الأصول التي ترجع إليها مسألة الحكم بغير ما أنزل الله

ﷲ ތަޢާލާ ބާވައިލެއްވި އެއްޗާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރުމުގެ މައްސަލަ
އަނބުރާ ރުޖޫޢަވާ ބިނާވާ އަސްލުތައް

تأليف ލިޔުއްވީ:

أحمد بن محمد بن الصادق النجار

އަޙްމަދު ބިން މުޙައްމަދު ބިން އައްޞާދިޤު އައްނައްޖާރު

ތަރުޖަމާ ކުރީ:

صماد الأثري

ޞައްމާދު އަލްއަޘަރީ

مركز الفرسان

މަރުކަޒުލް ފުރްސާން

الأصول التي ترجع إليها مسألة الحكم بغير ما أنزل الله

ﷲ ބާވައިލެއްވި އެއްޗެއް ނޫން އެއްޗަކުން ހުކުމްކުރުމުގެ މައްސަލަ ރުޖޫޢަވާ އަސްލުތައް

تأليف ލިޔުނީ:

أحمد بن محمد بن الصادق النجار

އަޙްމަދު ބިން މުޙައްމަދު ބިން އައްޞާދިޤު އައްނައްޖާރު

ތަރުޖަމާކުރީ:

صماد الأثري

ޞަމާދު އަލް އަޘަރީ

مركز الفرسان

މަރުކަޒުލް ފުރުސާން

[illegible]

[illegible] އެއްވެސް އެއްޗެއް [illegible]

[illegible]

އެންމެހާ މުސްލިމުންގެ މައްޗަށް

[illegible]ގެންނެވެ.

[illegible] [illegible] [illegible] އެއްވެސް

[illegible] އެއްވެސް [illegible] [illegible]

[illegible]

- [illegible] -

2024މ - 1445ހ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ފިހުރިސްތު

މުޤައްދިމާ

الله އަށް ޙަމްދުހުއްޓެވެ. އެކަލާނގެއީ އެކަލާނގެ ފޮތް ޢާއްމު ނަސްހަތާއި، ޝާމިލު ޤަވާއިދުތަކާއި، ތަނަވަސް މާނަތައް ޢަމަލުކުރާ ގޮތަށް ދުއްވާ އިޙާނެވެ. އަދި އަހަރުމެންގެ ނަބިއްޔާ މުޙައްމަދު صلى الله عليه وسلم އަށް ޞަލަވާތްކުރައްވާށިއެވެ. އެކަލޭގެފާނަށާއި ޢަވާމިލުން ކަރީމު (ދީނަ މާނައިން އެކުލެވޭ ކުރުބަސްތައް) ދެއްވާވި، އަދި ވާހަކަތައް އެކަލާނގެފާނަށް ކުރުކޮށްދެވުނު ކަލޭގެފާނުވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ އާލުންނާއި އެންމެހާ ޞަޙާބީންނަށްވެސް ޞަލަވާތްކުރައްވާށިއެވެ.

އެއަށްފަހު ދަންނަމެވެ:

ދީނުގެ މައްސަލަތަކާއި ޢުލޫމީ ވަރުވަރު ކަންކަން ރަޢުޔުއަވަސް ޝަރީޢަތުގެއިމާ ޢާއްމު އުޞޫލުތަކާއި، (ޝާމިލުކުރާ ޤަވާއިދުޤުރާ) ކުއްލި ޤަވާއިދުތަކަށް. އަދި ޝަރީޢަތުގައި އެކުލެވިގެންވާ އެހެން ކުއްލި ޤަވާއިދުތަކާއި، ތަނަވަސް މާނަތައްކުރުކޮށްދިނުމެވެ.

މިއުޞޫލުތަކުން ލާލައި ދެން ވަކިވަކި ޖުޒްއީ މައްސަލަތަކަށް ނަޒަރު ހިންގާ ބެލުމަން ދެވެނެއެވެ. އެހެން ވަކިވަކި ޖުޒްއީ މާނަތަކުގައި ޖުޒްއީ ވަކި މާނައެއް އެކުލެވެއެވެ. އަދި އެމާނަތަކަކީ ޝަރީޢަތުގެ ޤަވާޢިދުތަކުގައި އެކުލެވިގެންވާ ޢާއްމު ކުއްލީ މާނަތަކާ އިއްތިފާޤުވާ މާނަތަކަކެވެ.

(މި ޢާއްމު ޝާމިލު) ކުއްލީ ޤަވާޢިދުތަކާމެދު އިލްމުވެ ނަން މިހާ؛ އިލްމުގައި އެކަށީގެންވާ ހިތި ފުރުޞަތުގެ ބާބުތަކެއް ނުހުރެއެވެ. އަދި އެކަން ދިރާސާކުރާ އަކުރުތަކާއި ޤާނޫނުތައް ބެހިގެންވެއެވެ.

މިވަކިވަކި ޖުޒްއީ ކަންކަން އެއްކޮށް އަދި ހިމާޔަތްކުރެވެއެވެ. އެކަމުން މާނައެއް ގޮތަށް އެއީން އެއްކޮށް ވައްޓާލާ އެއްކޮށް ހުކުމްގެ ޤާނޫނު ވަޒަންކުރެވެއެވެ. އަދި މާނައެއް ބަޔާން އެއްކޮށް ހުކުމްގެ ޤާނޫނު ޝަރީޢަތް، ވައްޓާލާ އެއްކަން ކަންކަން ފުރިހަމަ ބަޔާން ނުކުރެވެއެވެ. އަދި ބަޔާން ހިމާލު ކަންކަމެއް ޖުމްލަ ނުކުރެވެއެވެ.

الله ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ހިލާފަށް ހުކުމްކުރުމުގެ މައްސަލައާއި؛ ދީނުގެ ވަރިވަރި ޖުޒްއީ ކަންކަމުގެ ތެރެއިން ކަމެކެވެ. އޭގެ މައްޗަށް ހުކުމް އަންނަ އެއާ އެއްގޮތް އަދި ވައްތަރުވާ ކަންތަކުގައި އެމައްސަލަވެސް މާނަގައި އިއްތިފާޤުވެގެންދެއެވެ. އެހުރިހާ ކަމެއްވެސް ތަޢައްރުޟުވެގެން އަންނަނީ އެއިން ހުކުމް ނެގޭ ޢާއްމު އުޞޫލުތަކާއި ކުއްލީ ޤަވާއިދުތަކާ ދަރުންނެވެ.

އަހަރުމެން -الله ގެ އިޛްނުފުޅާއެކު- މިރިސާލާގައި، الله ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ހިލާފަށް ހުކުމްކުރުން އެއަށް ރުޖޫޢުވާ އުޞޫލުތަކަށް ކަށްފުކުރާނަމެވެ.

ދެނެގަންނަން ޖެހޭނެކަމާއި؛ ޝަރީޢަތް ހުކުމްވެރިކުރުމުގެ ވާޖިބުކަމާއި، އެއަށް ބޯލަނބާލުމަކީ ޝަރުޢީ ގޮތުން ވާޖިބުވެގެންވާ ކަމެއްކަމެވެ. މުސްލިމުކަ އެއާ ދެބަސްވެ ނުވާނެއެވެ. الله ގެ ޝަރީޢަތް ފިޔަވައި އެހެން އެއްޗަކަށް ހުކުމް އުފުލުވުމަކީ الله تعالى ކުށްވެރިކުރައްވާ، އަދި މުނާފިޤުންގެ ސިފަތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމަނާފައިވާ ކަމެކެވެ. އެއީ الله تعالى ވަޙީކުރެއްވި ގަދަރައިންނެވެ:

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ ءَامَنُواْ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَآ أُنزِلَ مِن قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَن يَتَحَاكَمُوٓاْ إِلَى ٱلطَّٰغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوٓاْ أَن يَكْفُرُواْ بِهِۦۖ وَيُرِيدُ ٱلشَّيْطَٰنُ أَن يُضِلَّهُمْ ضَلَٰلًۢا بَعِيدًا ﴿٦٠﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْاْ إِلَىٰ مَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ وَإِلَى ٱلرَّسُولِ رَأَيْتَ ٱلْمُنَٰفِقِينَ يَصُدُّونَ عَنكَ صُدُودًا ﴿٦١﴾﴾ [النساء: 60-61]

"ކަލޭގެފާނަށް ބާވައިލައްވާފައިވާ ތަކެއްޗާއި، ކަލޭގެފާނުގެ ކުރިން ބާވައިލައްވާފައިވާ ތަކެއްޗަށް އީމާންވެގެން ތިބިކަމަށް ބުނާ މީހުން ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައިނުގަންނަވާހެއްޔެވެ؟ އެއުރެން ޠާޣޫތުގެ ގާތަށް ޙުކުމް ހޯދުން ދިއުމަށް ބޭނުންވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، އެއުރެންނަށްވަނީ އެއަށް ކާފިރުވުމަށް އަމުރުކުރެވިގެންނެވެ. އަދި، ޝައިޠާނާ އެދެނީ، ދުރުވެގެންވާ މަގުފުރެދުމަކުން، އެއުރެން މަގުފުރައްދުވުމަށެވެ. އަދި، الله ބާވައިލައްވާފައިވާ ފޮތަށާއި، ރަސޫލާގެ ގާތަށް (ޙުކުމްހޯދާ ތަބަޢަވުމަށް) އެއުރެންނަށް ބުނެވިއްޖެނަމަ، ކަލޭގެފާނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާނީ އެމުނާފިޤުން، ކަލޭގެފާނުގެ ކިބައިން ދުރުވެ މަނާވެގަތުމަކުން މަނާވެގަނެ ދުރުވާތަނެވެ."

ނަމަވެސް ޝަރީޢަތް ބުނުއްވުމުގައިވާގޮތުގެ ފާޅުބަހުގައި، އަނެއްކާވެސް އެއިން ބުނުއްވުމުގައިވާގޮތުގެ އިރުޝާދު ގެނައުމާ އެއިން ކުޑުކުރުވުން ޙާޞިލު ނުކުރެވޭނެއެވެ. އެކަމީ އަސްކަމީ ޙާޞިލުކުރަނީ ބުނުއްވުމުގައިވާގޮތުގެ ފާޅުބަހުގައި، ބުނުއްވުމުގައިވާ ދަކަނޑާ މިނާ ފާރާތްތަކެއް ފަރުވާކުރުމާ ދަކަނީމެވެ.

މިސާލުގެ ގޮތުން: ކުރުމުގެ އެދުމި ހިތްވަރުވީ، އެގޮތް ޖާގަދެއި ކުރުބަހަށާ ޒާތުތުގެ ފަހަރާއަށް ނުނުވެ. އެއީ މިސާލަކަށް ދީނަކީކަން އެކުވޭ މިނިވަންކަމާއި އެކަތަ ކަންކަންވާ ޒާތުތުވެ.

މިސާލުގެ ގޮތުން: އެގޮ ޖާގަދެއި ކުރުބަހަކަށް ނުވާ ކަންކަމުގައި الله ތަޢާލާއާއި ގޮމާ ހުއްޓުމަށް ބުނުއްވުމާ މިނާގެ ގަބޫލުކުން ކުރުބަގެ ބުނުއްޖެހުމާއި ނުޖެހުމެވެ. އެގޮ މާނައަކީ ޖާގަދެއި ކުރުބަހަކަށް ބުނުމެއް ކަނޑު ކަށަވަ މިހަކަ ކަތުރުވުމުވެފައިވެސް ނުނުވެ.

މިރިސާލާއަކީ ދެސުވާލަކަށްވާ ޖަވާބެކެވެ:

ފުރަތަމައީ: الله ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރުމަކީ ބޮޑު ކުފުރެއް ހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ ކުޑަ ކުފުރެއްހެއްޔެވެ؟

ދެވަނައީ: މިމައްސަލަ އެއަށް ރުޖޫޢަވާ ޖަމާކުރާނޭ އަޞްލުތަކަކީ ކޮބާހެއްޔެވެ؟

މިމައްސަލަ އެއަށް ރުޖޫޢަވާ އުޞޫލުތައް އިޖްމާލީކޮން ގެންނާނަމެވެ. **އެއުޞޫލުތައް ވަނީ އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ:**

ފުރަތަމަ އަޞްލު: ޝަރުޢީ އިސްލާމީ ޙުކުމް ކަނޑައެޅުމުން ރުޖޫޢަވާންޖެހޭ މަޞްދަރަކީ ޝަރީޢަތެވެ. ބަޔަކަށް ނޫނެވެ.

ދެވަނަ އަޞްލު: ބޮޑު ކުފުރަކީ ދޮގުކުރުމާއި ހަލާލުކުރުމަށް ރުޖޫޢަވާ ކަންކަމެވެ. ކުޑަ ކުފުރާ ޚިލާފަށެވެ.

ތިންވަނަ އަޞްލު: ކުފުރަށްވުރެ ދަށުގައިވާ ފާފަތަކާއި އުރެދުންތަކަކީ އެކަންކުރާ މީހާ ކާފަރުކުރެވޭނެ ކަންކަމެއްނޫނެވެ. އިސްތިޙްލާލުކޮށްގެން ހުއްދަކޮށްފިނަމަ މެނުވީއެވެ.

ހަތަރުވަނަ އާޔަތް: ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރާމީހުންގެ ނަން އެއަށް ފުރަތަމަ ގޮތުގައި ކާފިރުން ކަމަށާއި ހަދަ އުބުރުން ކަމަށެވެ.

ފަސްވަނަ އާޔަތް: އިސްލާމްކަމުގެ އިސްލު ޢަޤީދާވަނީ އިޚްލާޞްތެރިކަމާއި ﷲ عزوجل އަށް ބޯލަނބާ ކިޔަމަންތެރިވުމެވެ.

ހަވަނަ އާޔަތް: މުއުމިނުގެ އީމާންކަން (ފުރިހަމަ ސާބިތު އީމާންކަން) ނަފީކުރުމަކުން، އީމާންކަމުގެ މުޠުލަޤު (އީމާންކަމުގެ އަސްލު) ނަފީވުން ލާޒިމެއް ނުވާނެއެވެ.

ހަތްވަނަ އާޔަތް: އަމުރުބިލްމަޢްރޫފާ ކަމުގެ މުޠުލަޤު ދީނުގައިވާގެން ނުވަތަ ނަބިއްޔާގެންވާ ކަމުގައިވާގެން ކާފިރުކުރުމުގެ މަގު ފުރަދުކުރާށެވެ.

އަށްވަނަ އާޔަތް: ކަމަކުން ފާޅުކުރާ ކަމެއް ވަމަށް އަދި އެކަށީގެން ކަމެއް ބަލާލެއް ކަމެއް ނުނަވެ.

މިރިސާލާގެ މުގައްދިމާގައި މިހެއްމު ކަމަކަށް ކޮންމެހެންވެސް ސަމާލުކުރުވަން ބޭނުމެވޭ. އެއީ: ޝަރުޢީ ބަޔާންވެގެންވާ ހެއްކެއްނެތި މުސްލިމުން ކާފަރުކުރުމަށް އަވަސްއަރުވާލުމާމެދު ޚަބަރުދާރުވުމެވެ. އެގޮތުން މުސްލިމުންގެ ތެރެއިން އެއްވެސް މީހަކު (ސާފު ބުރްހާނެއްނެތި) ކާފަރުކުރަން ކުރިމަތިލުމަކީ ހުއްދަވާނެކަމެއް ނޫނެވެ. އެއީ އެކަމުގެ ފާފައާއި އުރެދުން އޭނާގެ ބޮލުގައި އެޅިގެން ނުދިޔުމަށެވެ. އަދި الله تعالى ގެ ޙައްދުތަކަށް އަރައިގަން، އެކަލާނގެ މައްޗަށް ދޮގު ބުހުތާނު ހަދާ މީހަކަށް ނުވުމަށެވެ.

އިންސާނާ ކުށެއްކޮށް ގޯސް ހަދައިގެން ކާފަރަކު އިސްލާމްދީނުން ވައްދައިގެން ހިމެނުން، ކުށްގޮތެއްގައި އިސްލާމްކަމުން މުސްލިމަކު ބޭރުކޮށްލުމަންގެ ޚުއިވެގެންވެއެވެ.

ބަޔާންކުރުމުގައި ކުށްކުރުން، ބިދުޢަތްބުނުމުގައި ކުށްކުރުމުގެ ހުރެވިގެންވެއެވެ.

އިބްރާހީމް އަންނަޚީ ވިދާޅުވިއެވެ:

"ބުންވިއެވެ: ޚަވާރިޖުންނަކީ ވިޔަރާކުން މުސްލިމުންގެ ހިބައިން ބައްދުބައް ދުރުކުރާނެވެ. މުސްލިމުންނާ ބައްދެއްގައި ނުބަރި

ބޭރުކުރެވޭނެ ގޮތެއް ފެނިއްޖެނަމަ ތިޔަބައިމީހުން އޭނާގެ ކިބައިން އެކަން ދުރުކުރާނެއެވެ. އެހެނީ މުސްލިމުންގެ ޖާހިލުންގެ ތެރެއިން ޖާހިލަކު ޖަހުކުރުމުގައި ހަދާ ގޮވުމެއް، ޖުޒޫބާރުނުމުގައި ހަދާ ގަހަނުވާ ހެޔޮވެގެންވެއެވެ." (1)

އަދި ޝަރުޢީ ހެއްކެއްނެތި މުސްލިމަކު ކާފަރުކުރުމުގެ **ހުކުމް** **ކުފުރުކުރެވޭ!**

މުސްލިމަކު ކާފަރުކުރުމަކީ: އޭނާގެ އިސްލާމްދީނުން ބޭރުވި ކަމަށް މުޢުތަބަރުކަން ވަކިކުރުމަށް ދެކެމެ ބުނުމެވެ:

ފުރަތަމަ: މުސްލިމުން (ހަމަ ބަޔަކަށް ހަމަވެސް) ކުފުރު ވެއްޖެއްނަމަ. އެއީ ގުރުއާނާއި ސުންނަތުގެ ދަލީލުންނެވެ.

ދެވަނައީ: އޭނާގެ ގައިގައި ޝަރުޢީގޮތުން ފުރުހަމަވެ، މަނާކުރާ ކަންތައް ނަގާފައެވެ.

މިދެކަމުންކުރި ކަމެއް ނުލިބޭށޭނަމަ އެކަނިވެސް ކާފަރުކުރުމުގައި ޝަރުޢީ ހެއްކާއިނުލާ އަވަސްއަރުވާލާ މީހުންގެ

---

(1) مصنف عبد الرزاق: 18698

ތެރެއިންނެވެ. އަދި މިބާބުގައި އައިސްފައިވާ ވަޢީދު އޭނާގެ
މައްޗަށް ޝާމިލުވެއެވެ.

ޙުއްޖަތެއްނެތި ކާފަރުކުރުމަށް އަވަސްއަރުވާލުމުގެ ވަންނަ
ކަންތަކުގެ ތެރޭގައި: ބުނާބަހުން ލާޒިމްކުރާ ކަމެއްގެ މައްޗަށް
ކާފަރުކުރުން ވެއެވެ. އެގޮތުން މުސްލިމަކު، އޭނާ ބުނިބަހުން
ލާޒިމުކުރި ބަހެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް އޭނާގެ މައްޗަށް
ޙުކުމްކުރެވުމެވެ. އޭނާގެ ޞަރީޙަ ބަހަށް ބަލައިގެންނެއް ނޫނެވެ.
އަދި އޭނާ ކުރި ކަންތަކުން ލާޒިމްވާ ކަމެއްގެ މައްޗަށް
ބަލައިގެންނެވެ. ޞަރީޙަކޮށް ކުރި ކަންތަކަށް ބަލައިގެންނެއް
ނޫނެވެ.

މިކަމުގައި ވަނީ މުސްލިމްމީހާގެ މައްޗަށް އަނިޔާވެރިވުމާއި، އޭނާ
ނުބުނާ އެއްޗެއް އޭނާ ބުނިކަމަށް ހެދުމެވެ. އަދި އެކަން
ބިނާވެފައި އޮތީ އަމިއްލަ ރައުޔުގެ މައްޗަށެވެ. ޤުރުއާނާއި
ސުންނަތުގެ ނައްޞުތަކަކަށް ނޫނެވެ.

އެގޮތުން ބަހަކުން ރާޖިޢްކުރާ ކަމެއް އެހީވެސް އޭނާ ބުނިބަހެއް ކަމުގައި ނުވާނެއެވެ. އޭނާ އެކަންވެސް ބަލައިގަނެ ރާޖިޢްވެގަނެއްޖެނަމަ މެނުވީއެވެ.

އެހެންކަމުން މިރިސާލާއިން މަންފާވެގެން ކިޔުމަށް، އަދި މިއީ އެކަލާނގެ މާތް ވަޖުހުފުޅަށްޓަކައި ޚާލިޞްވެގެންވާ ރިސާލާއެއްކަމުގައި ލެއްވުމަށް އަހަރެން الله ގެ ޙަޟްރަތުން އެދެމެވެ.

وصلى الله على نبينا محمد وعلى آله وصحبه وسلم.

ލިޔުނީ

ޢަބު. އަޙްމަދު މުޙައްމަދު އައްނައްޞާރު

1437/4/15 ހ

އީމެއިލް: abuasmaa12@gmail.com

ފުރަތަމަ ދަރުސް:

ޝަރުޢީ އިސްލާމް ދީނުގެ ޝަރުޢީ ޙުކުމްތައް ކުރުމުގައި ޢުޤޫބާތްތަކާއި ވަސްފުތަކާއި ޝަރީޢަތް. ބަޔަކު ނުނުވެ.

މިދަރުސްގެ މަޤްޞަދަކީ:

އިސްލާމްދީނަކީ الله تعالى ބުރުމްޒައް ދެއްވައިފައިވާ ނަސްރައް، އެނގެނޭ ދީނުގެ ކަންކަމާއި އެ ބުރުމުގައި ޢުޤޫބާތުންނާއި ދެނެގަތުމާއި ސުންނަތްތަކެވެ. އެހެން الله އެކަމަށް ބުރުމްޒައް ދެއްވައިފައިވާ ބާރުގައި ދީން އެ ބަޔާން ކުރެއްވުން ދިނުމުގެ ދީނުގެ ހުކުމްތަކެވެ.

އެގެން ޝަރުޢީ ތަފްޞީލުގެ ތަރުޖަމާ އެއްތަފްޞީލް ބުރުމް ތަފްޞީލް. އެގެން الله އާއި އެކަލޭގެ ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم މުޙައްމަދު ގެގެ މަޢްލޫމް އެއިސްލާމް ތަފްސީރު ދިނުމެވެ.

އެގޮތުން ޝަރުޢުއާއި ސަޙާބީންގެ އެނގުމާއި ޢުރުފުގައި ޙުކުމްއަކީ:
ހަމައެކަނި ޢާއްމުކޮށް މިކުރާ ޙުކުމްގެ މައްޗަށް، ނުވަތަ
މިމައްސަލާގައި ވާހަކަދެއްކި ބަހެއް މީހުން ހީކުރާ ގޮތަށް ޤާޟީގެ
ޙުކުމަށް އެކަނި ބަންދުވެފައި އޮތްކަމަށް ނޫނެވެ! އަދި ހިޔެއްޔަ،
ދެމީހެއްގެ ދެމެދުގައި ޙުކުމްކުރުމާ ކޮންމެ މީހަކަށް އެކަން
ޝާމިލުވެގެންވެއެވެ.

އެކަމަށް ހެކިދީ:

الله تعالى ގެ މިބަސްފުޅެވެ:

﴿إِنِ ٱلۡحُكۡمُ إِلَّا لِلَّهِۖ﴾ [الأنعام: 57]

"ޙުކުމްކުރެއްވުން الله އަށް މެނުވީ ނުވެއެވެ."

އަދި މިބަސްފުޅެވެ:

﴿أَلَا لَهُ ٱلۡحُكۡمُ وَهُوَ أَسۡرَعُ ٱلۡحَٰسِبِينَ ٦٢﴾ [الأنعام: 62]

"ދަންނާށެވެ! ޙުކުމް ކުރެއްވުން އެކަލާނގެއަށެވެ. އެކަލާނގެއީ، ޙިސާބު ބައްލަވާފައިވާ އެންމެ އަވަސް ރަސްކަލާނގެއެވެ."

އެގޮތުން ޙުކުމްކުރުމުގައި އޮވާ (الـ) ވަނީ (ޖިންސުގެ ހުރިހާ ބާވަތްތައް) ޝާމިލުކުރުމަށެވެ. އެހެންކަމުން ކޮންމެ ޙުކުމެއްވެސް އޭގައި ޝާމިލުވެއެވެ.

އަދި الله تعالى ގެ މިބަސްފުޅު:

﴿وَمَن لَّمۡ يَحۡكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُوْلَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡكَـٰفِرُونَ ٤٤﴾ [المائدة: 44]

" الله ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ޙުކުމް ނުކުރާ މީހުން ތަންތަނެވެ. ފަހެ އެމީހުންނީ ހަމަ ކާފިރުންނެވެ."

ފަހެ (يحكم) ޙުކުމްކުރާ ލަފުޒު އައިސްފައި އޮވަނީ ނަފީކުރުމުގެ ސިޔާގުންނެވެ. އެހެންކަމުން ދެމީހުންގެ ދެމެދުގައި ޙުކުމްކުރާ ކޮންމެ މީހަކުވެސް އެއަށް ޝާމިލުވެއެވެ.(2)

---

(2) ޙަދީޘުގައި ފުރައްޖު މިބަޔާންކުރި ގޮތަށްވުރެވެސް ޝަރީޢަތުގެ ނަޞްޞުތަކުގައި ޙުކުމުގެ މާނަ ފުޅާވެގެންވެއެވެ. އެގޮތުން ދެމީހުންގެ ދެމެދުގައި ނިޔާ ކަނޑައެޅުން ނޫނަސް، ދެބަސްވުމެއް ހިޔާލެއް ނެތަސް މީހަކު އަމިއްލަ ނަފްސަށް ގޮތެއް ނިންމާ، ވަކިގޮތެއް ނުވަތަ ބަޔެއް ނުވަތަ އަދަދެއް ޢަދަދުކުރުމަށް ނުވަތަ ނުބައިކަމަށް ނިންމާ ހިސާބުން އެއްޗި ޙުކުމް ކޮށްފައެވެ.

މިކަމަށް ހެކިދެނީ الله تعالى ގެ މިބަސްފުޅުގެވެ: ﴿فَمَا لَكُمۡ كَيۡفَ تَحۡكُمُونَ ٣٥﴾ [يونس: 35]

"ފަހެ މިތަބައިމީހުން މިމިބެހި ހަރަސްއަޅާފައި ހުއްޓޭ؟ މިތަބައިމީހުން ބުރުމް މިޔާތަރިހި ހަރަސްކަނހުއްޓޭ؟"

އިބްނު ކަޘީރު ވިދާޅުވިއެވެ:

"އެބަހީ: މިތަބައިމީހުންގެ ބައްދަލުވުމަށް ފިލައިދަނީ ހަރަސްއަޅައިހުއްޓޭ؟ الله އާއި އެކަލާނގެ ޒަލުގެމެކާނާ ހަރަހަމަކާން، އެކަލާނގެއާ މިބަކައްޗާ ހަރަހަމަކާން، އެކަލާނގެއާ މުއަން އަޅުކަންކުރަނީ ހަރަސްކަނހުއްޓޭ؟ މިތަބައިމީހުން ޖަސްވަސްވަ ދުރުމުކުރައްވާ، ވަގުފުރުދުމުން ތުދުމަގެ ދަރުކަވާ އިލާހަން ކުރާ އަޅުކަން އެއްކަލުވަސްވަ ކުރާނަހަމަތޯ." (تفسير ابن كثير: 268/4)

އަލްބަޣަވީ ވިދާޅުވިއެވެ:

"އެބަހީ: މިތަބައިމީހުން އެކަލާނގެއަށް ޝަރީކަކުވާކަމަށް ދަޢުވާކުރިހިނދު މިތަބައިމީހުން ނިޔާކަނޑައަޅާ، ގޮތް މިއަދި ނިސްމަތި ހަރަސްކަށްހުއްޓޭ؟" (تفسير البغوي: 133/4)

އަދިވެސް الله تعالى ވަޙީކުރައްވައެވެ: ﴿أَمۡ حَسِبَ ٱلَّذِينَ يَعۡمَلُونَ ٱلسَّيِّـَٔاتِ أَن يَسۡبِقُونَاۚ سَآءَ مَا يَحۡكُمُونَ ۝٤﴾ [العنكبوت: 4]

"އަދި ނުބައިކަންތައްތައް ކުރަމުންދާމީހުން މިގޮތުގައި ހަރަސްއަޅާކަމަށް އަތުން ކުރިއަށް ދެކޮޅަށް ހުއްޓޭ؟ އެމީހުން ހިކުމަތެރިކަމެއް އެމީހުން ކުރާ ހުކުމް ނުބައިކަމާވެ!"

އަލްޤުރްޠުބީގެ ތަފްސީރުގައިވެއެވެ:

"އެބަހީ: އެމީހުންގެ ވިސް ކުރެއްވި ކިބައިން ފިޔަވައިދާނެކަމަށް އެމީހުންގެ ވިސްކުރެއްވުމަކީ ސިފަވަނީ ހުކުމް ނުބައިކަމެވެ! އެއީ الله تعالى ހުކުމްކުރެއްވުމާ ދެކޮޅަށް ކުރާ ހުކުމްތަކެއް މީހުންނަށް ދޭނޭ ގޮތެވެ." (تفسير القرطبي: 327/13)

އަލްބަޣަވީ ވިދާޅުވިއެވެ:

"އެބަހީ: އެމީހުން އެފަދައިން ހީކުރިހިނދު އެމީހުން އެކުރި ހުކުމުގެ ނުބައިކަމާއެވެ." (تفسير البغوي: 232/6)

އަދިވެސް ވަޙީކުރެއްވިއެވެ: ﴿أَلَا سَآءَ مَا يَحۡكُمُونَ ٥٩﴾ [النحل: 59]

"ދަންނާށެވެ! އެމީހުން ހުކުމްކުރާ ގޮތް ހާދަހާ ނުބައިވެގެންވެއެވެ."

އިބްނު ކަޘީރު ވިދާޅުވިއެވެ:

"އެބަހީ: އެމީހުން ބުނި ބަސްތަކުގެ ނުބައިކަމާއެވެ! އަދި އެމީހުން ބަހާ ބެހުމުގެ ނުބައިކަމާއެވެ! އަދި އެމީހުން ﷲ އަށް ނިސްބަތްކުރި ކަންތަކުގެ ނުބައިކަމާއެވެ." (تفسير ابن كثير: 578/4)

އައްސަމްޢާނީ ވިދާޅުވިއެވެ:

"އެބަހީ އެމީހުން ހުކުމްކުރި ގޮތުގެ ނުބައިކަމާއެވެ! އެމީހުން (މިވަސްގައި ކުރި) ހުކުމަކީ: އަންހެންދަރިން ދިރިހުރިއްޔާ ވަޅުލާ، ފިރިހެންދަރިން ދޫކޮށްލުމެވެ." (تفسير السمعاني: 181/3)

އެހެންކަމުން މިއަސްރުން ހާޒިރު ޒަވާރިޖުން، ފާރިސީން، ޗީނުން، ހިންދޫން، ވައްޝަނީން، ދުވަހުންދުވަހަށް އަންނަވަސް ފާރިސީން ޗީނުން ކާފަރުކުރިއެވެ. އަދި އެހެންނަ އަންހެނުންނަށް ﷲ ބާރުއަޅުއްވާ ގޮތް ހިތާމަ ކުރުމުގައި ބުނުމާކަންތައް ގިނަވެއެވެ.

އެކަން ބަލާނީ އިބްނު ޙަޒްމު ބުނުމުގެ އާދަބަސް ގެނެސްވޭނެގޮތް ބައިވެރިކުރިއެވެ:

"މީހުން ފާޙިޝްކުރަނީ ކައްމާ އެކުއްޖެއްގައިވާކަމާއި، ވާގިކުރަނީ ގާތްކަމުގެ ހައިސިއްޔަތު، ހުރިހާ އާދަކާރިއްޔާއަށް ބަރުމަލުގެ ތަރުތީބު. އެހެން ހާލަތު ގެނެސް މީހެއް ވާ ﷲ ބާރުއަޅުއްވާ ގޮތް ބުނުމުގެ ނުކުރެވޭނެއެވެ." (الفصل في الملل: 130/3)

އަބޫ ޙައްޔާނު އަލްއަންދަލުސީ އެކަން ބަޔާންކޮށް ދެނީއެވެ:

"ޙަވާރިއްޔުން މާއިދާއެއް ނަގައިދެން، الله تعالى އަށް އެދުނީ ޤުދުރަތާ ޝައްކުކޮށް މިހެއް ޤަބޫލުކުރުމަށްޓަކައި ކަމަށް ބުނެވޭ. އޮޅުން ބޮޑުވެ. މިއީ الله ބާރައިދެއްވި ގޮތުގެ ޝައްކުކުރުމުގެ ރަނގަޅު ޤާބިލުކަމަކަށް (ސަމިޢަ) ނުވާނެއެވެ. އަދި ޤަބޫލުކުރާ ޝައްކު މިހެން އޮޅިފައި الله ބާރައިދެއްވި ގޮތުގެ ޤުދުރަތުގެ ތަޞައްވުރެވެ.

އަރާނަކުން އޮޅުމަކީ ޤަބޫލުކުރުމެއް ނޫނެވެ." (البحر المحيط: 270/4)

އަރާނަކުން ބަޔާންވެގެންދިޔަ الله ބާރައިދެއްވި ގޮތް ޤުދުރަތު ޝައްކުކުރާ މިހުން ދުޢާކުރުމަކީ ޤަބޫލުކުރާ މިހުން ހަމަ ސިފަ ޝަރީޢަތުގެ ޙަވާރިއްޔުންގެ ބަހާ އެއްގޮތް، ޤުދުރަތާ ޝައްކު މިހެއް ޤަބޫލުކުރާ ޝައްކު ކަމަށް. އަދި ޤުދުރަތުގެ ހަމައެކަނި ކުރަން ތަޙުޤީޤު ކުރެވޭ

މިއާދާ ހެއްސަ ނުވޭ، ޙައްޤު ތަޙުޤީޤުކުރުމުގެ ނުވެއެވެ.

އިބްނު ތައިމިއްޔާ ވިދާޅުވިއެވެ:

"ދުނިޔެއްގެ ދެވެރިކަމާއި ހުކުމްކުރާ ކަންތައް މީނާ ދުރަށް ގެޅިއްޖެއެވެ. އެއީ ހަސަދަވެރިކަމާއި ކަމެއްކަން ހުންނަ ބާވަތްތަކުން، ނުވަތަ ދިވާނާ ހަވާލުވެގެން ހުންނަ މިހާލަތަށް، ނުވަތަ ހަރާމުކަމުން އުފެދުނުމުން ނުބައިކަން ނަފުސާނިޔަތުގެ ވަޒީފާއާއި ހަމަޖެހުމަށް ހުންނަ މީހުންނެވިކަމެއްކަމެވެ. އެހެންކަމުން ކާމިޔާބުވުމުގެ މުދަލާއި އަބުރުވެރިކަމާއި (އަރަބި ބަހުގައި ޝަރަފް) ހޯދުމަށް މީހާވެސް، ތިބާ ބާރަށް އެހާވަރަށް ބަރަކާތްތެރިކަމާއި ހޯދުމަށް ހާސިލުކުރުމަށް ބޭނުންވެއެވެ."(3)

އެހެންކަމުން މަޢްސޫލްކަމާއި ވަރަކަށްއަތުވާގެ ކުރިން **އަމިއްލަ ނަފްސަށް ތަބާއެވެރިކަން ދުނިޔަވީމާއި،** އަދި ޒުވާނާއި ސުލްޠާނުކަމުގެ ނަފްސުގެ ހަމަގައިމު ވެރިކަމާއި މީހުންގެ **އިބްލީހު** **ދުނިޔަވީ މާލު:** އެއީ ހަމަގައިމު ދެމިހުރުމެވެ، އަމިއްލަ ނަފްސު ބޭނުން ހާލަތުގައި ހުރި ކަންކަމެވެ.

---

(3) مجموع الفتاوى: 170/18

އެފަދައިންގެ އެމައްސަލަ އެއަށް ރުޖޫޢުވާ ވާނަމައް
ދެނެގަތުމަށްވެސް، ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރުމުގެ
މައްސަލައިގެ ޙުކުމް އެއިން ނެގޭނެ އަސްލުތަކާއި ޤަވާއިދުތަކުން
ދެނެގަތުމަށް އެންމެ ބޮޑަށް އެހީތެރިވާނެ އެއްކަންތަކެވެ.

ފަހެ ޝަރުޢީ ޙަޤީޤަތްތަކާއި އިޖްމާޢު ނުކަ ބެލޭރުން: ޝަރުޢީ
ދަލީލުތަކާއި ޝަރުޢީ ޙުކުމްތަކެވެ.

އިޖްމާޢު މައްސަލަ ބަލާއިރު: ޝަރުޢީ ދަލީލުތައް ފަހުމް
ބަޔާންކުރެއްވި ޤުރްއާން ހަދީޘް ސުންނަތް ފަހުމްކުރެއްވި ޝަރުޢީ
ތަރުޖަމާ ނުކުތާ ޝަރުޢީ މައްސަލައިގެ ޙުކުމްތަކެއް ނެގުން
ބަޔާންވެ ޤުރުއާން ހަދީޘްތަކުން ނެގުމެވެ. އެއްކަލަތަކުގެ ހުރިހާ
ބައިވެރިން ޝަރުޢީ ދަލީލަކާ ބަޔާންކުރާ ޙުއްޖަތަކީ އެކަން
ފަހުމްކުރުމެވެ.

އެފަދައިންގެ ފަރާ މައްސަލައިތަކަށް އަދި ކުރިޔަށްދާކަމުގައި ބަޔާންކުރެވޭ
ޝަރުޢީ ކަމެއްކަމެވެ. އެގައި ޙުކުމްކުރައްވާނެ ގޮތްތަކަކީ ޝަރުޢީވެ.
އަދި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތް. ޙުކުމްތައް ހުރިހާ މައްސަލައެއް ކުރިއަށް
މައްސަލަތައް ނިމޭނެއެވެ. އަދި ޝަރުޢީން އެއަށް ކުރެވޭ

ތަފްޞު އިޖުމާޢުކުރައްވާފައިވާ ކޮންމެ މައްސަލައެއް ބޮޑު ކުފުރުގެ ބާބުގެ ތެރެއިން ނުވެއެވެ. އިބްރަތީ ނަގާހިނި ޝަރުޢީ މާނަތަކުރުންނެވެ. އެގޮތުން ބޮޑު ކުފުރުނަވާ (ޝާމިލު މައިގަނޑު) ކުއްލި މާނަ އެއަށް ދެލިގެންދާ ކަމެއްނަމަ އެކަން ގުނިގެންދާނީ ބޮޑު ކުފުރުގެ ބާބުގެ ތެރެއިންނެވެ. އަދި ކުޑަ ކުފުރުގެ ކުއްލި މާނަ ދެލިގެންދާ ކަންތައް، ގުނާހިނި ކުޑަ ކުފުރުގެ ބާބުގެ ތެރެއިންނެވެ. އެއަށްފުރު ދަނޑިވާ ކުއްލި މާނައެއް ދެލިގެންދާ ކަމެއްނަމަ، އެއާ ގުޅޭސަބަބު ގެ ހުކުމް އެކަމަށް ދޫވެނީއެވެ.

ކުރިއަށް އަންނާނެ ވާހަކަތަކުން، ﷲ ބާރީތަޢާލާގެ ޛާތާ ސިފަތަށް ހުކުމްކުރުމުގެ މައްސަލަ އެއަށް ރުޖޫޢުވާން ކުއްލި މާނައެއް އަދަރުވުންތަން ސާފުވެގެންދާނެއެވެ.

ވުޖޫދުގައި ގެސެރެވުން ވާއްޖިބު: ﷲ ބާރީތަޢާލާގެ ޛާތާ ހުކުމްކުރުމުގެ މައްސަލަ ތެރޭގައި ވުޖޫދުކުރުމުގެ ދަންނަވާލަދެއްވި ގެސެރެވުން ދަންނަވާލެވޭ. އަދި ނުބައި ގެސެރެއްޖެއްދެ ތެރޭގައި ވުޖޫދުކުރުމުގެ ވާޖިބު ހުކުމް ފައުބުން ދަންނަވާލެވޭ.

މިއަޙްލާ ޚިޔާލުވުމުގެ ސަބަބުން އަންނަ ގޯސްތަކުގެ ތެރޭގައި:

الله ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ޙުކުމް ނުކުރުމުގެ މައްސަލަ ހަމައެކަނި ސުލްޠާނަށް، ނުވަތަ ޤާޟީއަށް އެކަނި ޚާއްޞަކޮށް ނެގުންވެއެވެ. އެނޫން މީހަކަށް ނުނަގައެވެ. އަދި އޭގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް އަމިއްލަ އެދުމާއި ކަމުދާ ގޮތުގެ މައްޗަށް ޙުކުމްކުރުންވެސް ވެއެވެ.

ދެވަނަ އަޞްލު:

ބޮޑު ކުފުރަކީ ކުޑަ ކުފުރާ ޚިލާފަށް ދޮގުކުރުމަށް ނުވަތަ ބަޔާންކުރުމަވާ ރުޖޫޢުވާ ކަމެކެވެ.

މިއަޞްލަކީ ބޮޑު ކުފުރު އުފެދިގެން އަންނަގޮތާއި އުފުންކުރުވާ ކަންތައް ބަޔާންކުރުމަވާ އަޞްލުތަކެވެ. އެއިން ފާހަގަ ދެން ވަކިވަކި ތިޢްއީ މައްސަލަތައް ނެގޭނެއެވެ. އެގޮތުން މި ޝާމިލު ކުއްލީ މާނައާ ޚިލާފުވާ ކަންތަކު މައްސަލައަކަށް އިބުރާ -އެބަހީ: ބޮޑު ކުފުރު- ފުއްދިގެން ނުދެއެވެ.

އެއީ ކަލެއް ދަލީލުން ކަލޭގައި ނުވަތަ ކަލޭއަކުރުން ކަލޭގައިވިޔަސްމެވެ. އަކަމު (އޭގެ ބާރުގައި) ކުފުރުއަކަމުގައިވާ ކަންތައް އަކަން ކުފުރުއަ ކަލޭގައިވާމުއަކު އަރުޢުވާސް ދުރުކުރަމުން ނުވަތަ މަނާވެގެންމެވެ. އެއީ ބަރުފުރުން ކުފުރުން އަމަރުފުރުގެ

ކުފުރު ތާޖިރުކުރެއްވެ. އަދި އެއީ އެތެރެފުށުގެ ކުފުރުން އުފެދިގެން އަންނަ އެއްޗެކެވެ.(4)

އަދި ފިއުލަޔި، އަމަލަށްވުރެ ޢާއްމުވެގެންވާ އެއްޗެކެވެ.

---

(4) **ނޯޓު:** މިތަނުގައި ފަރަޒުކުރަން ޖެހޭ މުހިއްމު ނުކުތާއެއް ވެއެވެ. އެއީ ޖަހްމީންނާއި މުރުޖިއުންނާ ހިލާފަށް ސުންނަތުގެ އަހުލުވެރިންގެ ގާތުގައި އީމާންކަމަކީ ބަހާއި އަމަލާއި އިޢުތިޤާދެވެ. އަދި ކުފުރުވެސް ބަހާއި އަމަލާ އިޢުތިޤާދުންވެއެވެ. އެހެންކަމުން އޭގެ ޚަވާރިޖު ކުފުރުކަންވާ އިޢުތިޤާދެއް ކޮށްފިނަމަ ބަހާއި އަމަލަކުން ނުބަލާ ކާފިރުވެއެވެ. މުސްލިމަކަށް الله އަށް ދަރިކަލަކުވާކަމަށް ޤަބޫލުކުރުމެވެ. ހަމައެކަނި އެގޭ ޚަވާރިޖު ކުފުރުކަންވާ ބަޔަށް ބުނެފިނަމަވެސް ކާފިރުވެއެވެ. މުސްލިމަކަށް الله އާއި ރަސޫލާއަށް ބަދުބަސްބުނުން ފުރައްސާރަކުރުމެވެ. ހަމަ އެގޮތުން ޚަވާރިޖު ކުފުރުކަންވާ އަމަލާއި ކާފިރުވަނީ ވެސް ކާފިރުވެއެވެ. މުސްލިމަކަށް الله ގެ ކަލާމްފުޅު ތަބްދީލުގައި އިހާނެތިކުރާ ނަތީޖާސް އުސޫލާ އެފަދަކަމެއް ކުރުމެވެ. އަސްލުކުރުން ޖަހްމީންނާއި މުރުޖިއުންނާ އެއްބަސްވެ ބައެއް ފުރިހަމަކުރުން، އެގޭ ޚަވާރިޖު ކުފުރުކަންވާ ބަހަކުން ނުވަތަ އަމަލަކުން ކާފިރުކުރުމަކީ އެއާއެކު އިޢުތިޤާދު ޤަބޫލުކުރުމެވެ. ނުވަތަ އޭގެ ތެރެއިން އެއްބަހަކުން ކުރުވާ ބަހަކުން ނުވަތަ އަމަލަކުން ކާފިރުކުރުމަށް އެއީ ހިތުގައިވާ އީމާންކަން ނަތީޖާއެއްކަމުގައި ހިތުން ބިނާވެގެންވާތީއެވެ. އެއާ ޒިކުރުކޮށް ސުންނަތުގެ އަހުލުވެރިން އިސްތިދުލާލު ފަދައިން ބަހާއި އަމަލާއި އިޢުތިޤާދުން ބަލާއެވެ. އަދި އެއާއެކު އޭގެ ކުފުރުވާ ބަހަކުން ނުވަތަ އަމަލަކުން ކާފިރުކުރުމަށް، އެއިން ހިތުގައިވާ އީމާންކަން ބާޠިލުވެ ފާޅުވެގެން ބާޠިލުވެގެންވާކަމަށް ދެކޭއެވެ.

ބޮޑު ކުފުރަކީ: އީމާންކަމުގެ އަސްލުގެ އިދިކޮޅެވެ.

އީމާންކަމުގެ އިދިކޮޅުކަމުގައި ކުފުރު ވުމުން، ކުފުރު އެއަށް ޝުޢޫބަވާ ކަންތައްވަނީ އީމާންކަން އެއަށް ޝުޢޫބަވާ ކަންތަކާ އިދިކޮޅުވެގެންނެވެ.

އެގޮތުން އީމާންކަން ޝުޢޫބަވަނީ ދެޤިސްމަކަށެވެ:

ފުރަތަމައީ: ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ގެނެސްދެއްވި ކަންކަން ތެދުކުރުމެވެ.

ދެވަނައީ: އެކަލޭގެފާނަށް ކިޔަމަންވުން ތާބިޢުވުން، އެކަލޭގެފާނުގެ އަމުރުފުޅަށް ބޯލަނބައިލުމެވެ.

ތެދުކުރުމުގެ އިދިކޮޅަކީ: ދޮގުކުރުމެވެ.

އަދި ބޯލަނބާ ކިޔަމަންވުމުގެ އިދިކޮޅަކީ: ދަނާވެގަތުމެވެ.

އަދި ދޮގުކުރުން ދެބަޔެއް ވަކިވެއެވެ:

ފުރަތަމައީ: ހަމައެކަނި ދުލުން ދޮގުކުރުމެވެ. އެއީ "جحود" އިންކާރުކޮށް ދެކޮޅުހެދުންކަމުގައި އެނގިގެންވާ ކަންތަކެވެ. އަދި އެއީ އިޤްރާރުވުމުގެ އިދިކޮޅެވެ. އަދި ދެކޮޅުހަދާ މީހާ، (ދެކޮޅުހަދާ

އެކަންތައްތަކީ) ބޮޑުބަލިވެގެންވާ ކަމެއްކަން އެނގިގެންވުމާ އެކުގައި މެނުވީ އެކަން ނުވާނެއެވެ.

ދެވަނައީ: ހިތުން ދޫކުރުމެވެ.

الله تعالى ގެ މިބަސްފުޅުގައި މިދެވައްތަރު ތަފާތުކޮށްދެއްވައެވެ:

﴿قَدۡ نَعۡلَمُ إِنَّهُۥ لَيَحۡزُنُكَ ٱلَّذِي يَقُولُونَۖ فَإِنَّهُمۡ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَٰكِنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ يَجۡحَدُونَ ٣٣﴾ [الأنعام: 33]

"އަޅެ އެމީހުން އެދައްކާ ވާހަކަތަކުން ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނު ހިތާމަފުޅުކުރައްވާކަން މިވަނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވަމެވެ. ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން ކަލޭގެފާނު ދޮގުނުކުރެއެވެ. އަޅެ އެހެންއެކަމަކު އަނިޔާވެރިން الله ގެ އާޔަތްތަކަށް ދެކޮޅުހަދާ އިންކާރުކުރަނީއެވެ."

الله تعالى ގެ ބަސްފުޅުގައިވާ: "ނަމަވެސް އަނިޔާވެރިން الله ގެ އާޔަތްތަކަށް އިންކާރުކުރަނީ ދެކޮޅުހަދަނީއެވެ." މިއާމުދު ޤަވާޢާ ވިދާޅުވިއެވެ:

"އެމީހުންނަށް ކަލޭގެފާނަކީ **ﷲ** ގެ ރަސޫލާކަން އެނގިގެންވެސް ދެކޮޅުހަދާ އިންކާރުކުރަނީއެވެ."(5)

ދެން ކާފަރުވުމަށް ބަލާއިރު: އެއްގޮތަކީ އެއީ ޝައްކުވުމުގެ ސަބަބުން، ނުވަތަ ކިބުރުވެރިކަމުގެ ސަބަބުން، ނުވަތަ ފުރަގަސްދީ މޫނު އަނބުރާލުމުގެ ސަބަބުން ކަމުގައެވެ.

- އެގޮތުން ކިބުރުވެރިވުމަކީ: ބޮޑާވުމާއި މަތިވެރިވުމެވެ.
- ޝައްކަކީ: ޔަޤީންކަމާއި ޚިލާފު ކަމެއްކަމެވެ.
- މޫނު އަނބުރާލުމަކީ: ފުރަގަސްދީ އެނބުރުމެވެ.

މިހުރިހާކަމެއްގެ ނަތީޖާއަކީ ހިތަމަންތިބެ ކާފަރުވުމެވެ. އަދި އެއީ ބާޠިލުކަން ނަތީޖާ ކަމުގައެވެ.

އަދި މި ކުފުރު ވާނައިން ނިކުންނަނީ: އިމާންކަމުގެ އިސްމު އެޖަމަލުކުރާ މީހާއާ އެކު ދުލުގެންޏާ ބާރު، ދީން ޝަރުޢުގައި އެކަމެއްގެ މައްޗަށް ކުފުރުގެ އިސްމު ދިނުމުގައިވާ ކޮންމެ އެކުލަވާފައިވެއެވެ. އެއީ ކުޑަ ކުފުރުކަމުގައި އަނިޔާގެންވާ ކަންކަމެވެ.

---

(5) تفسير الطبري: 212/9، تفسير ابن أبي حاتم: 7238

އެގޮތުން ކުރުމުގެ ކަރިގަކެއް ފުރަކުން ކުރުމުގެ އަޞްލުވުން ހާޞިލެއް ނުކުރެއެވެ.

މުއުމިނުންނަކީ އިސްވެދިޔަ ކުއްލީ މާނައަށް ރުޖޫޢުވާ ކަންކަމެއް ނޫނެވެ. އެހެންކަމުން އެކަންކަންވަނީ ކުރުމުގެ ކަރިމަތިންނެވެ. އަދި ކުރުމުގެ ކަރިގަކާ އެކީއަކާއެކަން އިމާންކަން ދުރުވާނެ ކަމެއް ނޫނެވެ. ހަމަމެނީ އިމާންކަމުގެ ކަރިގަކާއި ފަރުދީގަކަން އެއީން އަސަރުކުރާނެއެވެ. އެކުވެން އިމާންކަން ފުރިހަމަކުރާ ވާޖިބު ފުރިހަމަކަމެވެ. އިމާންކަމުގެ އަސްލެއް ނޫނެވެ.

މިއަދު މިސާލަކުން ގެޔަށްދުރުހަމަވެ. އެއީ: ބައްދަލާ ނުލަދި މުއުމިނަކު ގަތްލުކުރުމެވެ.

الله تعالى ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿وَإِن طَآئِفَتَانِ مِنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ٱقۡتَتَلُواْ فَأَصۡلِحُواْ بَيۡنَهُمَاۖ﴾ [الحجرات: 9]

"އަދި މުއުމިނުންގެ ދެބަޔަކު ތަޅައިފޮޅައިގަނެ ހަނގުރާމަކޮށްފިނަމަ،
ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން އެ ދެބައިމީހުންގެ ދެމެދު ޞުލްޙަކުރާށެވެ!"

ޖަރީރު رضي الله عنه ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم އެކަލޭގެފާނަށް ޙައްޖަތުލް ވަދާޢުގައި ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ:

"މީސްތަކުން ކަނުލާ އަޑުއެހުމަށް ބޭނުންވޭ!" ދެން ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ: "ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ފަހުގައި ތިޔަބައިމީހުން އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކުގެ ކަނދުރާގައި ތަޅާ (ޤަތުލުކުރާ) ކާފަރުންތަކެއްގެ ގޮތުގައި ތިޔަބައިމީހުން އެނބުރި ނުދާހުށިކަމެވެ."(6)

ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم އެވަނީ އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކު ޤަތުލުކުރާ މީހުންނަކީ ކާފަރުންކަމަށް އިޝާރާތްކުރައްވާފައެވެ. އެއީ الله تعالى އެމީހުންނަށް މުއުމިނުންކަމުގައި ނަންދެއްވާފައިވާ ބާރުގައެވެ. އަދި الله ގެ ކަލާމުފުޅާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ގެ ބަސްފުޅާ ޚިލާފުވެރިވުމަށްޓަކައެވެ. އަދިކަމުން

---

(6) صحيح البخاري: 121، صحيح مسلم: 65

ދަރީޖުރުކަރަނީ ކުފުރުގެ ތެރެއިން ކުޑަ ކުފުރުކަމުގައިވާ ކަންކަންވާ ކަމެވެ.

މިއީ الله ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ހުކުމް ނުކުރުމުގެ މައްސަލައަށް ފުރިހަމައަށް ބެހިގެންދާ ކަމެކެވެ.

އަދި އެކަމުގެ ބަޔާނަކީ:

الله ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ހުކުމްކުރުމަކީ، މިއްލަތުން ބޭރުނުކުރާ ކުޑަ ކުފުރުކަމެވެ. އެއީ ބޮޑު ކުފުރުގެ މާނަ އެއަށް ފުރިގެން ނުދާނޭއެވެ. މިއީ އުއްމަތުގެ ސަލަފުންނާއި އިމާމުން އިޖްމާޢުވެގެންވާ ކަމެކެވެ.

الله تعالى ގެ މިބަސްފުޅުގައިވާ ކުފުރު:

﴿وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَـٰفِرُونَ ﴿٤٤﴾﴾ [المائدة: 44]

"އަދި الله ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ހުކުމް ނުކުރާ މީހުން، ފަހެ އެމީހުންނީ ހަމަ ކާފިރުންނެވެ."

މިއީ ކުޑަ ކުފުރުތަކުގައި ސަބަބުން ބަޔާންކުރެވިފައިވާ.(7)

---

(7) (މުޢައްލިފުގެ ތަޢުލީޤު) "ދިވެހިން މިހެން ބުނެވިދާނެއެވެ: ނަފްސު ހާލާ ހެދި ބަޔަކުން އަނިޔާވެރިކުރި (الـ) ވަކިކުރެވޭ ކުފުރު ތަކުރާ އެއްބަސްވެރިކުރި މިއްލަތުން ބަލާ ކުފުރުކުރަތެވެ.

ބުނެވިދާނެއެވެ: އަދި ޖަވާބުދިނުމަކީ ދެފައިވާކަމުންނެވެ:

ފުރަތަމަ: އެއީ (الكفر) ހަމަ ކުޅަ ކުފުރުން އިޖުމާޢުވާނެކަން އަޅުއްސަވައިވާ ހަދީޘް ވާކަމަ ސަރާސީރެ ބަސްމުޚުތަލިފުން، އެކަފާއިދު (އެބަހީ: ال ވަކިކުރި ހުރިހަ ކުފުރު ތަކުރާދިނީ މުޖުތަމަޢު ބޭގެ ކުފުރުތަކުން ބަޔާ ބަސް) ގައިދިގެންދައެވެ.

އެގޮތުން އަބޫ ދަރްޔު رضي الله عنه ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. الله ގެ ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ޙަދީޘް ކުރައްވަނީ ކުރި އިވެދެއްވީ އަޅުއްސަވައިވާ:

"އަދި އެއްވެސް މީހަކު (الكفر) ކުފުރުގެ ތުހުމަތުން ގޮވާލައިފި މީހާ، ނުވަތަ الله ގެ އަދުއްވު ބުނެފި މީހާ، އަދި އެއީ އެފަދައިން ނުވާނަމަ އެމީހާގެ މައްޗަށް އަނބުރާ އެބަސް އެނބުރިއެވެ." (صحيح مسلم: 61)

އަދި އިބްނު ޢައްބާސްގެ އަރިހުން، އަބްދުﷲގެ ފުރަގަސްފުރާތް ބޭނުންކުރާ މިފާއިދު ސުވާލުކުރުމުން ވިދާޅުވިއެވެ:

"މީގެ އަހަރެންގެ ގޮތުން މުއައްސި (الكفر) ކުފުރާ ބޭގެތުންނެވެ." (مصنف عبد الرزاق: 22031)

ދެވަނައީ: މިގޮތަށް (ނަފްސު ހާލާ ހެދި ބަޔަކުން މިގޮތާއިދު) ގެނައި ބޭފުޅުން ގެނައީ އެކަލިމައިގެ މަސްދަރުކަމުގައިވާ (الكفر) ގެ މައްޗަށެވެ. ކަންކުރާ މީހާ (اسم الفاعل) ކަމުގައިވާ (الكَافِر) ގެ މައްޗަކަށް ނޫނެވެ.

ޝައިޚުލް އިސްލާމް އިބްނު ތައިމިއްޔާ ވިދާޅުވިއެވެ:

"މުޢުތަޒިލާއިން (ال ވަދަގެން ޖަހުމިއްޔާއިން އަދި އަޝްޢަރިއްޔާ) ކުފުރުގެ ތަފްޞީލު އެންބުރުގެންނަނީ އެނގިގެންވާ ކުފުރުތަކެވެ. އެއީ މުރުތައްދުން ބޮޑުވާ ކުފުރުތަކެވެ." (شرح العمدة: 77/2)

ވިސްނަވައި: އެއީ ސަލަފުން ޙުކުމްގެ އާޔަތް ތަފްސީރު ކުރައްވާފައިވާ ގޮތާ ޚިލާފުވެގެންވާ ބަޔާނެވެ."

އަޝްޢަރީ މިއެވެ. ޤުރުއާން ތަފްސީރު ކުރުމުގައި އެންމެ އިސްލާމްދީނީ އުޞޫލުތަކުން އަޙަދީޘާ ޙަދީޘާ ބުރަވަމުން ބަޔާންކުރުން އަޅުގަނޑު ޤުރުއާނުގެ ތަފްސީރަށް. އެބަޔާންކުރުން ޞަޙާބުން އިއްތިބާޢުވެވަޑައިގެން ދީން އެގޭ ގޮތަށް އެއްޗަކަށް ބަލައި ބޭނުން ކުރީ، ނަފްސަ އަމިއްލަ ޚިޔާލާއި ބުއްދީގެ ބާރަށް ބަރޯސާ ވެގެން ނޫން. އަދި ނަފްސާނީ ޚިޔާލު، އެދުމާ ބަހެއް ވިސްނުނު އަމިއްލަ ތަފްސީރުން ﷲ ގެ ފޮތުގެ އެބަޔާންކުރުމުގައި މުސްތަޤީމުވުމެވެ. މަގުއަޅުވައިދޭ ދީނުގެ ހަރުދަނާ.

އަދި އެކަލާނގެ ބަސްފުޅުގައިވާ "الله ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ހުކުމްނުކުރާ މީހަކު" މިއީ ކޮންމެ ހުކުމަކަށް ޢާއްމުކުރެވިގެންވާ ބަޔަކު.

ތަރުޖަމާނުލް ޤުރްއާން އިބްނު ޢައްބާސް رضي الله عنهما ވިދާޅުވިއެވެ:

"މިއުޅަން ބޭރުވާ ކުފުރެއް ނޫނެވެ."(8)

---

(8) (މުއައްލިފުގެ ތަޢުލީޤު) މިއަޘަރު ރިވާކުރެއްވީ އަލް ޙާކިމްގެ އަލްމުސްތަދްރަކު ޖުޒު 101 ގައި، އަދި އަލްމުސްތަދްރަކުގައި އަލްޙާކިމް 342/2 ޞައްޙަކޮށްފައިވާ ވިދާޅުވިއެވެ: "މިއީ ސަނަދު ޞައްޙަވެގެންވާ ޙަދީޘެކެވެ. އަދި އައްޛަހަބީވެސް (ތަލްޚީޞުގައި މުސްތަދްރަކު) ނުސްޚާގައެވެ." އެއްބަސްވެވަޑައިގެންފި ކުރުމު ދޫނަ ކުރެވެ.

ބައެއް މީހުން މިއަޘަރު ބަލައިނުގަތުން ދިޔައެވެ. އަދި މިއީ އިސްލާމުގެ އަޚުވާނުލް މުސްލިމީން ޖަމާޢަތް ބަލައިގަންނަވާ އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކުރާ އަދުރުން އާލިމުންގެ ކޮޅުން. އަޅުގަނޑުމެން ބައްލަވާ ފިޤްހުގެ ބަޔަކަށް ބަލައިގަންނަވާ ބަޔަށް ބަލައިގަންނަވައެވެ. އަދި އިބްނު ޢަބްދުއްލާ އަޔަން ބާކަރުން ކަންތައް ކުރައްވާގަތުމެވެ. މިގޮތަށް (އިލްމާއި ބަދަލުގެ އަޚުވާނުލް) ބަލައިގަން ޚިޔާނާތްތެރިވުމާއި ދުރުން އަގު ސަނަދަކަށް ބަލައިން ނުބައި ފުރުސަތުދެއްވާށެވެ.

އިބްނު ތައިމިއްޔާ ވިދާޅުވިއެވެ:

"الله تعالى ގެ ބަސްފުޅުގައިވާ: ﴿وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَـٰفِرُونَ ﴿٤٤﴾﴾ ﴿فَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلظَّـٰلِمُونَ ﴿٤٥﴾﴾ ﴿فَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْفَـٰسِقُونَ﴾ [المائدة: 44-47]

މިއާޔަތު އިބްނު ޢައްބާސް، އަދި ސަލަފުންގެ ތެރެއިން އެކަކަށްވުރެ ގިނަ ބޭކަލުން ވިދާޅުވިއެވެ: ކުފުރު ދޫނަ ކުފުރެވެ. އަދި ޡުލްމު ދޫނަ ޡުލްމެވެ. ފިސްޤު ދޫނަ ފިސްޤެވެ. އަޙްމަދުއާއި ބުޚާރީއާއި އެހެން ބޭކަލުން އެބަސްފުޅަށް ޙުކުމްކުރައްވައެވެ." (مجموع الفتاوى: 522/7)

އަދި އިބްނުލް ޤައްޔިމް ބަސްފުޅެއް އާއްމު އެންމެހާ ސަލަފީންގެ ބަސްފުޅުތަކަށް ނިސްބަތްކުރައްވައިވެއެވެ. ވިދާޅުވިއެވެ:

"މިއީ އިބްނު ޢައްބާސްއާއި، އާއްމު ސަލަފީންގެ ވެސް މަޛްހަބުކަމުގައިވެއެވެ." (مدارج السالكين: 345/1) (ނޯޓު: އިބްނުލް ޤައްޔިމުގެ މިފޮތުގެ އެހެން ނުސްޚާއެއްގައިވަނީ: "މިއީ އިބްނު ޢައްބާސްއާއި އަދި އަޞްޙާބުންގެ އާއްމު ތާބިޢީންގެ ވެސް މަޛްހަބުކަމުގައިވެއެވެ.")

އަދި އެއީ އިބްނު ޢައްބާސްގެ އަޞްޙާބުންގެ ވެސް ބަސްފުޅެވެ.

މިއިން ފާހަގަކުރަންވާ އަސާސީކަމަކީ: އިބްނު ޢައްބާސް އާއިއެކު ކުރައްވާފައިވާ ބަޙުސް ކުފުރުކަމުގެ އަދި ކުޑަ ކުފުރާއި ނޫން ބޮޑު އިޢުތިޤާދީކުފުރު ނިސްބަތްކުރާ މިންގަނޑު ބަލައި ބަޔާންކުރަމެވެ.

ޢަލީ ވިދާޅުވިއެވެ:

"އެއީ އެމީހުން އެދެކޭ ކުފުރެއް ނޫނެވެ."(9)

ޢަލީ ވިދާޅުވިއެވެ:

"އެއީ އެކަމުންވާ ކުފުރެކެވެ. الله އާއި އެކަލާނގެ މަލާއިކަތުންނާއި އެކަލާނގެ ފޮތްތަކާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލުންނަށް ކާފަރުވާ މީހާ ފަދައިންނެއް ނޫނެވެ."(10)

ޢަޠާއު ބިން އަބީ ރަބާޙު ވިދާޅުވިއެވެ:

"ކުފުރު ދޫނަ ކުފުރެވެ."(11)

ޠާވޫސް ވިދާޅުވިއެވެ:

"އެއީ މިއްލަތުން ބޭރުކުރާ ކުފުރެއް ނޫނެވެ."(12)

ޢަލީ (އިބުނު ޠާވޫސް) ވިދާޅުވިއެވެ:

---

(9) تعظيم قدر الصلاة للمروزي: 569

(10) تفسير الطبري: 465/8

(11) تفسير عبد الرزاق: 717

(12) تعظيم قدر الصلاة للمروزي: 574

"الله އާއި އެކަލާނގެ މަލާއިކަތުންނާއި އެކަލާނގެ ފޮތްތަކާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލުންނަށް ކާފަރުވާ މީހާ ގޯކަސް ނުނުވެ."(13)

الله تعالى ގެ މިބަސްފުޅު: ﴿وَأُخَرُ مُتَشَٰبِهَٰتٌ﴾ [آل عمران: 7]

"އަދި އެހެން މުތަޝާބިހު އާޔަތްތަކެއްވެސް އޮތީމެއެވެ."

މިއާޔަތާ ގުޅުގައި ސަޢީދު ބިން ޖުބައިރު ވިދާޅުވެއެވެ:

"މުތަޝާބިހު އާޔަތްތަކަކީ ޤުރުއާނުގައިވާ، މިސްކީނުން އެއާޔަތް ކިޔާއިރު އޮޅުވާލައި (ނަސާރާ) ފަށުވެރިވާ ގޮތަށް އާޔަތްތަކެވެ. އެހެންވެގެން މިފަދަ ނަބަވީގެން ދީނުވާންތަކުން މަގުފުރެދިގެން ބަސްތަކާ މަގުފުރެދިގެން ދިޔައެވެ.

ކޮންމެ ފިރުޤާއެއްވެސް ޤުރުއާނުން އާޔަތެއް ކިޔަވާފައި، ދެން އެއާޔަތަކީ އެމީހުންނާކޮށްތާ (އެމީހުން ދެކޭގޮތް ގަބޫލުކުރާ) އާޔަތެއްކަމުގައި، އަދި އެއާޔަތުން އެމީހުންނަށް ހުއްޖަތް ފުރަބުނާކަމަށް ދަޢުވާކުރެއެވެ.

(13) تعظيم قدر الصلاة للمروزي: 570، تفسير عبد الرزاق: 713

ބަޔާނީން (ޚަވާރިޖުން) ތަކުފީރާ ދުރަށްދިޔުމުގެ އާޔަތްތަކުގެ ތެރޭގައި:

ﷲ عزوجل ގެ މިބަސްފުޅުވެއެވެ: ﴿وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَٰفِرُونَ ﴿٤٤﴾ [المائدة: 44] ދެން އެމީހުން އެއާއެކު (އެމާނަކުރަން ބޭނު ކުރުމަކަށް ދަލީލަކަށް) މިއާޔަތް ހިފަހައްޓައެވެ:

﴿ثُمَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ﴿١﴾ [الأنعام: 1]

ދެން އެމީހުންނަން ވެރިޔާ ބައެއްގާއި ޒިޔާރަތް ޙުކުމްކުރާތީން ފުރިއްޖެނަމަ އެމީހުން ބުނެއެވެ:

"އަސާ ކާފިރުވެއްޖެއެވެ! އަދި ކާފިރުވެއްޖެ މީހަކު އެވަނީ އެކަލާނގެއާ އެހެން ފަރާތެއް ހަމަހަމަކޮށްފިއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއާ އެހެން ފަރާތެއް އެއްވަރުކޮށްފިމާ އަޅާ ވެރި ރައްބާ ޝަރީކުކޮށްފިއެވެ. އެހެންކަމުން މިޔަބަ ވެރިންތަކަކީ މުޝްރިކުންތަކެވެ! އަދި އެވެރިންނަން ހިފަމަންވެއްޖެ ބަޔަކުވެސް މުޝްރިކުންނެވެ."

ދެން އެމީހުން ނިކުމެގަތީ، ތިބާއަށް ފުރުޞަތު ގޮތަށް (މީހުން ކާފިރުކުރުން، މުނާފިޤުކުރުން، ހުއްދަކުރުން، ބާޠިލުވާ މިކަންކަން)

އެކުރަނީއެވެ. އެހެނީ އެމީހުން މިއާޔަތް ތަފުސީރުކޮށް އެގޮތަށް މާނަކުރަނީއެވެ."(14)

ﷲ تعالى ގެ ބަސްފުޅު ﴿وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَٰفِرُونَ ﴿٤٤﴾﴾ [المائدة: 44] މިއާއެކު އިމާމް އަޙްމަދުއާ ސުވާލުކުރެވުނެވެ: "މިކުފުރަކީ ކޮބައިތޯއެވެ؟"

ވިދާޅުވިއެވެ: "މިއަޚްލާޤުން ބޭރު ނުވާ ކުފުރެކެވެ. އެއީ އިމާންކަމުގެ އެއްބައި އޭގެ އަނެއްބަޔަށްވުރެ ދަރަޖައިގާ ގޮތަށް ކުފުރުވެސް ވަނީ އެހެންނެވެ. އެއީ އެކަމުގައި ޒިނާކުރެ ދެބަސްވުމުގެ ކަމެއް (އެބަހީ: ސުލޫކު ބޮޑު ކުޑުކުދި ބަޔަކާއި އާދާ ކޮށްފައިވާ) އަދިސުލޫކުގައި ދެފުށްފުށެވެ."(15)

އިބްނު ޢަބްދުލް ބައްރު ވިދާޅުވިއެވެ:

"ޢިލްމުވެރިން އިޖްމާޢުވެގެންވަނީ ޙުކުމްކުރުމުގައި (ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފުވެ) އަނިޔާވެރިވުމަކީ ބޮޑެތި ފާފަތަކުގެ ތެރެއިންނާ

---

(14) الشريعة للآجري: 44 އަދި ބަރްބަހާރީގެ ޝަރްޙުއްސުންނާ ހިސާ ނަމްބަރު. އެހެން ކިޔުމީ އިބާރާތުގައި ބަޔާނާ ކިޔާ ސަބަބަކާއި ދެކޭން އެމީހުން ނިކުތީމުއެވެ.

(15) تعظيم قدر الصلاة للمروزي: 580، مجموع الفتاوى: 254/7

ކަމެއްކަމެވެ. އެއީ އެނގިހުރި ޤަބޫލުކުރެވޭ އެމްޕިރިކަލް ކަންތައްތަކާ
މިހާރުކުރެއެވެ. ސަޔަންސްގެ އަތިރިން އެކަމުގައި ހަރުކާތްތެރިވާގޮތަށް
އަޤްރަބުއަށް ނިވާވެގެންވާއެވެ."(16)

އަރިއުސް ވިދާޅުވިއެވެ:

"އަހުރެން ސުންނާ ވަރުބަލާގެ -އެއީ ދުވާލާ އަޤްރަބުކުރު
އަހުރެންނަށް- އެދުވަން އިއްޒަތްތެރިވެގެންވާ އެއްވަސް
މީހަކާއި ދާދާއި -އަދާދު ކަމަށް ބޭނުންވިއަސް- އިސްތިމްރާރުން
އެނާ ބޭރުވާނެ ކަމެއް."(17)

ޝައިޚު އައްޝަންޤީޠީ ވިދާޅުވިއެވެ:

"ރަސޫލުންނަން އިދިކޮޅުވެގެން، އަދި الله ގެ ރަސޫލުއާ
ބާރުލުންތެރި ހާލު الله ބާވައިލައްވި ގޮތަށް ރަސޫލު ނުކުރާ މީހާ؛
ދެން އެކަމަކީ އަނިޔާވެރިކަމާއި ދޮގުހަދާކަމާއި ކުށްތަކާއި މިނިވަނާ
ކަމެއްވެސް އެއީ މިއުޅުން ބޭރުވާ ކުށްތަކެވެ. އަދި ހަރާމުކަމަކަށް
އަރައިގަންނަކަން އިޖްތިހާދުކަން، ނުވައި ހުށަހެޅުމެއް ކުރާކަން ދޭހާ

(16) التمهيد: 496/3

(17) التمهيد: 395/10

ބާރުގަދައި الله ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ޙުކުމްކުރައްވާ މިސާ؛ ޢަދުލު އިންސާފު ކުރުމާއި އަނިޔާވެރިކަމާއި ފާޙިޝްކަމާ މިއްސަލަތުން ބޭރުވުމާ ކުރުމެވެ." (18)

الله ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރުންތަކީ އަނިޔާވެރި ވެއެވެ. އެއީ ބައްޔަކާ ނުބައި ނަފްސާނީ ޝަހުވަތުތަކާއި، ޖާހިލުކަމާއި، ބަނޑުގާ ބުއިމުގެ އަނިޔާވެރިވުމާ އެއްނަގާ ގޮނޑުކަމާ. އެއީސް އެއްބާރާ ކަލޭ އެއްޖެހެންވެއްގެ އެއްބާވަތުގާ ކަންތަކެވެ. އަދި އެކަންކަން އިއްތިބާޢު އެއް މަސައްކަތެވެ.

ބާވައިލެއްވުނު ގޮތާއި ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރުން އެއަބްލާއި ޖިންސުން ބާރުކުރު (އެއީ ބޮޑު ކުފުރުކަމެއް ބޮޑުވި) މިސާ؛ ޢަދުލު އިންސާފު މައުރޫފުވެސް އެގޮތުން އެންމެމަތީ ދަރަޖައިގަ ކުރައްވަމެވެ. އެއީސްނުމް ވާހަކަ (ދީނުގެ ތެރެއަށް އަލުއްލައިކަން) އުފެއްދައިގެން ކުރި ޝަރީޢަތަކުރެވެ! އަދި އެކިނޑުން އިސްލާމީހު الله ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ބުރަވެ ނުކުރާ ޙިކުމަތެވެ.

(18) أضواء البيان: 125/2

ދީނުގެ ބުނުއްވުމްދެއްވަނީ: ބަޔަށް ސަލަފުން ﴿وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَـٰفِرُونَ ﴿٤٤﴾﴾ [المائدة: 44] މިއާޔަތް އެއީ އިސްލާމްދީނުން ބޭރުކުރުވާ ކުފުރުގައި ތަފްސީރުކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެހެން الله ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ހުކުމްކުރުން ކުރަ ކުފުރެއްކަމުގައިވުން ނަފީކުރައްވާފައިވޭތޯ؟

ބުނުވުނީއެވެ: މިއާޔަތް ތަފްސީރުކުރި އިމާމުންގެ ތެރެއިން އެއީ އިސްލާމްދީނުން ބޭރުކުރުވާ ކުފުރަކަށް ނޫން ކަމަށެވެ. ތަފްސީރުކުރެއްވި ބަޔަކު އިސްލާމްދީނުން ބޭރުކުރާ ކުފުރެއް ކަމުގައެވެ. އެނޫން އިސްލާމްދީނުން ބޭރުނުކުރާ ކުފުރެއް ކަމުގައެވެ. އެއީ ހުކުމްކުރުމުގެ ބައެއް ކުރާ ކުފުރެކެވެ.

އިބްނު ޢައްބާސް ވިދާޅުވިއެވެ:

"އަބޫބަކުރުގެ ތެރޭގައި: އެއާއަޅާ މަނާކުރެއްވުމުގައި އެއީ الله ބާވައިލެއްވި ހުކުމް ދޫކޮށްލާ ބޭރުކުރުމުގެ ބަޔަކު އެއީން ހުކުމްކުރުމަކީ މަނާކުރެއްވިއެވެ. ކުފުރުގެ ކުފުރަކާއި ބާވައިލެއްވިއެވެ. އެއީ އިސްލާމްގެ ބަސްތަކެވެ. އެއީ މަޢުރޫފް ބަޔަށްހަދާފައެވެ. އެނޫން އިސްލާމްދީނުން ބޭރު

ޖާހިލުގައި އެއީ ކުރުކުރެވޭ. ބުނުމްކުރިއަސް ނުވަތަ ނުކުރިއަސްވެއެވެ."(19)

އަދި އެއީ އިސްތިންބާޠުކުރުން ނެރުވުން ޢިލްމުތަކުގެއިވާ - ދުނިޔަވީ އިސްލާމީދީނުން- އެއީ ޝާއިރު ތަޤްވާ ހެއްޔެވެކުރުމުން އިޖުތިހާދު ކުރަނީވެސްމެއެވެ. މިއީ ދާޢީން ބުނުމުގެ ވަށައިގެން ބަޔާނުކުރު ޔަޤީން ނުވާ ކަމެކެވެ.

ދީން އަޤާއިދުތަކެއް (އުޞޫލު: އަޢާލިމުގައި ބޭނުން ކުރުމުގައި) މަސައްކަތުގެ އެއީ ދުނިޔަވީދުނިޔޭގެ ހަރުމް ކުރުން ދުނިޔަވީކަނުތަކުގައި މަސައްކަތްތަކުގައިވެސް) އަދަބު ކުރިން އިސްލާމްދީނަށް ވާޖިބުވާކަށް ނަހީ ނުކުރެއެވެ. އަނެއް އުޞޫލުގެތަކެއްވެސް އަދަބު ތަޢުލީމުކުރާއިރު ބޭނުން ކުރަނަވާ ކުރުމުގެ ޝަރީޢަތް މަސައްކަތެވެ. އެގޮތުން އެއީން ޑަބްދުކުރެވޭނީ ޝާއިރު ތަޤްވާން ޝަރީޢަތާ ގުޅިގެންވާ ބަޔަކު ކަންކަމެވެ.

އިބްނު ޢައްބާސް رضي الله عنهما ވިދާޅުވިއެވެ:

" الله ބާވައިލެއްވި ތަކެއްޗަށް ދެކޮޅުހަދާ އިންކާރުކޮށްފި މީހާ ފަހެ ކާފަރުވެއްޖެއެވެ. އެއަށް އިޝާރާތުގެ ދެން ބުނުމު ނުކުތާގެ މިސާލު ފަދަ އަކުރުތަކަށް ކާފިރުވެއްޖެއެވެ."(20)

އައްޠަބަރީ ވިދާޅުވިއެވެ:

"...އެފަދައިންގެ الله ބާވައިލެއްވި ފޮތަށް ދެކޮޅުހަދައިގެން އެއަށް ބުނުއްވުމާ ކޮށްދެ ވިރަލާކާދުރަގެއިވެސް ބުނެގެން ބަޔަކީ ފަހެ އާދެ الله އަށް ކާފަރުވެގެންވާ ކަމެވެ. އެއީ އިބްނު ޢައްބާސް ވިދާޅުވިގޮތެވެ. އެހެނީ الله تعالى އެކަލާނގެ ފޮނުވައި އެބުރުމް ބާވައިލެއްވުން އޭނާއަށް އެނގުމުގައިވެސް އޭނާ الله ގެ ބުނުމަށް އިންކާރުކޮށް ދެކޮޅުހެދުންވެސް؛ އެކަލާނގެ ނަބިއްޔާއަކީ ނަބިއްޔުންގެ އިންސާނުކުރުވެސް ނަބިއްޔާކަން އިންކާރުކޮށް ދެކޮޅުހަދާ އެއްކޮޅުކަމެވެ."(21)

---

(20) تفسير الطبري: 467/8، تفسير ابن أبي حاتم: 6426

(21) تفسير الطبري: 467/8

އިބްނު ތައިމިއްޔާ ވިދާޅުވިއެވެ:

"އިންސާނާ، އޭގެ މައްޗަށް އިޖުމާޢުވެގެންވާ ޙަރާމްކަމެއް ޙަލާލުކޮށްފިނަމަ، ނުވަތަ ޙަލާލުކަމަށް އިޖުމާޢުވެގެންވާ ކަމެއް ޙަރާމްކޮށްފިނަމަ، ނުވަތަ އިޖުމާޢުވެގެންވާ ޝަރުޢެއް ބަދަލުކޮށްފިނަމަ؛ އެމީހަކު ވާނީ ފިޤުހުވެރިންގެ އިއްތިފާޤުން މުރުތައްދު ކާފަރަކަށެވެ. އެކަލާނގެ މިބަސްފުޅު ބާވައިލެއްވުނީ - ދެޤައުލުގެ ތެރެއިން އެއްޤައުލަށް ބަލާއިރު- މިފަދަ ކަންކަމާ މެދުގައެވެ: ﴿وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَـٰفِرُونَ ﴾ [المائدة: 44]

އެބަހީ: الله ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރުން އިސްތިޙްލާލުކޮށް ހުއްދަކުރާ މީހާއެވެ."(22)

---

(22) مجموع الفتاوى: 3/267-268

މިއަޞްލުގައި ގޯސްހެދުމުން ވާނޭގޮތަކީ:

ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރުމުގެ މައްސަލައަށް ބޮޑު ކުރުމުގެ މާނަ ހެދިގެން ނުދިނުމާއެކު އެމައްސަލަ ބޮޑު ކުރުމު ގޮތަށް ނަގާ، އަދި އެއާ މާނައިގެ ގޮތުން އެއްފަދަވެގެންވާ އެހެން ކަންކަމުން ޝަރުޢީ ދަލީލެއްނެތި އެމައްސަލަ ބޭރުކޮށްލުމަށް ދާނީއެވެ.

ތިންވަނަ އަޞްލު:

ކުފުރަށްވުރެ ދަށުގައިވާ ފާފަތަކާއި އުރެދުންތަކަށް އެކަންކުރާ މީހާ ހުއްދަ ނުކުރާހިނދަކު ކާފަރެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ.

ކުފުރަށްވުރެ ދަށުގައިވާ ފާފަތަކުގެ ޖިންސުގައި، އެކަންކަމަށް ވެއްޖިގަންނަ މީހާ އެކަމުގެ ސަބަބުން ކާފަރުނުކުރެވޭނެއެވެ. އެކަން އޭނާ [illegible] [illegible] ދާންދެނެވެ. އެއީ ޤަވާޢިދުގައި ވާގޮތަކީ: "[illegible] ދާންދެން [illegible] ފާފައެއް ކުރިޔަސް އޭގެ ސަބަބުން އެކަންކުރާ މީހާ ކާފަރެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ." އެގޮތުން އިންސާނާ އަޅައިގަންނަ ކޮންމެ ފާފައަކުންވިޔަސް [illegible] އެއިން ޙުކުމް ނުކުރެވޭނެއެވެ.

އެއީ الله އެކަން [illegible] އޭނާއަށް އެނގިގެންވާ [illegible] އެކަން [illegible] އޭނާ [illegible] [illegible] މެނުވީއެވެ. އެކަން [illegible] الله [illegible]، [illegible] ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم [illegible].

އިސްތިރްޖާޢުކޮން ހުއްދަކުރުމުގެ މުރާދަކީ ޢަޤީދާގެ ގޮތުން އެކަން ކުރުމެވެ.

މާނައަކީ: އޭނާގެ ހިތުން އެދާދަ ހުއްދަވެ ޙަލާލުވެގެންވާކަމަށް ޤަބޫލުކޮން އިޢުތިޤާދުކުރުމެވެ. އެއީ ޙަރާމްކަމެއް ޙަލާލުވެގެންވާކަމަށް ވިޔަސް، ނުވަތަ ޙަލާލުކަމެއް ޙަރާމްވެގެންވާކަމަށް އިޢުތިޤާދުކުރިޔަސްމެއެވެ.

ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ޙުކުމް ނުކުރުމަކީ އޭގެ ޢާމުގައި ކުފުރަށްވާ ޢަމަލުތަކުގެ ތެރެއިންވާ ކަމެއް ނޫނެވެ. އަދި މިސާލަކަށް ﷲ عزوجل އަށް ބަދުބަސްބުނުންފަދަ އޭގެ ޢާމުގައި ކުފުރަށްވާ ކަންތަކެވެ. އެގޮތުން ބަދުބަސް ބުނުމަކީ އޭގެ ޢާމުގައި އީމާންކަމުގެ އަސްލާ އިނިކާރުވާ ކުފުރެކެވެ. އަދި އެމެރެކުފުނުގެ ކުފުރު ޝަރުޢީވެގެން ނުވެއެވެ. އަދި ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް

ބުނުއްވުމުގެ ވައްސަލާމާ ޒިޔާރަތްތެވެ. ދަރާކަތުގެ ދިރުދުވަގާ
އަސްކަރުކަތް ތަރައްގީކުރެއްވިއެވެ. (23)

މިއީ އެކަމަށް ސަވާބުލިބޭ ދީންތެރި ކަމެކެވެ. އަދި އެކަމުގައި
މަސްއޫލިއްޔަތު އަތުވެގެންދިޔުން ވާޖިބުވެއެވެ.

---

(23) (ޙުއްޖަތުލް ބަޔާން) "ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޒިޔާރަތް ބުނުއްވުމުގައި ކަމީ ކަމުކާ
ބަނާ މިހާރު އިތުރު އަދިތަކުގެ ބަރަކާތްތަކާ މިނާ އަހަރުނި ބޭނުންވާ ގެއްލުވެ. އަހަރި
މުތަޢައްލިޤު އެގޮ ޖާގަގައި ކަމުތަ ކަނޑިކަމެއްލާ ކަމުތަމުން ދުރުކަމާ ގެލަވައިގެން
ހިނދުކާ މިހިނގެ. އަމަލުން ކަމުތަގެ އިޝްކާރުން ގައުލުގެނޑާކަމަން އުމުރުން
ނުދުކާއެވެ. އަހަރި (އުމުރުގެ އިއުތިޤާދުގައި) އިތުރަށް އިޖާބަކަމުގެ ނަނޑުލާ ކަނޑުކަން
ބާރުވެގެންވާ ކަމުކާ. އަހަރުކަމުން އިތުރަން އިޖާބަކަން ނަފީނުވާއެވެ.

އަނާއުކާޖަން ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޒިޔާރަތް ބުނުއްވުމުގައި އެގެ ޖާގަގައި ކަމުރާއް ނުނުވެ.
އަހަރުކަމުން އަކަމުގައި (ބުޚާ ކަމުރުނިވާން) އިސްތިޤްރާރުކަން ހުއްދަކާރުން ޝަރުޢީކަނޑު
މިހަކަން މުތަޢައްލިގު މަދުހަބު އައްވަސް ގެބަކަން ވަރިދުވަސް ނުވައެވެ."

އަދި ކިއައްމާ، ބަރީގީޖަގައި ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޒިޔާރަތް ބުނުއްވުމުން މުޅިއަރުދުކަން،
އިސްތިމްރާރުކަމުއް އަދި އަނުން ދާއިދުކަން ނުބަނާ ބުޚާ ކަމުރައްކަމުގައި ހަދުއިގެން
ކަމުރުކަމުގެ އަނުގެ އިހުގައި އުޖުން ހަވާރިޖުން ފަހަރައިގެން އަދާ ހަމައަނުވެސް އުމުރުގެ
އަނުމާ ފާހަގަވާ އައްސަފަހަގެ.

ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ހިލާފަށް ހުކުމްކުރުން، އަދާގެ އިހްތިޔާރު ހުރިގޮތެއްގެ މައްޗަށް ބޮޑު ކުފުރަކަށް ވެދާނެއެވެ. މައްސަލައިގެ އަސްލުގެ މައްޗަށް ބަލައިގެންނެވެ. އޭގެ ހަމަ ބައެއްކަމެއް ނުވެސް ބާއްވާލެވޭ ބޮޑު ކުފުރު ކަމުގައި ނުވެއެވެ.

ކަލަމެސް، އަދާ އެކަމުގައި ދިއްމީގެ ދެކޭ މައްޗަށް ބޮޑު ކުފުރު ވެދާނެވެއެވެ. އެކަމަކު އަސްލު ހުކުމް ބަލައިގެންނެވެ.

އިބްނު ކަޘީރު ވިދާޅުވިއެވެ:

"އަދި ބަސްއަބަ ބުނުމަކީ: ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ހިލާފަށް ހުކުމްކުރުން ދެބައެއްގެ ކުފުރު ޝާމިލުކުރާ ކަމެވެ. ކުޑަ ކުފުރާއި ބޮޑު ކުފުރެވެ. އޭގެ ހުކުމްކުރާ މީހާގެ ހާލަތަށް ބަލައިގެންނެވެ. އެގޮތުން މިގޮތަށް ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ހުކުމްކުރުން ވާޖިބުވެގެންވާކަން އޭނާ އިއުތިޤާދުކުރައި، ދެން އޭގެ ބަދަލުގައި ހިތުން ބައްދަލުވެގެންވާކަން އިޢުތިރާފުވެގެން، އުނިކުރުމެއްވާ ބާވަ އޭނާ އަނބުރައި އެސުރުވެސް؛ ފަހަ މީހީ ކުޑަ ކުފުރުކާވެ. އަނާ އަޔަން ވާޖިބުވެގެން ނުވާ ކަމަށާއި، އަދި އޭނާ ﷲ ގެ ހުކުމުގެ ކަމުގައި އެނގިހުރެ ހިޔާރުވެގެންވާ ބާވަ އެކަމުގައި އެނގޭގޮތުން އިޚްތިޔާރު

ލިބިގެންވާކަމަށް އިޖުމާޢުކުރުމީ މިހާ؛ ފަހެ މިއީ ބޮޑު ކުށްތަކެވެ.
ޢާއްމަން އެކަން ނޫނީޤިއްޔަތަށް، އަދި ގޮސްފުރުށަގަ ޢާއްމަލީ
ކުރުކުރުމުން މިހާރު. ޢާއްމަނަށްވުރެ ކުރުކުރެވޭ ގޮސްފަދަ މިހުރެ
ބުރުމެވެ."(24)

اللّٰه ބާވައިލެއްވި ގޮތް ހިތްވަރުން ބުރަވެވުން ބޮޑު ކުށްތަކުރެވި އަލަނަދު ބާރުތަކަރުވައިގެ:

1- اللّٰه ބާވައިލެއްވި ގޮތް ހިތްވަރުން ބުރަވެވުން ހުއްދަވާލަން ނުވާކަން ޢާއްމަން އެނގޭވަރަށް ކުޑަކަމުވެސް އެކަން އިސްލާމުބުރާއިކުރުން ބަރާބަރުކުރުމީ މިހާއެވެ.

2- اللّٰه ގެ ބުރުމަން އިސްކާރުކުރުން ދުރުކުރަމާ، ނުވަތަ ދުގެކުރުމީ މިހާއެވެ.

3- اللّٰه ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ބުރަވެވުން ވާޖިބުވެގެން ނުވާ ކަމަށް، ނުވަތަ އެކަމުގައި ޢާއްމަން އިޢުތިރާޒު ވާކަމަށް، ނުވަތަ اللّٰه ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ހިތްވަރުވާ ބުރުމަކާ އެއްވަރުވާ ހަމަހަމަވެގެންވާކަމަށް ގަބޫލުކުރުން އިޢުތިޤާދުކުރުމީ މިހާއެވެ.

---

(24) مدارج السالكين: 520/1

4- الله ގެ ޙުކުމްތަކުން ހަމަޖެހުން ކަނޑައެޅިގެން ކަމުގައިވާނޭ، الله

ބާވައިލެއްވި ޝަރީޢަތުން ޙުކުމްކުރުން، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތް ތަންފީޛު

ކުރުމެވެ.

5- الله ބާވައިލެއްވި ޝަރީޢަތް ފިޔަވައި ޙުކުމްކުރުން، އެހެންގޮތެއް

ބާވައިލެއްވި ގޮތެއް ޙުކުމްކުރުމަށް ހަމަޖެހުން ބަދަލުކުރުމަކީ

ކުފްރެއް ކަމުގައިވެއެވެ.

6- ރަސޫލުންނާ ދެކޮޅުވުމާއި ދެކޮޅަށް ފަތުރުވެރިން އަދި الله ގެ

ޙުކުމްތަކުގައި ބާޠިލުކޮށްލާ ހާލު الله ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ޙުކުމް

ނުކުރާ ކުފުރެވެ.

7- ޝަރީޢަތް ބަދަލުކުރުމެވެ.

މިފަދަ ޙާލަތްތަކެއްގައި ހުރި ބޮޑު ޚަޠަރުތަކެއް ކަމުގައި ނުވެސް

ވަކިކޮށްލެވޭނެއެވެ.

ޝައިޚު މުޙައްމަދު ބިން އިބްރާހީމް ވިދާޅުވިއެވެ:

"އެކަލަޔާ ގުޅޭ މުޙައްމަދުގެ ފަރާތުން الله ގެ ރަސޫލާ ޙަވާލުކުރެއްވި (ޝަރީޢަތުން)

މާނަކުރުން ބަދަލުކުރުމަކީ ބޮޑު ކުފްރެއްކަމުގައެވެ. އަދި އެހެން ގޮތަކަށް ޝަރީޢަތް

ބަދަލުކުރުން، އެއީ ހިފެހެއްޓި، ފަހު ޙުކުމްތަކަށް ދެކޮޅުހަދާފައި

އުފައްދަވާފައިވާ ތަކެއްޗާއި، އެނޫންވެސް ﷲ އެކަން އެއްވެސް
ބުއްދިއަށް ބާވައިލެއްވާފައި ނުވާ ކަންކަން ދެނެވޮޑިގެންވޭ.
އެކަންކަމަކީ އެކަން ބަލައިދޭންވެސް ވާނެކަން އަދި ހުއްދަވެރިކަންވާނެކަން
އިޖުތިހާދުކުރާ މީހުންގެ ބުއްދި އެކަން ބަޔާން ކުރުމުގައި ބުއްދި އެކަން
ބުނެ ހެދިއިރު މިހާރު ވަނީ މިއަދުވެސް ބޭނުންވާ
ކަމަކަށް ކަމަށްވެއްޖެ ކަންކަމެވެ. އެކަންކަން އެދެވުން
އިޖުތިހާދުކުރާކަން، އަދި އެކަން ހުއްދަވެރިކަންވާކަން ނުދެވޭ އެހެން
ކަންތައް ޝަރުޢީ ފެނުމަށް؛ ފަހު އެނގުމަކީ މިއަދުވެސް ބޭނުންވާ ބަޔަކީ
ކުރަކުރާ މިހެންވާނެއެވެ."(25)

ޝައިޚް އިބްނު ބާޒް ވިދާޅުވެއެވެ:

" ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ހިތާމަން ބުނުއްވާޅާ މިހެން ފަހަ އޭރު
ބައިބަލަހަށެވެ. އެހެންނެވި އިޖުތިހާދު ބަދަލުވެއް ހުރި ގޮތެއް
މައްސަލަ އެހެންނެވި ބުނުއްވެއް ދުވަހެއްގެ ނިޔަތަށެވެ.

އެމީހުން ﷲ ގެ ޝަރީޢަތުގެ މާތަނަކުގެ ހުކުމެއް ހުއްދަކަމަކަށް
ދީނުގެ ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ހިތާމަން ބުނުއްވާޅާ މިހެން ފަހަ

(25) فتاوى ورسائل محمد بن إبراهيم: 80/1

ހުރިހާ މުސްލިމުންގެ ގާތުގައި ކާފަރުކަމެވެ. އެފަދައިން، الله ގެ ޝަރީޢަތުގެ ބަދަލުގައި ވަޟުޢީ ޤާނޫނުތަކުން ހުކުމްކުރުން، އެއާއިރު އެއީ ހުއްދަކަމުގައި ދެކޭ މިހާރުގެ ސުވާލެވެ. އެއީ އެހާ ޝަރީޢަތް ހުކުމްކުރުން ވަރަށް ތަފާތުވާނެ ކަމެއްކަމުން ބޮޑު ކަމެކެވެ. އެހެންވީ ކާފަރުއްވާކަމެވެ. އެއީ الله ބާވައިލެއްވި ކަމެއް އިސްތިޙްލާލުކުރުން ހުކުމްކުރުމެވެ." (26)

އަދިވެސް ސުވާލުކުރެވުނެވެ:

ޝައިޚް މުޙައްމަދު ބިން އިބްރާހީމް ދެކެވަޑައިގަތީ މުޖުތަމަޢުތަކުން (ވަޟުޢީ ޤާނޫނުން ހުކުމްކުރާ) ވެރިންނަށް ކާފަރުވެގެންވާކަމުގައިތޯއެވެ؟

ފަހެ ޖަވާބުގައި ވިދާޅުވިއެވެ:

"ޝައިޚް ދެކެވަޑައިގަތީ الله ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ހުކުމްކުރުން އިސްތިޙްލާލުކުރުން ހުކުމްކުރާ މީހާ ކާފަރުވާނޭކަމަށެވެ. އޭނާ އެކަމުގެ ސަބަބުންވާނީ ކާފަރެއްކަމުގައެވެ." (27)

---

(26) مجموع فتاوى ومقالات ابن باز: 416/4

(27) مجموع فتاوى ومقالات ابن باز: 271/28

މިއަށްފަހުގައި ގެންގުޅުން ވާންޖެހޭ:

الله ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ހިލާފަށް ހުކުމްކުރުން، އެއްވެސް ޝަރުޢީ ދަލީލެއްނެތި އޭގެ ޖިންސުން ބާރުކުރުމަށް ދޭނީއެވެ. އަދި އެއީ ޝަރީޢަތުގެ މައްޗަށް އަނިޔާވެރިވެގެން އަރައިގަތުމާ ކަމެކެވެ.

އެފަދައިން، الله ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ހިލާފަށް ހުކުމްކުރުން ބޮޑު ކުފުރުކަމުގައި ހަދާ މީހުން، ޖާހިލިއްޔާ ބަލައިގަނެ ބައިނުލައި ބޮޑު ކުފުރެއް ހެދުން ލާޒިމުވެއެވެ. އެހެނދުން ބޮޑު ފާފައިން އެކަށަވަރުކުރެވިދާނެއެވެ. އަދި އެއީ ޖުމްހޫރު ހަމަޖެހުން ހިމި ގޮތެވެ.

ހަތަރުވަނަ ދަރުސް:

ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރުމުގެ ނަސް އެއަށް ސީދާވެއްޖެ ކޮންމެކަމަކަށް އޭގެ ޙުކުމް ދެވޭނެއެވެ.

ޝަރީޢަތް، ވަޙްޔަށް އެއްގޮތްވެގެން ކަންކަމުގެ ތެރެތެރޭގައި ފަރަޤު ނުކުރެއެވެ. އެގޮތުން ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރުމުގެ ނަސް އެއަށް ސީދާވެއްޖެ ކޮންމެ ކަމެއް، އޭގެ ޙުކުމް އެއަށް ދެވޭނެއެވެ. އެހެން ނުހަދައިދިނަމަ އާރުސްވާލިބޭ ވަޙްޔަށް އެއްގޮތްވެގެން ކަންކަން ތަފާތުކޮށް ފަރަޤުކުރަންވެއެވެ. އަދި އެއީ ހަދުވެރިކަން ނިޔާކުރާ ގޮތުން ބާރުވެގެންވާ ކަމުކަމެވެ. ޝަރީޢަތްވަނީ އެކަމުން ހުސްދުރުވެގެންނެވެ.

އެގޮތުން ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރުމުގެ ނަސް އެއަށް ސީދާވެ، އަދި އޭގެ ޙުކުމްވެސް އެއަށް އަސްލަ އެއްކަމަކީ: ރިސޭބާދުކުރުމާއި (ބަދަލުކުރުމާއި) ޖާއްމުކޮށް ޝަރީޢަތުކުރުމެވެ. އެއީ އެއްކަސްބަސްލިޔަސް އަދި އެއްހާސް ކަސްޓަމްއިތިހާސް އޭގެ

ޙުކުމް އެއަށް ޝާމިލުވާތީއެވެ. އަދި އެއީ ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރާ މީހާ؛ ކޮންމެހެންވެސް އޭނާ އަމިއްލައަށް އާ ޙުކުމެއް ގެނެސްގެން އެއަށް ޙުކުމްކުރާނީއެވެ. ޙުކުމް ހުސްއެކަނި ބަދަލުކުރުމޭ މިބުނަނީ: ﷲ ގެ ޙުކުމުގެ ބަދަލުގައި އެހެން ޙުކުމެއް ކުރުމެވެ. (28)

---

(28) ނޯޓް: އިސްތިބްދާލާއި ތަބްދީލުކުރުން ފަރަގުކުރުން ހުއްޖެވެ. މިތަނުގައި [illegible] [illegible] އިސްތިބްދާލުކުރުމަކީ ﷲ ކަނޑައަޅުއްވި ގޮތުގެ ބަދަލުގައި އެހެން ޙުކުމެއް ކުރުން، ނުވަތަ އެކުލަވާލުން [illegible] ހަމަޖެއްސުމެވެ. އެއީ ކުޑަ ކުފުރެވެ. އެކަމަކު ތަބްދީލުކުރުމަކީ ﷲ ބާވައިލެއްވި ޙުކުމް ބަދަލުކޮށް، އޭގެ ބަދަލުގައި އެހެން ޙުކުމް އެކުލަވާލައިގެން، އަދި ދީނަށް ނިސްބަތްކޮށްގެން ކުރުމެވެ. މިއީ ދީން ބަދަލުކޮށް އަދި ޝަރީޢަތް ބަދަލުކުރުމެވެ. އަދި އެއީ ބޮޑު ކުފުރެކެވެ. އެހެނީ އެއީ ﷲ ބާވައިލެއްވި ދީން އަދި އެކަލާނގެ ޝަރީޢަތުގެ ކަންކަމަށް [illegible] [illegible] އިންކާރުކޮށް، އެކަލާނގެ [illegible] [illegible] ކަންކަން އެކަލާނގެއަށް ނިސްބަތްކޮށްގެން ދޮގު [illegible] ހެދުމެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި [illegible] ﷲ ގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ﷲ ގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

މިއީ ބޮޑު ކުރުމަންވާނޭ ކަމެއް ނޫނެވެ. އެހެނީ އެއީ ކުފުރު އެކާ ދުނިޔެންދާ މަނާކުރައްވައިފާ: ޤުރުއާނުން ނުވަތަ މަނާކަމެއްކަމަށް ބުނުއްވާ ކަމުގެ ނޫނެވެ. އެކަންތައްތަކީ ބޭޒީ ފަރުމާކުގެ ހިންގުމުގެ ތިބޭއިންނެވެ.

މި (ބޭޒީ ފަރުމާކުގެ) ހިންގަވާ އެގެ ވަކިވަކި ބައިބައި މަދުވެ ދިނަވެ ޚިލާފުވެގެން އެގެ ބުނާމު ޚިލާފުވާ ކަމުއްނުނެވެ.

ޤުރުއާނުގައި، އަދި މަނާވެގެމުގެ ނުކުތާ ބަދަލު ކުރާ މިފަދަ ބޭޒު ކުރުމުން ކުރުކުރާ މިއަތްކުރުގައި ނުވެއްޖެވެ. "އިސްތިބްދާލު" (ބަދަލުކުރުން) އެއީ ﷲ ބާވައިލެއްވި ފޮތާ ޚިލާފުވަން ޙުކުމްކުރުމުގެ ޙުކުމަކާއި ޙުކުމްތަކެއްވެ. އެހެންކަމުން އެގެ ޙުކުމްކުރުގައިވެސް އެގެ އަސްލުގެ ޙުކުމެވެ.

ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ޙުކުމްކުރުން ދޫކޮށްލައިފި މީހާ، ކަލަކާ ދެކަމެއް އަނދުން ޙުކުމްކުރުން ޙުކުމްކުރާނެއެވެ. މިދެކަންތައް މިއީ އެކަތި އަސްލެތި ދުނިޔުކުރާ ކަމެކެވެ.

އަދި އެއްގޮތް ޙުކުމް ބަދަލުކުރުމާ، ނުވަތަ ދިނަ ޙުކުމްތަކާއި ބަދަލުގައި ގެނައުމާ ފަރަގެއް ނުވެއެވެ. އެއީ އަސްތަރުކުރާ

ފަރަގެއް އަރާމުގައި ނުވާތީއެވެ. އެގޮތުން މިމައްސަލާގައި ހަމައަކާއި
ޢަމަލުކުރި ކުރުމަށް ތަރުޖަމާކުރާ ކަމެއްނުންވެއެވެ. ކިއްއެވެ، އެއާއިކު
ސިފާ ކުރުމެވެ ކަމެއް އަންނަން ފެށުނީއެވެ.

ޝަރީޢަތް އާކުއްޕި ދިސްނީބްތާރުކުރުމާއި، ނުވަތަ ދެބައިކުމަށް
އެއްބައި ބަދަލުގައި ގެންނުމާއި، ނުވަތަ އެންމެ މައްސަލައެއް
ބަދަލުގައި ގެނައުމާ ތަފާސްކުރ ފަރަގުކުރުމާއި: **ހަމަނުލާށޭ އަދި
ނުހިފާހެއްޗޭ ފަރަގުކުރުމުކޮށެވެ.** އެގޮތުން އާފަރަގުކުރުމެވ މައްޗަށް
ޝަރީޢަތުން ހުކުމް ގެބުވައިގެން ނުވެއެވެ.

އަދި ބަދަލުގައި އެޔުން އެއްޗެއް ގެންނުމަކީ ދެކުމާރާކުރިން އަދި
އެކުދި ކަމަކަން ދަރިމުކުރާ ފެރިނާއެއްކުރުގައި އަހަރުމެން ހަދާ،
ދެން އެގޭ މައްޗަށް ބިނާކުން އެނާއަޅާ ބޭލ ކުރުމުން ކާރުވުވަވާ
މިއެއްކަމުން ހުކުމްކުރުން ޝަރީޢަތުގެ ނަންނަމެވެ.

މިއީ ﷲ ގެ ޝަރީޢަތް ވަހާވީ ގާނޫނެއް ނުވަތަ ޙާރާކާރާރާކާއި
އެކުރަ ކަންކުރުން <u>ތަބީރުކުރާދެއް</u> ބަދަލުކުރުމާ ޒިޔާދަވެގެންވާ
ކަމެވެ. އެހެން ތަބީރުކުރުމަކީ ދެވުރާމުކުރު ނުވަތަ މަގާރާގެދަމުން
ރަޖިސްޓަރުކުރާކަމަށްވާތީއެވެ.

ތަބާވުމުގެ ކުފުރުގެ މުޢާމަލާތް: الله ގެ ޝަރީޢަތް ދޫކޮށްލައި އެހެން އެއްޗެއް އެދި الله ގެ ޝަރީޢަތަށްވުރެ އެހެން ޤާނޫނުތައް ދަށުވާ ކޮށްގެން ހުކުމްކުރުމެވެ.

މިއީ الله تعالى އެބަޔަކާމެދު މިހެން ވަޙީކުރެއްވި މުޝްރިކުން ކަންބޮއްކުރި ގޮތެވެ:

﴿مَا جَعَلَ ٱللَّهُ مِنۢ بَحِيرَةٍ وَلَا سَآئِبَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ وَلَٰكِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ يَفْتَرُونَ عَلَى ٱللَّهِ ٱلْكَذِبَ وَأَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٠٣﴾﴾ [المائدة: 103]

"الله تعالى އެއްވެސް ބަޙީރާއެއް އަދި ސާއިބާއެއްވިޔަސް އަދި އެއްވެސް ވަޞީލާއެއްވެސް އަދި އެއްވެސް ޙާމީއެއްވިޔަސް ނުހައްދަވައެވެ. އެހެންނަމަވެސް ކާފިރުވީ މީސްތަކުން الله ގެ މައްޗަށް ދޮގު ހަދައިގަންނަނީއެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ގިނަމީހުން ނުވިސްނެއެވެ."(29)

(29) މިއީ މައްކާގެ މުޝްރިކުން الله އަށް ނިސްބަތްކޮށްގެން ކަނޑައަޅައިގެން އުޅުނު ކަންތައްތަކެވެ. އެގޮތުން ބަޙީރާއަކީ ކިރުނބި ޖަމަލު ފަސް ފަހަރު ވިހައިފާ، ދެން އުފުރުން އޭގެ ކަންފަތް ކަނޑާލައި، އޭގެ މައްޗަށް ސަވާރުވުމާއި ދުއްވުން ދޫކޮށްލައެވެ. ދެން އޭގެ ފަސްވަނަ ދަރިއަކީ ބަލާފައި އެއީ ފިރިހެން ޖަމަލެއްނަމަ އެޖަމަލު ކަތިލައިގެން ފިރިހެނުންނާއި

އަންހެނުން ކަމެވެ. ފަސްވަނަ ދަރަޖައަކީ އަންހެނުން ޖަމަޢެއްނަމަ އޭގެ ވެސް ކަންފަށް ކަނޑައެޅުއްވި އަދި އޭގެ އެއްވެސް މަންފާއެއް އަންހެނުން ނެގުން ހަރާމްކުރެއެވެ. އެގޮތުން އެއިން ނަގާ ކިޔާ އެހެން މަންފާތައް ހަމައެކަނި ފިރިހެނުންނަށް ޚާއްޞަކުރެއެވެ. އެކަމަކު އެޖަމާޢަތުވެސް މަރުވެއްޖެނަމަ ފިރިހެނުންނާއި އަންހެނުންނަށް މަސްލަހަތުވާނެކަމަށް ހުއްދަކުރެއެވެ. ސާހިބާކީ އޭގެ މައްޗަށް ސަބަބުވުމާއި އެއިން ކިރުފުޅުން ބަރާބަރުކޮށްދީފައި އިތުރުން ދޫކޮށްލާ ޖަމަޢެވެ. ވަޞިއްޔަތު ހަމަ ފަހަރު ވިހާ ބަހާލެވެ. ދެން ހަތްވަނަ ދަރަޖަ ކިރުފުޅުން މަސްލަހަތުން އެއިން ޙިބާ މަންފާއަކާ އަންހެނުންނަށް ބަރާބަރުކޮށްދީފައި ފިރިހެނުންނަށް ހުއްދަކުރެއެވެ. ބާކީއަކީ އޭގެ ފެނުން ދިހަ ފަހަރު ބަނޑުބޮޑުވާ ދިމާވެ. އެގޮތުން އޭގެ ބިރުކަންޖެހޭކަން ސަބަބުވުން އިތުރުން ބަރާބަރުކަން، އިތުރުން ބޮޑުވަކަންޖެހި އާދީ ދޫކޮށްލާފައި ބަހައްޓައެވެ. މިނޫންވެސް ސިފަތައް މިއާދުރު ބޭނުމުގައިވެއެވެ. އިބްރާހީމުގެފާނުގެ މުއްލުމާ ބަދަލުކަން މިކަންކަން ފުރަތަމަ ވެއްދި މިހަރަ އަމުރު ބޮޑު ޚުބައްރު އަލްނުޢާމީއެވެ. ދެން މުޝްރިކުން އަންގާރުން ތަބާވެގެން މިކަންކަން ޝަރުޢުއްކުރުމުގައި ބަލާ، އަދި ﷲ އާ ކުއްތަންވެގެންވަ ކަންކަން ކަމުގައި ބަލައިގެން ކުރަމުންދިޔައެވެ.

އެކަލާނގެ ޒަބަރުދެއްވާލައި އެވަނީ އެމީހުން ތަޝްބީހާއި ޝަރުކު ކުރިކަމަށާއި، އަދި އެއީ الله ގެ ބަޝަރުކަމުންނާ ގޮތްކަމަކުން ދައުވާކުރިކަމަށާއި، އަދި އޭގެ ސަބަބުން އެމީހުން الله އާ ކުއްރަނުކޮށްދޭނެކަމަށެވެ. ދެންފަހެ الله تعالى މިޝަރުއްކުރުން ނަފީކުރައްވާ، އެމީހުންނަށް ކުފުރުގެ ބިރުވެރިކުރައްވާ، އަދި އެއީ އެކަލާނގެ މައްޗަށް ހަދާފައިވާ ބުހުތާން ދޮގެއްކަން ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ.

އަދި އެއީ ޔަހޫދީންނާއި ނަޞާރާއިން ކަންތައްކުރި ގޮތުގެ ބަޔާންކޮށްދެއްވައެވެ. އެގޮތުން އެމީހުން الله ގެ ބަސްފުޅުތައް ތަޙްރީފުކުރަން ބަދަލުކޮށް، އެބަދަލުކުރުމަށް الله އަށް ނިސްބަތްކުރިއެވެ.

އެގޮތުން އިބްނު ޢައްބާސް ވިދާޅުވިއެވެ:

"އީސާ ބުން މަރްޔަމު عليه الصلاة والسلام ގެ ފަހުން އަދި ރަސްރަސްކަލުން ތައުރާތާއި އިންޖީލު ބަދަލުކުރިއެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ތެރޭގައި ތައުރާތު ކިޔަވާ މުއުމިނުން ތިބިއެވެ. އެމީހުންގެ ރަސްރަސްކަލުންނަށް ބުނުއްވުނެވެ: "މިތިބަ މީހުން އަހަރުމެންނަށް އެބުނާ ބަދުބަހަސްފުރެ ވަރުގަދަ ބަދުބަހެއް އަހަރުމެންނަކަށް

ނުލެއްވިއެވެ. އަލްލާހުން އިރުޝާދުކުރެއްވި: ﴿وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَـٰفِرُونَ ﴿٤٤﴾﴾ [المائدة: 44]

އަހަރުމެންގެ ޙަޔާތުގެކުން އަލްލާހުން އެއަރުބަދެ ބަސްބުނެއް ހިތާ ކަންތައްތަކާ، މިއާދަތުގައި އަލްލާހުގެ ހިތުވުމުގައި އޮބަ ހިރަވާއަވެ. ދީނާ މަސްލަހަތު އަލްލާހުންނަށް ގޮވާލާ، އަހަރުމެންނަށް ހިތަވާލުވަން އަލްލާހު ހިތުވުމަށް އަންގަވާނަވެ. އަދި އަހަރުމެންނަށް ހިނގުވެގެން އަލްލާހުން ހިނގުވުމަށްވެ."

ދެން އޭނާ އަލްލާހުންނަށް ގޮވާލާ އެއްބަސްކަރުއެވެ. އަދި އަލްލާހުންނަށް ދެކޮޅު ހަރަކާތްއެވެ. ޤާބިލުކަރުވެން ނަފުސަ ބައިޢާތާއި ޝަރީޢަތުން ބަދަލުކަންތައްތައް ގޮސްނަ މުސްލިމް އިރުޝާދުވެން ދޭކަށްތުރެވެ. ދެން އަލްލާހު ބުނެފައެވެ: "ކަލޭމެން އެކަމަކު ސިހަރު ބާނާފައިވާ ކަނބަލުކާރެއެވެ؟ އަހަރުމެން ދޭކަށްތަކެވެ."

ދެން އެއްބަޔަކު ބުނެފައެވެ: "އަހަރުމެންނަށް ސަރަބައި ހަދާދެއްކެވެ. ދެން އެސަރަބުގެ އަހަން އަހަރުމެން ތަޢުދީކެވެ. ދެން އަހަރުމެންގެ ކާބަޔާކު އާއިން މައުރަކަށް ނަގާނެ އެއްރަޢު ދީކެވެ. ޢުރުން ދެން އަހަރުމެން ކަލޭމެންގެ ގާތަކަށް ޖެހޭ ނުފެނުމެވެ."

އަނެއްބަޔަކު ބުންޏެވެ: "ބިމުގައި ނިކުމެ ދަތުރުފަތުރުކޮށް އުޅެން އަހަރުމެން ދޫކޮށްލާނެވެ. އަހަރުމެން ކަރުހިއްކައިގަތީމާ ފެން ބޯނަމެވެ. ވަލުޖަނަވާރު ފެން ބޮއެ އުޅޭ ގޮތަށެވެ. ދެން ކަލޭމެންގެ ބިމުގައި އަހަރުމެން ތިބެނިކޮން ކަލޭމެން އަތުލައިގަނެއްޖެނަމަ އަހަރުމެން ފަތުރުކޮށްލާނެވެ."

އަނެއްބަޔަކު ބުންޏެވެ: "އަހަރުމެންނަށް ހަނަފަސް ސަހަރާތަކުގެ ތެރޭގައި ގެތައް އަޅާނެވެ. ދެން އަހަރުމެން ވަޅުތައް ކޮންނާނަމެވެ. އަދި ގޮވާމާއި ތަރުކާރީ ހައްދާނަމެވެ. އޭރުން ދެން އަހަރުމެން ކަލޭމެންގެ ގާތަށް، އަދި ކަލޭމެން ހުރަސްކޮށްލައިވެސް އަހަރުމެން ނުދާނަމެވެ."

ޤަބީލާތަކުން އެއްބަދަލުވެސް އެޤަބީލާއެއްގެ ގާތްމީހަކު މުމީނުންގެ ތެރޭގައިވާ ގޮތަށް ގެނުވީ ނުވެއެވެ. (އެބަހީ: ތައުރާތާއި އިންޖީލު ބަދަލުކުރި ފަޅީގެ ކޮންމެ ޤަބީލާއެއްގެ ތިމާގެ ކޮންމެވެސް މީހަކު މުމީނުންގެ ތެރޭގައިވީއެވެ.)

ދެން އެމީހުން އެތެރެއިން ކަންތައްކުރިއެވެ. ދެން الله عزوجل ވަޙީކުރެއްވިއެވެ: ﴿وَرَهْبَانِيَّةً ٱبْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَـٰهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ٱبْتِغَآءَ رِضْوَٰنِ ٱللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا ۖ﴾ [الحديد: 27]

"އަދި ރާހިބުކަން (ދުނިޔެ އަށާލައި އަޅުކަމުގެ ނަމުގައި ތިބެ ވިއްސިގެންވުމަކީ)، އެއުރެން އަމިއްލައަށުން އުފެއްދި ކަމެކެވެ. އެކަމަކީ، ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެއުރެންގެ މައްޗަށް ވާޖިބު ކުރައްވާފައިވާ ކަމެއްނޫނެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެކަން އެއުރެން ފެށީ، الله ގެ ރުހިވޮޑުގެންނެވުން އެދިގެންނެވެ. ފަހެ، އެއުރެން ޙައްޤުގެމަތީގައި އެކަމަށް ރައްކާތެރިވާންވީ ވަރަކަށް ރައްކާތެރިއެއް ނުވެއެވެ."

އަސްއަބަދަކު (އެބަހީ: އޭގެ ފަހުން އައި އެހެން ބަޔަކު) ބުންޏެވެ:

"މިވެނި އެވެނި މީހަކު އަޅުވެރިވިގޮތަށް އަހަރުމެންވެސް އަޅުވެރިވެ އަޅުކަންކުރާނީއެވެ. އަދި އެވެނި މީހަކު ބިން މައްޗަށް ދަތުރުކުރަން ފުރިގެން އުޅުން ގޮތަށް އަހަރުމެން ދަތުރުކުރަން ހިނގައިގެން އުޅޭނީއެވެ. އަދި މިވެނި މީހަކު ގެތެރެއިން ހިފައިގެން އުޅުނުގޮތަށް އަހަރުމެންވެސް ހިފާނަމެވެ." (މިހެން ބުނި މީހުން އެހެން ބުނީ އެއީ އެމީހުންގެ ޝިރުކުގެ މަތީގައި ތިބިއެވެ. އެމީހުން އެބަހަކަން

އެތަބަޢަވި މީހުން ދިޔީ އީމާންކަމުގެ ގަދަވީއަކަށް މިވަރިންނަކަށް ޝާނގެއްވެ.

ދެން الله تعالى ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم ރަސޫލުކަމާގެން ފޮނުއްވިއިރު، އެމީހުންގެ ތެރޭއިން ވަރަށް މަދުބަޔަކު މުސްލިމު ބާޔާ ނުވެއެވެ. ދެން ޙަބަޝާގައި އިން މީހާ އެމަނުން ފިރިއަބަޔަކުން އައެވެ. އަދި ބިންމަތީގައި (ބަނީއިސްރާއީލަށް ވާރާ ސުވާ) ކުރީގެން އުޅުން މީހާ އެކަން ދިނުމާގައި އައެވެ. އަދި (އަލްކިތާބުގެ އެހެންބަޔަކު) ޝާމްގައި އިންމީހާ އެމަނުން ނިކުމެގެން އައެވެ. އެމީހުން އައިސް އެކަތީގެއަރަން އީމާންވި ތެދުކުރިއެވެ. ދެން الله تعالى ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَءَامِنُوا۟ بِرَسُولِهِۦ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِن رَّحْمَتِهِۦ

﴾ [الحديد: 28]

"އޭ އީމާންވި މީސްމީހުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުން الله އަށް ތަޤުވާވެރިވާށެވެ! އަދި އެކަލާނގެ ރަސޫލާއަށް އީމާންވާށެވެ! އޭރުން އެކަލާނގެ ރަޙްމަތުން އެކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެބައި ދެއްވާނެއެވެ."

އެބަހީ: އެމީހުން އީސާގެފާނާއި ތައުރާތާއި އިންޖީލަށް އީމާންވުމުންނާއި، އަދި މުޙައްމަދު صلى الله عليه وسلم އަށް އީމާންވެ އެމީހުން ތެދުކުރުކުރުމުން ދެއަޖުރު ދެއްވާނޭ ވާހަކައެވެ.

ވަޙީކުރެއްވިއެވެ: ﴿وَيَجْعَل لَّكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِۦ﴾ [الحديد: 28] "އަދި ތިޔަބައިމީހުން އޭގެ އަލީގައި ހިނގާނޭ ނޫރެއް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ލައްވާނެއެވެ."

އެބަހީ: ޤުރްއާނެވެ. އަދި ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم އަށް ތަބަޢަވުމެވެ. ވަޙީކުރެއްވިއެވެ: ﴿لِّئَلَّا يَعْلَمَ أَهْلُ ٱلْكِتَٰبِ﴾ [الحديد: 29] "އެއީ ޔަހޫދީ އަހުލުކިތާބުންނަށް އެނގިގެން ދިއުމަށެވެ."

އެބަހީ: އެމީހުން ތިޔަބައިމީހުންނާ ވައްތަރުވެގެންތިބުމަށެވެ.

﴿أَلَّا يَقْدِرُونَ عَلَىٰ شَىْءٍ مِّن فَضْلِ ٱللَّهِ﴾ [الحديد: 29]

"الله ގެ ފަޟްލުވަންތަކަމުން އެއްވެސް ކަމަކަށް އެމީހުންނަށް ބާރު ނުފޯރުވޭނެކަން (ދަންނަވާނެއެވެ.)"

މިއާދަމެވެ." (30)

ތަބްދީލުކުރުމުގެ މާނަ ބަޔާންކޮށް އިބްނުލް ޢަރަބީ ގެނައެވެ:

"އޭނާގެ ގާތުގައިވާ އެއްޗެއް ނަގައިގެން، އެއީ الله ގެ الله
ބަޝަރުންނާ އެއްޗެއްގެ ގޮތަށް ބަދައިގެން ބުނުމުކޮށް ދިނުމަށް؛ ޓަކަ
އެއީ ކުރުމުން ވަގުތުގެ ތަބްދީލުކުރުމެވެ." (31)

އިބްނު ތައިމިއްޔާ ވިދާޅުވިއެވެ:

"ތަފްސީރުކޮށް (ދީން ބަދަލުކުރުމުގެ) އަޅުގަނޑުމެންނަކީ: އެކަލާނގެ
ދީނަށް އަދި އެކަލާނގެ ޝަރީޢަތް، އެކަމި ނުވާ އެއްޗެހިތަކަށް
ނިސްބަތްކޮށް އިޖްތިހާދު ވިދާޅުވެ. އެއިރުންނަކީ
ބަދަލުކުރުވިގެންވާ ޝަރީޢަތް އަޅުގަނޑުމެންނެވެ." (32)

ޝައިޚު އައްޝަންޤީޠީ ވިދާޅުވިއެވެ:

"އޭނާގެ ގޮތުގައިވާ އެއްޗެއް، އެއީ الله ގެ ބަޝަރުންނާ
އެއްޗެއްގެ ގޯތަން ހަދައިގެން ބުނުމުކޮށް ދިނުމަށް؛ އެއީ ކުރުމު

(30) سنن النسائي: 5400

(31) أحكام القرآن: 127/2

(32) النبوات: 332/1

<u>ވާޖިބުކުރާ ތަބްދީލުކުރުމެވެ.</u> އޭނާގެ އަމިއްލަ އެދުމަށް، އަދި އުރެދި ނުކިޔަމަންތެރިވެގެން ޙުކުމްކޮށްދިނަމަ؛ ފަހެ އެއީ ފާފަފުއްސެވުން އެކަމާ އަރާރަމަކުރާ ގޮތަށްވާ ފާފައެކެވެ. އެއީ ފާފަވެރިންނަށް ފުއްސެވިގެންވުމުގެ މައްޗަށް ސުންނަތުގެ އަހުލުވެރިން (އިޖުމާޢުކުރާ) އަޞްލުގެ މައްޗަށެވެ." (33)

އެހެންކަމުން މިޒާއިދު (ޝުރުޢު) ފުރިހަމަވެ ޙަޤީޤަތަކަށް ވެއްޖެނަމަ، އެކަމަކީ: ﷲ ގެ ޝަރީޢަތް ފިޔަވައި އެހެން އެއްޗެއް ﷲ އަށް ނިސްބަތްކުރުމެވެ. މިކަން ޙަޤީޤަތަށް ހުރިނަމަ އެބުރުމުވާފިރީ ބޮޑު ކުފުރަކަށެވެ. އެއީ ދޮގުކުރުމަން ރުޖޫޢުވާކަމެއް ކަމުގައިވުމުންނެވެ. ފަހެ އެއީ ﷲ އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާގެ މައްޗަށް ހަދާ ދޮގެކެވެ.

މިކަމަށް ހެކިދޭ އެއްކަމަކީ: (އަބްދުއް ރަޙްމާނު ބުން) ޢައިދު ބުން އަސްލުގެ އަރިހުން، ﴿وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَٰفِرُونَ ﴿٤٤﴾﴾ [المائدة: 44] އާޔަތު އަރިސްކުރާ ބަސްފުޅެވެ.

މިދާދުވެއްވެ:

---

(33) أضواء البيان: 142/2

"އެމީހުންގެ އަމިއްލަ އަތުން ލިޔުނު ފޮތުން ބުނުއްވާތީން، އެއީ الله ގެ ފޮތް ދޫކޮށްލާ، އަދި އެކަމާ ލިޔުނު މުޅިބަޔާ الله ގެ ބަލަދުވަހުރެވެ ފޮތެއްކަމަށް ދައްވާފަދާ ލިބޭ ފަދަ ކާފަރުވެއްޖެއެވެ." (34)

ތަބްދީލުކުރުން (ދީން ބަދަލުކުރުމަކީ) އިޤްރާރުން ކުރުވާއެވެ. (35)

(34) تفسير الطبري: 461/8، تفسير ابن أبي حاتم: 6428

(35) **(މުއައްލިފުގެ ތައުލީޤެއް)** މިހާރުން ބިދުއަތުގެ ފައްސަލަ ނަގައިގެން މިހާރު އިއްތިބާޢު ކުރެވޭ ހަދީސް، އެގޮތުން ބިދުޢަތުގެ ޢަމަލުތައް الله ގެ ދީން ބަދަލުކުރުމާ މިހެއްލުކަމަށް ބުނެ، އަދި އެކަމާ އުފުއްދާ (ދީނުގެ ބޭރު ނުވާ) ފާސިދު ބިދުއަތުން އެކަމާ ކާފަރުއްލުވާލަ ނަފާނުލުމަކަށް ވުޖޫދު އެކަމުން އިއްތިބާޢު ކުރެވޭނެއެވެ.

ޝައިޚުގެ އިއްތިބާރުގައި ގެންގުޅެއެވެ:

"ބިދުޢަތުގެ ޢާއްމު ނިޔަތް ސަރީޢަތް ކުރުމާ ދަރަޖާ ތަޢުލީމުގެ ނަންނަން އެވެ ދަރަޖައިން ތަރުޖަމާއެވެ. އެހެނީ ސަރީޢަތުގެ އިލްމުގައި ސަރީޢަތުގެ އަޤީދާ އެކުލެވިގެންވާ، އެކަ ސުންނަތުގެ ޙަދީޘްގައި ހިފެހެއްޓުން ހަރާމްކުރެވިފައިވާ ތަޤްލީދު ކުރުމަށް މަނާކުރެވިފައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އަޙްކާމުތަކާ ޙަރާމްކުރުމުގައި ވެސްވެއެވެ. އެހެނީ ހަރާމްކުރުން ހިފެހެއްޓުމާ ދީންތެރިކަން އެއް ކަލާމުގައި އެކަލާނގެ އަމުރުތަކާ ދުރުގައި ބަލަހައްޓާލެއްވެއެވެ. އެހެންނަމަ، އަދި ތަޤްލީދުކޮށް ހަރާމްކުރުން އަތްދުވަސް ކަލާމުގެ ޙުކުމް ކުރާކަމަށް؛ ސަރީޢަތުގެ ބާވަތް ނުވެއެވެ. އަދި މުސްލިމުންގެ ދުނިޔައި ހިލާފުން ދުރުވެގެން ނުވެއެވެ. އަދި ރަސޫލުން ފުރުޞަތުދީފައި ނުދޭނެއެވެ.

އިބްނު ތައިމިއްޔާ ވިދާޅުވިއެވެ:

"ބަދަލުކޮށްލައިވާ ޝަރުޢަކީ: الله އާއި އޭނާގެ ރަސޫލާގެ މައްޗަށް ދޮގުހެދުމެވެ. ނުވަތަ ދޮގުހެދިކަމާއި އެފަދަ ކަންކަން ބޭނުންކޮށްގެން މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް ހަދާ ދޮގުތަކާއި، އަދި

الله ގެ ދީނުގައި ބިދުޢަ އުފެއްދި މީހާ ވަނީ އޭނާ އެއްފަދަވެގެން ހަމަހަމަވެގެންނަ މީހަކަށް އޭނާގެ ނަފްސު ހަދާފައެވެ. އެއީ ޝަރުޢުކުރެއްވުމާ އިޚްތިޔާރު އެއްކޮށް ޝަރުޢުކުރިމެވެ. އަދި އިޖްތިހާދުކުރުމަށް ދޮރުއް ހުޅުވާލި، ޝަރުޢުކުރުމުގައި އޭނާގެ އެއްބާރުލުމާއި ބޭނުންކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ދޫކޮށްލުމުންނެވެ. ނުބައިކަމުގައި އެކަން ފުރިހަމަވެގެންނެވެ." (الاعتصام: 1/68)

މިއުޞޫލުގެ ސަބަބުން އަސްލު ޤަވާޢިދަކީ: ދީން ބަދަލުކުރަމުން ފުރުޞަތުކުރަނިކޮށް الله ގެ ހުކުމްފުޅު ބަދަލުކުރަން، އަދި الله އަށް (އެބަދަލުކުރެއްވިކަން ގޮތައި ހުކުމް) ނިސްބަތްކުރުމުން، މިގޮތުން އުފެދިގެން އަންނަނީ ދޮގުހެދުމުންނާއި، ހިތުގައިވާ ބަޔާންބުން ފިޔަވައިގެން ދިރިއުޅުމުންނެވެ. އެހެންނަމަވެސް ކާފިރުއަކަށްވުމުން ބައްޓަންވިއެވެ. ނަމަވެސް (ދީނުން ބޭރުންވާ ބިދުޢަ އުފެއްދާ) ބިދުޢަވެރިޔާ މިކަމަށް ހައްދު ނުކުރެވެއެވެ. އެކަން ކާފިރު ނުކުރެވިއެވެ. އެއީ ބޭރުވާމީހުން ވިޔަފާރިކުރާގޮތެވެ.

އައްޝާޠިބީ ވިދާޅުވިއެވެ:

"ބިދުޢަވެރިޔާއަކީ ޝަރީޢަތާ ދެކޮޅުވެރިޔާ، އަދި ހިލާފުވެ އިދިކޮޅުވެރިޔާ މިހެންވެ... ބިދުޢަވެރިޔާގެ ދަޢުވާއަކީ މިކަން ކަމުގައިވާނަމަ ފަދަ އެއީ ޝަރީޢަތާއި ޝަރުޢުކުރެއްވުމާ އިޚްތިޔާރު ކާފަރުކުރުމެވެ. އެކަމަކު ދަޢުވާ ނިސްބަތްވާގޮތަ ފަދަ އެއީ ބަޔާންކޮށްދެއްވާ ޝަރުޢުކުރުމެވެ."

(الاعتصام: 1/66)

ބަޔާންވެގެންވާ އަނިޔާއެވެ. ފަހެ މިކަންކަމަކީ ﷲ ގެ ޝަރީޢަތުގެ ތެރެއިންވާ ކަންކަމޭ ބުނެދި މީހާ؛ ފަހެ އެއްވެސް ޒިޔާދަތެއް ނެތްގޮތުގައި ކާފަރުވެއްޖެއެވެ." (36)

ދެންފަހެ ޤާނޫނުތައް ޝަރުޢުކުރުމުގެ މައްސަލަ -އެއީ ޤާނޫނެއް ކަނޑައަޅާ އަދި މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް އެޤާނޫނު ތަންފީޛުކުރުން މަޤުބޫލުކުރުން- މިއަށް ބަލާއިރު: ﷲ ގެ ހުކުމާ ޚިލާފުވެގެންވާ ޤާނޫނެއް ހަމައެކަނި މަޤުބޫލުކުރުން ކަނޑައެޅުމަކީ ބޮޑު ކުފުރުންވާނޭ ކަމެއް ނޫނެވެ. އެއީ މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް އެޤާނޫނު ތަންފީޛުކުރުމަށްޓަކައެވެ. އެއަށް ބޮޑު ކުފުރުތަކުގެ ތެރެއިން ވަނަވަރުގެމަތިން ދެކޮޅުވެރިކަމުގައެވެ. އަދި ދިރިއުޅުމުގެ ހުކުމްކުރުމުގައި އެފަދަ ކަމެއް (މުޢާމަލާތުން، ހަމަޔަތުތަކުން)، ﷲ އަށް ނިސްބަތްކުރުން ފަދަ ކުރިން ބަޔާންވި (ބާރަތްތަކެއް) ބަލައިގަތުން ބުނެދިނަމައެވެ.

ދެންފަހެ ﷲ އާ ދެކޮޅުވެރިވާ ގޮންޖަހާ (އެކަލާނގެ ޝަރީޢަތާ) ވައްތަރުވެ ގަވާއިދުތަކުން ޤާނޫނުތަކެއް، އަދި ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް

(36) مجموع الفتاوى: 268/3

ޙުކުމްކުރުން އިސްތިޙްލާލުކުރުމެއް ނެތި ޝަރުބެއް ބޯނުލި (ޗޫސް ނުވަތަ ބިޔަރު) ވިޔާ ފަދަ ބޮޑު ކުށެއް ކާފަރު ނުވާނެއެވެ.

އެހެންކަމުން ޝަރުޢުކުރެއްވި الله ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރުމަކީ ބޮޑުކަމުގެ ބޮޑު ކުފުރެކެވެ. އެއަށް އަނބުރާ އޭގެ ސަބަބުގެ ޙުކުމެވެ.

ދެންފަހަ މިހެން ބުނެވިދާނެއެވެ: ހަލާލުކުރުއްވާ ހަރާމްކުރައްވަވާ الله ގެ ބަދަލުވެއެވެ. އެކަމާނީގެ ބަދަލުގައި ތިމާގެ އިތުރުވާ ކަލޭ މީހާ ވާހަކަ ތިޔައްޔާއަށް ކިޔަމަންވެއެވެ. އަދި އެހާއަށް ކިޔަމަންވާ މީހާވެސް މުޝްރިކެއްކަމަށްވެއެވެ. އެއީ الله تعالى ގެ މިބަސްފުޅުގެ ކަމުގައިވެއެވެ:

﴿وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ ﴿١٢١﴾﴾ [الأنعام: 121]

"އަދި ތިޔަބައިމީހުން އެމީހުންނަށް ކިޔަމަންވެއްޖެނަމަ ތިޔަބައިމީހުންނަކީ މުޝްރިކުންނަކަން ކަށަވަރެވެ."

ބުނެވުނެވެ: އެހެން ޖާބިރުވަނީ އެއްގޮތަކަށްނުވެ:

- ފުރަތަމަ ވަޒަނީ: އެކުމާ ބަދަލުގެ އަދި ތިމާގެ އިތުރުވުން (އެއިން މުޅާދުކުރަނީ ކިޔަނީއް ކަނޑައަޅަން

ކަންތަކައްކާރުނުންކަން) ތަޤްލީދުކުރާންދިނުމަކީ ބުނުމެވެ. އެއީ އިޖްމާލީ ބަޔާނުކުރުންނެވެ. އަދި ދަރަޖާ އެކަމަށް ޝާމިލުކުރާ އެކަށޭގެއެވެ.

- **ދެވަނަ ވަރުގަދަ:** الله ގެ ޙައްޤުތަކާ ދިމާކުރާ ކާނޫނު ވިޔަސް ކާފަރެއް ކަމުގައި ނުވެއެވެ. **ތަފްޞީލު:** ފާފަކާން ނުކިޔާއަރަސްކަށްވާ މީހާފުށް އެވަނީ ކިޔަމަންވުމުގައި الله ގެ ޙައްޤުތަކާ އިދިކޮޅުވާ އެންގީ އަޅުއްކަ އަމުރުތަކުގައި ހަމަ އިސްކަން ދީދޭފަރުވައެވެ. އަޅާ ކާފަރެއްކަމުގައި ނުވެއެވެ.
- **ތިންވަނަ ވަރުގަދަ:** (ދީނުން ބޭރުނުވާ ބިދުޢައެއް ގެންނަ ބިދުޢަވެރިޔާފަސްފަދަ އާ ބަހުސްއް ކަނޑައަޅާލައެވެ. އަދި ޝަރުޢީ ޝަރީޢަތް ޤާނޫނުވެއެވެ. އެއްޗެއްކަމުން އެއާ އެވަނީ الله ގެ ޙައްޤުތަކާ ދިމާކުރާ ކަމެވެ. އެއާއިރު އެއާފަސް ކާފަރެއް ނުވެއެވެ.

އިތުރު ބަޔާންތައް ވިދާޅުވެއެވެ:

"الله تعالى ވަޙީކުރައްވިއެވެ: ﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُم مِّنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَن بِهِ اللَّهُ﴾ [الشورى: 21] "އެއުރެންނަށް الله އިޒުނަ ދެއްވާފައި ނުވާ ކަންކަން ދީނުގައި ޝަރުޢުކޮށް (ދީނަށް އުނިއިތުރުކޮށް) ދެނިން ޝަރީކުންތަކެއް އެބައިމީހުންނަށް ހުރި ވަކި ބައެއްތޯ؟"

ފަހެ އެކަމެއް ދެދުވެރިކޮށް الله އާ ކުއްޖަށްވެގެންނަ ކަމަކަށް
ގޯތިތެރި މިހާ، ނުވަތަ އާދަގެ ބަހުން އެކަން ވާޖިބުކުން ނުވަތަ
الله އެކަން ޝަރުޢުކުރައްވާފައި ނުވަނިކޮން އޭނާ އެކަން
ކޮށްފިނަމަ؛ ފަހެ އޭނާ އެވަނީ الله އިތްބަ ދެއްވާފައިނުވާ
ކަންތަކެއް ދީނުގައި ޝަރުޢުކުރެއްވީއެވެ. އެކަމުގައި އޭނާއަށް
ތަބާވެއްޖެ މިހާ އެވަނީ الله އިތްބަ ނުދައްވާ ކަންތަކެއް ދީނުގައި
ޝަރުޢުކުރުމުގައި އޭނާއާ الله އަށް ޝަރީކުއަކުރުމުގައި ހައްދާފައެވެ.
ފަހަރެއްގައި އޭނާއާ ދީނީހުކުމުތަކާ މިހެންނަމަ އޭނާ ކުރި
ތަބާވުމަކީ އޭނާގެ ފާފުކޮށްސާބިތުކޮށްއެވެ. އަދި
އިޖުތިހާދުގައި ގޯސްވެދި ކުށްކުރުމެއް މީހާއަށް ބަދުލުކުރާ
އިޖުތިހާދުކުރައިފައެވެ. ނަމަވެސް އެކަމުގައި އޭނާއަށް ތަބާވުން
ހުއްދަވެގެން ނުވާނެއެވެ. އަދި الله تعالى ވަޙީކުރެއްވިގޮތުގައެވެ:

﴿ٱتَّخَذُوٓاْ أَحۡبَارَهُمۡ وَرُهۡبَٰنَهُمۡ أَرۡبَابٗا مِّن دُونِ ٱللَّهِ﴾ [التوبة: 31]

"އެމީހުންގެ ޢިލްމުވެރިންނާއި ޢަބިދުވެރިން، الله ފިޔަވައި
ރައްބުންތަކެއް ކަމުގައި އެމީހުން ހިފިއެވެ."

ﷲ އެކަލާނގެ އިލްމަ ދެއްވާފައި ނުވާ ތިޔުންގެ ކަމެއްގައި، ބަޔާނުކުރުން ނުވަތަ ބަޔާންކުރެވުނުގައި، ނުވަތަ މުސްތަޤުބަލުގައި ނުވަތަ ވާޤިޢުވާނުވުމުގައި އެއްވެސް މީހަކަށް ހިތަކަށްވެއްޖެ މީހާ؛ ދެން އެނގޭނަން ވަޙީ މުސްތަޤުބަލުކުރާނޭ ބަސްފުޅުން ނަބިއްޔާއި ގެރިފުއްވާ. އަދި (އެކަލާނގެ) އަމުރުކުރެއް ނަބިއްޔާ މިހާރަށްވާނެ ގެދިގެންދާ ގޮތަށެވެ.

ދެން އެއަސްރުހަރު އެދުރިމުނުކުރަ ކާނޑު މިހާރަސްވާނެ (އިޤުތިބާރުކުރުގެ ސަބަބުން) ބަދުވެގެން ވަދާސްއިވެ. ދެން ނުބައިކަށު ކަނޑިބަރުކަން އަނާގެ ކިބައިން ނިކަގެންދިއްވެ. އަދި (ނުބައިކުރުވުން ބަރްޒާޚް) ނަށުރާ ފާއިތުވާ ނުވަތަ އެކަން މަނާކުރާ ކަމެއްވިމެއްވެ."(37)

- **ހަތަރުވަނަ ވަޙީ:** އުމުރެއްގެ މަހެއަށް ޖިއްނީން މުޖުރިމުކުރުން ބުނެވޭ ކާރުވޭ މިހާރު، އިލްމުވޭރިންގެ އުރުފުގައި ކާފިރެއް ކަމުގައި ނުވެއްޖެ. އަދި އޭގެ ބަޔަކު ފާނައަށް ބަލައިގެން ކާފިރުކަން ލިބޭ ދަނަގައިފާ މިހުންނަންވާނެ އެބަހެ އިޖުރާކާރު ބައްނަރުކުރިބިގެން

(37) مجموع الفتاوى: 195/4

ވުމުންނެވެ. އެގޮތުން ހައްދުފަހަނައަޅާ ކޮންމެ މީހަކަށް ޠާޣޫތެއްގެ ނަންދެއެވެ. އެއީ މިހައްދުފަހަނައެޅުން އީމާންކަމުގެ އަޞްލު ގެއްލުވާލަން ނުގެންދިޔަހަށްދެއެވެ. އެގޮތުން އޭގެ ތެރެއަށް ބިދުޢަވެރިޔާއާއި އެހެން މީހުން ވަދެއެވެ.

އަލްޤުރްޠުބީ ބަޔާންކުރެއެވެ:

"﴿ وَٱجۡتَنِبُواْ ٱلطَّٰغُوتَۖ ﴾ [النحل: 36] "އަދި ތިޔަބައިމީހުން ޠާޣޫތުން ދުރުހެލިވެ އެކަހެރިވާށެވެ."

އެބަހީ: الله ފިޔަވައި އަޅުކަންކުރެވޭ ކޮންމެ އެއްޗެއް ދުރުކޮށްލާށެވެ. ޝައިޠާނާއި، ކާހިނާއި، ބުދާއި، ހަމައެގޮތަށް މަގުފުރެދުމަށް ގޮވާލާ ދަޢުވަތުދޭ ކޮންމެ މީހަކުވެސްމެއެވެ."(38)

ޝެއިޚު އަލްޢުޘައިމީން ވިދާޅުވެއެވެ:

"މަޢުބޫދާއި ކުޅުނަން ގޮވާލާ، ނުވަތަ ބިދުޢަތަކަން ގޮވާލާ، ނުވަތަ الله ބަޔާންކުރެއްވި ކަންކަން ބަޔާނުކުރުމަށް، ނުވަތަ ބަޔާންކުރެއްވި

---

(38) تفسير القرطبي: 103/10

ކަންކަން ޙަލާލުކުރުމަށް ގޮވާލާ ދަޢުވަތު ނުބައި ޢިލްމުވެރިންނަކީ ޓާޣޫތުންނަކެވެ."(39)

ދެންފަހެ الله تعالى ގެ މިބަސްފުޅުގައިވާ ޓާޣޫތު:

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ ءَامَنُواْ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَآ أُنزِلَ مِن قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَن يَتَحَاكَمُوٓاْ إِلَى ٱلطَّٰغُوتِ﴾ [النساء: 60]

"ކަލޭގެފާނަށް ބާވައިލައްވާފައިވާ ތަކެއްޗަށާއި، ކަލޭގެފާނުންގެ ކުރިން ބާވައިލައްވާފައިވާ ތަކެއްޗަށް އީމާންވެގެން ތިބިކަމަށް ބުނާ މީހުން ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައިނުގަންނަވަމުތޯ؟ އެއުރެން ޓާޣޫތުގެ ގާތަށް ޙުކުމް ހޯދުން ދިއުމަށް ބޭނުންވެއެވެ..."

އެކަން ސާފުކޮށްދެނީ އާޔަތް ބާވައިލެއްވުން ސަބަބެވެ. އެގޮތުން އެއާޔަތް ބާވައިލެއްވީ އީމާންކަމުގެ އަސްލު އެމީހުންގެ ކިބައިން ނަފީވެގެންވާ ކާހިނުންގެ ކައިރިއަށް ޙުކުމްކުރުވުމަށްޓަކައި ދާ ބަޔަކާ ގުޅިގެންނެވެ.

(39) شرح ثلاثة الأصول: 151/1

އައްޠަބަރީ ވިދާޅުވިއެވެ:

"ޛިކުރުކުރެވިފައިވާ ގޮތުގައި: މިއާޔަތް ބާވައިލެއްވުނީ: މުސާފިރުންގެ ތެރެއިން މީހަކު، ހަޒްރަތުންގެ ތެރެއިން މީހަކު، އެތަށްމީހުންގެ ދުވުމުގައި އޭނާ ދުވަސްވަރު ޒިކުރުކުރުމުގައި ކާރިސާގެ ތެރެއިން މިހާރުގެ ކަމަށް، އެމީހުންގެ މުދަލުގައި ދުރުކުރުމުން ދިޔަމަން ގޮވާ ދަރުވޭދީނުމުން. އަދި ﷲ ގެ ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم އެމީހުންގެ ތެރެގައި ހުންނަވަނިކޮށެވެ."(40)

އާޔަތުގައިވާ ޖާޒޫދުގެ ތަފްސީރުގައި: ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ފިލާވަން ދުލުކުރާ ގޮސްދު މިހާރު ޝުމާރުވާކަން އަހަރުމެން ބަޔާންކުރެއްވިކަމެވެ، އެކަން ވާނީ ދުލުކުރުމުން ދިޔަ މީހުންގެ ނިޝާނަކަމުން (އެމީހުން ކުރި ހަމަޖެހުމުގެ މައްސަލަ) އެވެ. އެގޮތުން އެމީހުން ޖާޒޫދުގެ ކުރުމުގައި ހަނދާންކުރިއެވެ. އަދިނަ އަރާ މުދަލުގެ ދަށުން ބައްދަލުކުރަން އެދޭގޮތް ދެކޭއެވެ.

އެމީހުން އެހެރާމަތުގެ ކިތަންމެހާކިރިޔާގެ ކުރާތީ ކިތަންމެހާވެވެ. ހުސްއެކަނި މުޖުތަމަޢު ކިތަންމެހާއީ ނުކުމެވެ.

(40) تفسير الطبري: 189/7

އައްރަބީޢު ވިދާޅުވިއެވެ:

"އެމީހުން ބޭނުންވަނީ އެމީހުންގެ ދެބަސްވުމުގައި ޖެހިމުގެ ގޮތުން ޙުކުމް ހުކުމަށް ދިޔުމަށެވެ. އަދިވެސް: އެމީހުން އެމީހަކު މަޖިލިސްކޮށް ބޯކާން، އަދި އެމީހުންގެ ބަހުގެ މައްސަލަ އެމީހުން އިހުމާލުކޮށް، އަދި ﷲ ގެ ޙުކުމްތަކާ ޚިލާފަށް އެމީހުންގެ ޙުކުމަށް އެމީހުން ރުހޭ މިފަދައެވެ." (41)

އިބްނު ޖުރައިޖާ ވިދާޅުވިއެވެ:

"އެކަލާނގެއަށް ކަރަންޓު ބަޔަކު އަރުވާނީކަން އެއްޗެއް ފިލަކަން އެކަލާނގެއަށް އަޅުކަމާ ކިޔަމަންވެގެން ކަށަވަރު ކިބައިގަނޑުވަމުންނެވެ؛ އެކަމާ މިފަދައިގައި لا إله إلا الله ބައްޔާ ނުކުރައެވެ.

އެމީހުންގެ އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އަޅުކަން ރައްބާނީކަށްކަމުގައި ހަދާ، ﷲ ހަމަޖެހުނުއްވާ ކަންކަން ހެއްދުޅުވުމުގައި، އަދި ހަމަޖެހުނުއްވާ ކަންކަން ހަމަޖެހުމުގައި އެމީހުންނަށް ކިޔަމަންވާއިރު މިމީހުންނަ ދަމަހައްޓާށެވެ:

(41) تفسير الطبري: 189/7

ފުރަތަމަވަނީ: އެވެރިން (އެބަހީ: އިލްމުވެރިންނާއި އަޅުވެރިން) اللہ ގެ ދީން ބަދަލުކުރިކަން އެމީހުންނަށް އެނގެއެވެ. ދީން ހަމަ އެބަދަލުކުރުމުގެ މައްޗަށް (އެއްބަސްވެ) އެވެރިންނަށް ތަބާވިއެވެ. އެގޮތުން اللہ ހަރާމްކުރެއްވި ކަންކަން ހުއްދަކުރަމުން، އަދި ހުއްދަކުރެއްވި ކަންކަން ހަރާމްކުރަމުން **އެމީހުންވެސް ދިއުމީގެ ދަރުކަމ ގަބޫލުކުރައެވެ.** އަދި އެމީހުންގެ ބޮޑުންނަށް ތަބާވާންވެގެންނެވެ. އަކަން އެމީހުން ކުރަނީ ރަސޫލުން ގެންނެވި ދީނާ އެވެރިން **ޚިލާފުވާކަން މެނުވީ ދެނެގަނެއެވެ.**

މިއީ ކުފުރުކަމެވެ. އަދި اللہ އާއި އޭނާގެ ރަސޫލާނީ އެކަން ޝިރުކުއެއް ގޮތުގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައެވެ. އަދި އެމީހުން އެވެރިންނަށް ސަޖިދަކުރި ނަމަވެސް ނުކުރިކަމަށްވެއެވެ. އެގޮތުން ދީނާއި ޚިލާފުވެގެންވާ އެނގިގެންވާ ބާޠިލް، ދީނާއި ޚިލާފުވުމުގައި މިކަން ތަބާވެ، އަދި اللہ އާއި އޭނާގެ ރަސޫލާ އެންގެވި ގޮތް ފިޔަވައި އެމީހަކު ބުނި ގޮތް ގަބޫލުކުރުން އިއްތިބާޢުކުރުމަކީ މިކަމެވެ މިފަދަ ކަމެއް ކުރާ ކަމެވެ.

ދެވަނައީ: އެމީހުން (އެބަހީ: އިލްމުވެރިންނާއި އަޅުވެރިންނަށް ކިޔަމަންވާ ތަބާވި މީހުން)، ޝަރީޢަތުން ބަދަލުކުރުމަށް (ހަމައެކަނި)

ހަލާކުވެގެންވާކަމާއި، ހަރާމުވެގެންވާކަންކަން ހަރާމުވެގެންވާކަމަށް އޮންނަ ޒަޢީފުހަދީޘްތަކާއި އިޖުތިހާދު ޤިޔާސްތަކުންނެވެ.

ނަމަވެސް އެދީނުން އެވިދިނުވަތަ ކިޔަމަންވެ (ހުއްޖަތުން ބުރުހާނުން) ހަމައެކަނި الله އަށް އަޅުކަންކުރެވެއެވެ. އެއީ ހަމަ މުސްލިމުންނާ ފާފައާއި އަޅުކަންކުރުމުގައި ބިދުޢަތްތަކާ ހެދި ކުރާ އަނިޔާވެސް ފާފަތައް ފުދައިދެނެވެ.

ވީމާ ދީނުގައި ދީނުން ނުކުތް ދީނީ ކަންކަމަށް ތަބާވުމެއް ބިދުޢަތް ކަމުގައި ވެއެވެ." (42)

އެކަމުގައި ޝައިޚާއަށް ހަމަވާން ނުވާ އެއްވެސް ފާފައެއް އޮތީ އުޅުނުވުމުންނެވެ. ޝައިޚާ މިޔަދުވަހު ބިދުޢަތް ކުރާ މީހުން (އަމާނަތް ހަމަވާނެގެން) އެކަމުގައި ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އެހެންކަމުން އެހެން ދިނުމުގެ މުސްލިމުން ބިދުޢަތްތަކާ ހަމަވާނެ ބޮޑު ޝިރުކަށް ނުވެވެއެވެ.

- ފަސްވަނަ ފައިދާ: މިއަށްވުރެ ބޮޑު ކުރުމުގެ ކަމެއް ކުރުމުގެ ބުރަކުރުން ދެމެހެއްޓުމާ މަސައްކަތް: ދުޢާކުރުމާއި މަސައްކަތްކުރުމެވެ.

(42) مجموع الفتاوى: 70/7

ހަމައެކަނި މުޖުތަމަޢުކަން ޝަރުޢުކުރުމުގެ އަދި އިލާހުކަމުގެ ރާބިތުވުމް ކުރުމެއް ނޫނެވެ.

އެގޮތުން ކުފުރުކުރުމުގައިވާނީ ވަކި ޚާއްޞަގޮތެއްގައި ކުރުވާ ޝަރުޢުކުރުމުކަމެވެ. އޭގެ ދުރުގަކުރުމުން ނުވަތަ މަނާވެގެންވުން ރުކުއިވާ ޝަރުޢުކުރުމެވެ.

އޭގެ މިސާލަކީ: ﷲ ހަރާމްކުރެއްވި ކަންތައް ހުއްދަކުރުން ހަލާލުކުރުން ހުއްދަކުރުމާއި [illegible].

ﷲ تعالى ގެ ބަސްފުޅު:

﴿وَإِنَّ ٱلشَّيَٰطِينَ لَيُوحُونَ إِلَىٰٓ أَوۡلِيَآئِهِمۡ لِيُجَٰدِلُوكُمۡۖ وَإِنۡ أَطَعۡتُمُوهُمۡ إِنَّكُمۡ لَمُشۡرِكُونَ ١٢١﴾ [الأنعام: 121]

"އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުންނާ ޖަދަލުކުރުމަށް ޝައިޠާނުން އެއުރެންގެ ވަލީވެރިންނަށް ވަސްވާސްތަކެއް ދޭނެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން، އެއުރެންނަށް ކިޔަމަންވެއްޖެނަމަ، ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުންނަކީވެސް، މުޝްރިކުންކަން ކަށަވަރެވެ."

ޝައިޚު އައްސަޢުދީ މީގެ ތަފްސީރުގައި ވިދާޅުވެއެވެ:

"ﷲ އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާ މުޖާދަލާކީ ހަރާމްކުރެއްވިކަމާއި، އަދި ކަތިލެވިފައިވާ ތަކެތި ހަލާލުކުރެއްވިކަން މުޝްރިކުންނަށް އަޑުއިވުނުހިނދު -އަދި އެމުޝްރިކުން އޭރުގައި މުޖާދަލާ ކުރިކަމުން ހަލާލުކޮށް ހުއްދަކުރަމުން ދިޔައީއެވެ.- ދެން ﷲ އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާއާ ދެކޮޅުވެރިވެ ގޮތްދުރުކުރުމުގެ ގޮތުން، އަދި އެއްވެސް ހުއްޖަތެއް އަދި ބުރުހާނެއްނެތި ޖަދަލުކުރުމުގެ ގޮތުން އެމީހުން ބުންޏެވެ: "ކަލޭމެން އަމިއްލައަށް ޤަތުލުކުރާ ތަކެތި ކައިފައި، ﷲ ޤަތުލުކުރައްވާ ތަކެތި ކަލޭމެން ނުކަނީކީއްވެ؟!" އެއިން އެމީހުން ޤަބޫލުކުރަނީ: މުޖާދަލާގެ ވާހަކައެވެ.

މިއީ އެއްވެސް ހުއްޖަތަކަށް އަދި ދަލީލަކަށް ބަހުސް ނުވާގޮތަށް ފާސިދު ޖަދަލުކުރެއެވެ. ސިއްރެއް، މިއީ އެމީހުންގެ އަމިއްލަ ފާސިދު ޖަދަލުކުރަން ބަހުސްކުރުމާ ޖަދަލުކުރެއެވެ. އެޖަދަލުކުރުމަކީ ބާޠިލު އެޖަދަލުކުރުމަކީ ތަބާވެހުރަހަ ބިދުޢައި އެކަންތަކާގައި ވާހަ އެއްކޮށް ފުރަސަތުދެއްވާފައިވާ ޖަދަލުކުރެއެވެ.

ތަރެ ޢާއްމު މަޞްލަޙަތުތަކާއި ޚާއްޞަ ކަންތައްތަކަށް އިއްތިބާޢުވެ އެއްގޮތްވެގެންވާ ﷲ ގެ ޝަރުޢާއި، އެކަލާނގެ ބުނުއްވުންތަކުގެ ވައްޓަން މިޔަބަދިގައި އިސްލާމް ހިފައަން ނުރަ މީހާއަށް ހަމަ ލިބުއްދޭނެ.

އެމީހުންގެ ކިބައިން މިކަމުގައި ބަޔަކު ... ހާދަހާ ... އެބައި: އެމީހުންގެ ...

"ތިޔަބައިމީހުން އެމީހުންނަށް ކިޔަމަންވެދޭށެވެ" އެބަޔި: އެމީހުންގެ ...

ﷲ ...

އެއްބަސްވީމައެވެ. އެހެންވެއްޖެނަމަ ޖިހަބައިމީހުންގެ ވަގުތުގައިވެސް ވާނީ އެމީހުންގެ މަގެވެ."(43)

ސުއާލު: އިބްނު ބާޒު އާ ސުވާލުކުރެވުނެވެ:

"ވަޟްޢީ ޤާނޫނުތަކަށް ކަނޑައަޅާ މީހާގެ ޙުކުމަކީ ކޮބައިތޯއެވެ؟ އަދި އެއަށް ޙަމަލުކުރުން ހުކުމަކީ ކޮބައިތޯއެވެ؟ އަދި މިޤާނޫނުތައް ކަނޑައަޅާމީހާ ވެރިޔާ އެއިން ކާފިރުވާނެކަމެއްތޯއެވެ؟"

ޖަވާބުގައި ވިދާޅުވިއެވެ:

"އެޤާނޫނު ޝަރުޢާ އެއްގޮތްވާނަމަ އޭގައި މައްސަލައެއް ނެތެވެ. މިސާލަކަށް: މުސްލިމުންނަށް މަންފާވާ ގޮތަށް މަގުތަކަށް ޤާނޫނުތައް ހެދުމެވެ. އެހެންނަމަވެސް މުސްލިމުންނަށް ފައިދާކުރާފަދަ، އަދި އާދައި ޝަރީޢަތާ ޚިލާފުވުމެއް ނުވާ، އެހެނަސް މުސްލިމުންނަށް ކަންކަން ފަސޭހަކޮށްދިނުމަށް ކަންކަމެވެ. އެކަންކަމުގައި މައްސަލައެއް ނުވެއެވެ.

---

(43) تفسير السعدي: 271/1

ދެންފަހެ ޝަރީޢަތާ ޚިލާފުވެގެންވާ ޖާދޫގަރުކަން ދަންނަވަމެވެ.
އެޖާދޫގަރުންނަށް ކަނޑައަޅާ ހުކުމް ހުއްދަކުރެވޭން ނުވެއެވެ. އެގޮތުން
ޖިންނާއި މިހާރު ވައްކަން ބައްޔެއް ނުވާކަމަށް، ނުވަތަ ވައްކަން ނުކުރާ
މިހާރު ވައްކަން ބައްޔެއް ނިކަމެތިކަން، ނުވަތަ ބަނޑުގެ ބޭ މިހާރު
ވައްކަން ބައްޔެއް ނިކަމެތިކަން ޖާދޫނެއް ހަދައިދީފިމާ؛ ފަހެ
ޖާދޫނުވަސް ބާޒީގަރުކަމުން. އަދި ފަޅިމީހާ އެޖާދޫނު ހުކުމް
އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ހުކުމަކީ ކަމުގައިވެސް އަކުރެވޭނެއެވެ. އަދި ނަހީބާއި
އިޖުމާޢު ޚިލާފުވެގެންވާކަމުގެ އަދި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ
ހުކުމަކީ ހަރާމްކަމެވެ." (44)

ފަހެ ހުސްއަކަސް މުޢުއްރިޔާތަކީ ޝަރުޢީ ދަލީލުތަކާ އެގޮ ޢާލިމުގެ
ކުރުވެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެއް ކުރު އިއްތިފާޤުކުރައްވާފައިވާ
ގޮތުގައެވެ ނުވެއެވެ.

(44) مجموع فتاوى ومقالات ابن باز: 7/119-120

މުޖައްރަދުކޮށް ހަމައެކަނި ޝަރުޢުކުރެއްވުމުގެ ކުފުރުކަމަން ބުނި މީހުން ހެދި ގޮސްތަކުގެ ތެރޭގައި، އެމީހުން މިކަންކަމުން ޙުއްޖަތް ދެއްކެއެވެ:(45)

1- އަބްދު الله ބިން ޢުމަރު رضي الله عنهما ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެން އައިސްފައިވެއެވެ. الله ގެ ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ގެ އަރިހަށް ޒިނާކުރި ޔަހޫދީ ފިރިހެނަކާއި އަންހެނެއް ގެނެވުނެވެ. ދެން ޔަހޫދީންގެ ގާތަށް ވަޑައިގެންނެވުމުން ދާންދެން الله ގެ ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ދެން ބަދީޙުކުރެއްވިއެވެ:

"ޒިނޭކުރި މީހާގެ މައްޗަށް ތައުރާތުގައިވާކަމަށް ތިޔަބައިމީހުންނަން ފެންނަނީ ކޮންކަމެއްތޯއެވެ؟"

(45) (މުއައްލިފުގެ ތަޢުލީޤެއް) އެއީ ޢަބްދުއްރަޙްމާން އަލްމަޙްމޫދު އާލާގެ ފޮތްތަކުގައިވާ الحكم بغير ما أنزل الله ގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ގޮތުންނެވެ.

އެމީހުން ބުނެއެވެ: "އެދެމީހުންގެ މޫނު ކަޅުކޮށްލައި، (ސަވާރީއެއްގައި ގަންހިންގަން) އުފުލާ، އަދި އެދެމީހުންގެ މެދުގައި ވަކިކޮށް، އެދެމީހުން ގޮވައިގެން ހިންގުމުގެވެ."

ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ: "ތިޔަބައިމީހުންނަކީ ތެދުވެރިންކަމުގައިވާނަމަ ނިކަން ތައުރާތު ގެނެސްބަލާށެވެ."

ދެން އެމީހުން ތައުރާތު ހިފައިގެން އައިސް ކިޔަންފެށިއެވެ. އެހެންގޮސް ރަޖަމުގެ އާޔަތާ އަރާހަމަވިއިރަށް އެކިޔަމުންދިޔަ ޒުވާނާ ރަޖަމުގެ އާޔަތްމަތީގައި އަތް އެޅިއެވެ. އަދި އޭގެ ކުރީގައިވާ އާޔަތާއި ފަހުގައިވާ އާޔަތް ކިޔިއެވެ.

ދެން ޢަބްދު الله ބްނު ސަލާމް ވިދާޅުވިއެވެ -އެކަލޭގެފާނު އޭރު ހުންނެވީ الله ގެ ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم އާ އެކުގައެވެ- "އޭނާ އެތަނުން އަތް ނަގަން އަމުރުކުރައްވާށެވެ!"

ދެން އޭނާ އަތް ނެގިއިރު ރަޖަމުގެ އާޔަތް އޮތެވެ."(46)

(46) صحيح مسلم: 1699

މިއީ އެމީހުންނާ (އެބަހީ: ޝަރުޠުކުރުމަކީ އެހެން އެއްވެސް ޝަރުޠެއް ނެތި މުޠުލަޤު ބޭޒާ ކުރުކުރަމުގައި ބޭނާ މީހުންނާ) ދެކެވޭތީވެ. ބުއްޖެހޭކަމެވެ. އެމީހުންނާ އެއްޗެހިކޮށްލާ ބުއްޖެހޭއަށް ނުވެއެވެ. އެހެނީ އޭގައި އެވަނީ ތަބާވުން ކުރުމުގެ ބޫނުވެއެވެ. އަމީރުން އެމީހުން ﷲ ގެ ބާރުލިބުނު ބަދަލުވެރިން، ދެން (އެބަދަލުވެރި ބާރުލު) ﷲ އަށް ނިސްބަތްކުރައްވެއެވެ. މިކަން ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم ގެ ސުންނަތުން ފަހުމްވެއެވެ. އެއީ އަބޫބަކުރު އަމީރުންނަށް ބަދަލުވެރިކަމުގެ ނިސްބަތްކުރެއްވިއެވެ: "ޚަލީފާ މިހާރު ވަކިކަން ބަޔަކާއި ބަދަލުކުރަން ނިކަބަދަލުވެރިން އެއިން ފެންނަނީ ކޮންކަމެއްތޯއެވެ؟" ދެން އަމީރުން ދެކެބުނީ ބަދަލުވެރިއިކަން އެދުވެރިންގެ މުން ކަލުކަންދުވައި، ވަކިކަން، އަމީރުން ޖެހިގެން ހިންގާ ހުދުނުކަމެވެ. އިޖުމާއުން ކުރުވުންކަމުގެއިވާ ބަދަލުކަން (ދިން ބަދަލުކުރުމުގެ) ބަޔާނެއް މިއެވެ. (ދިނުން ބޭރުނާ) ޝަރުޢުކުރުމުގެ ބާބުގެ ބަރުއިނާ ކަމުއް ނުނުވެ.

އާދަމުގެ ދަރިކަލުން: ހުސައިނަކީ މުޖުތަހިދު ބަޝީރުއް ޝަރުޢުކުރުމުގެ ދަރިކަލުން (ބޭގު ކުރުކުރާމަށް) އެއިން ބުއްޖެބެ ދެއްކުން ބަޔަކުވެސް ނުވެއެވެ.

2- الله تعالى ގެ މިބަސްފުޅެވެ:

﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَٰٓؤُاْ شَرَعُواْ لَهُم مِّنَ ٱلدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنۢ بِهِ ٱللَّهُۚ﴾ [الشورى: 21]

"އެކަންކަމަށް الله އިޛުނަ ދެއްވާފައި ނުވާ ކަންކަން ދީނުގައި ޝަރުޢުކުރުން (ދީނަށް އުނިއިތުރުކުރުން) ހަދާނޭ ޝަރީކުންތަކެއް އެބައިމީހުންނަށް ހުރި ވަކި ހެއްޔެވެ؟"

މިއާޔަތްޕުޅުން އެނގިގެން ދައްކަވާ ތަރުޖަމާކުރެވޭ. އެހެނީ އާދައިވަނީ ޝަރުޢުކުރުމަކީ އަދި އިތުރު އެހެންކަމުގައެވެ. އޭގެ ޝަރީޢަތަކީ: ދީނަށް އެކަން ނިސްބަތްކުރުމުގައި ވެއެވެ.

އިބްނު ތައިމިއްޔާ ވިދާޅުވިއެވެ:

"މުޝްރިކުން ކަންކަން ހަރާމުކުރުން، ހަލާލުކުރުން، އަދި الله އިޛުނަދެއްވާފައި ނުވާ ދީނެއް ޝަރުޢުކުރުމުން الله އަމުރުން ކުރެއްވިކަމަށާ ނިސްބަތްކުރެއެވެ. އެކަލާނގެ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَٰٓؤُاْ شَرَعُواْ لَهُم مِّنَ ٱلدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنۢ بِهِ ٱللَّهُۚ﴾ [الشورى: 21][47]

(47) مجموع الفتاوى: 371/27

އަދިވެސް ވިދާޅުވިއެވެ: "الله تعالى ވަޙީކުރެއްވިއެވެ: ﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَآؤُاْ شَرَعُواْ لَهُم مِّنَ ٱلدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنۢ بِهِ ٱللَّهُ﴾ [الشورى: 21] ‘އެކަންކަމަށް الله އިޛުނަ ދެއްވާފައި ނުވާ ކަންކަން ދީނުގައި ޝަރުޢުކޮށް (ދީނަށް އުނިއިތުރުކޮށް) ހަދާނެ ޝަރީކުންތަކެއް އެބައިމީހުންނަށް ފަހެ ވަނީ ހެއްޔެވެ؟"

ފަހެ އެކަމެއް މެދުވެރިކޮށް الله އާ ކުރްބަންވެވަންނަ ކަމަކަށް ގޮވާލައިފި މީހާ، ނުވަތަ އޭނާގެ ބަހުން އެކަން ވާޖިބުކޮށް ނުވަތަ الله އެކަން ޝަރުޢުކުރައްވާފައި ނުވަނިކޮށް އޭނާ އެކަން ކޮށްފިނަމަ؛ ފަހެ އޭނާ އެވަނީ الله އިޛްނަ ދެއްވާފައިނުވާ ކަންތަކެއް ދީނުގައި ޝަރުޢުކޮށްފައެވެ." (48)

(48) مجموع الفتاوى: 195/4

3- އިލްމުގެ އަހުލުވެރިންގެ އަރިހުން (މުޖުތަހިދުންނާ ހުކުމްއަރުވާނީ ޝަރީޢަތާއި ޚުދު ކުރިމަތިވާކަން ދަޢުވާކުރެއް) ނަފުސުކުރި ބަސްފުޅުތަކަށެވެ.(49)

---

(49) (މުއައްލިފުގެ ތަޢުލީޤު) "އެއީ ބިލްފިޢުލް ޝަރީޢަތް ޢަބްދުލްޙަމީދު އެންމެ ފަހުގެ ޤާޟީކަމުގެ ޝަރުޢީ ޝަރަހެއް، ﷲ ގެ ބަސް ފަރުކޮށް ހުކުމްކުރާ ޝައްޚުގެ
الحكم بغير ما أنزل الله: 175-204 ގައި މިބަސްފުޅުތައް ނަގުލުކުރައްވައެވެ. އަދި
އެބަސްފުޅުތައް މިސްރާބުކޮށްފައިވަނީ ޝައިޚު ގަލީ ހިޔާލުތަކުން ތަޙުޤީޤުކޮށް ފާހަގަކުރައްވައެވެ."

ހުރިން އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުން ގެންދަ މިފަހުކާލައި އަދި އަދި މިންޖުމްލަ ދީނުގެ
ފަހުގެ ޤާނޫނުކުރާ ހުދު އަހަރު ޢަމަލު ދެން ގާނޫނު: ފަހުކާލުގެ އަހުލު ހުކުމް، އުއްމަތުގެ
ސަލަފުންނާއި ހަރުގެފުންނާ ގޮތުގެ ޢަދު ބާޠިލުން އަދި އަބާޠިލުގެ އިސްލާމީ ޤާނޫނުގެ
ތަބައިވި އިލްމުންގެ ބަސްފުޅުތަކުން ދީނުގެނަ، އެގެ ތަޢުލީޤު ހުދުގަޔަށް ބިދުޢަތުގެ،
ދީން އެގެ ގޮތުން އަދި އަހުން އިލްމުވެރިންގެ ބަސްތަކާއި އެކި ވާހަކަތައް އެއަށް ދިމާވެ
އެއްގަވާ ގަވަރު ފުރުތަޅަން މީހާކުރުމުގެ ބާރުލިބިގެން އެދިހާގަން ކަރުތައްކުރުމެވެ.

ﷲ تعالى ގެ ހުކުމްފުޅުގެއިވެސްވާ ގުޑުވާޅުގެ އާރުތަކައް، ސާފު ގުރުއާނު އާދަމްގެހަން
ހަރުދުކުރުގެން އެއަސްލުތައް ގަރުފަރުދުގެ ފާހަގަކުރުން ގުދުރަތުން އެންގެފިގެންވެއް، ދީން
އެއަށް ގާ ދަރުގެވާ އިސްލާމީ އިލްމުވެރިންނާއި ބެހޭގައި -އެގެ ދިސާބުން ދިމާވާ
ބާބަތުގެފުސް ހިމެނުގެބާތް- އެމީހުންގެ އެކި ބަސްބަހާއި އެކި ވާހަކަތައްވެސް ޖެހުނީ
ސަރީޢަތާ ކުރިހަމަ ބަސްބަހަން ގެދެވާ، އަދި އެއީން މިހާރުގެ ކިބައިން ބިދުޢައް ނުވާމަ
މަގުތުރުމުއް ނުވާމަ ގަހުއް އެނގިގެންނެވެ އަދި ސުލްނުތުގެ އަހުލުވެރިއައްކަން
އެނގިގެންވާނަމަ، އެހުރިއްގެ ބަސް ސަލަފުންގެ ބާރަކުންގެ އިއްތިޖާމާ ދިހާވެގެންދާން ގަވަރު
މިސާރާބުކަން، އެބަސްތައް ޤަބޫލުކުރުމެވެ.

އިލްމުގެ އަހުލުވެރިންގެ ރިބައިން މިމައްސަލާގައި އެމީހުން ނަޞޫލުތަކި ބަސްތަކަށް ތަބާވުމުގެ އޮޅި ބާވަތްތަކެވެ:

- ފުރަތަމައީ: އެބަހުރާގެ ރިބައިން އޮމުރުން އެބަސްތަކުގެ ނަޞޫލުތަކި އިލްމުވެރިން، الله ގެ ހުކުމުތަކާ ދެކޮޅަށް ހަލާލު ކުރުމާއި ހަލާލުކުރިކަމަށް ނިޔަތްބަހައްޓައިގެން ގޮސްފައިވާކަމެވެ. މިފަދަ ކަމުގައި ޝިރުކުވެ ނުވެވޭ. އަދި މިއީ ހުރިހާކަމަކީ ޝަރުޢުކުރުމުގެ ނިސްބަތް. އަދި ރަސޫލާ ޙަ، މިގައިވާހި އިސްތިޙާލާތު ހުއްދަކުރުމުގެ މާނައެވެ.

އެއީ އިބްނު ރަޖަބު ގެ ބަހުގައިވާ ގޮތެވެ:

އަދަދަކު މިއާ ހިތާފަތް ހުދުން އެންމެ ބޭނު ގަތިލާ ދީނުގެ އަސާސްތަކާއި އަބްދުލްވަހާބު ދީނުގެ މާތިރިން ބަލާދުނިޔާގެ އެއިން ތަފާއި މަތިގައިވާ ބައި މުސާރާ އަނބުރާލާފައެވެ.

އަޅާ: ފަހުގެ އިލްމުވެރިން އަދި ފުޤަހާއުލާކައި މިސްކީނުންނަށް ދީއްވާފައިވާ ޙައްޤުތަކާއި، އަދި ފުޤަހާއުލާކައި ވަރަށް ސަލަފުންގެ ބޮޑު ބުރިދަތިވެރިކަމާއި ދެކޮޅަކަށް ފަހުރާވާފައިވާ ވާހަކައިން އެހެ
ސިޔާސީން ބޮޑުން ނަގައިގަނެން އެއިން ދީނުގެ އަބްދުލް އަސާސްތަކަށްދަލާ ގޮތްއާނާއި
ސުންނަތް ސަލަފުން ކުރައްވި ފަހުމައި ބޮޑުވަރު މުހުއްމު، އައްޝަރީޢަތުގެ، ނަފްސް އަޅައި
މައްޗަށް ފިޔަވަޅުތަކާ ސަލަފުންގެ ބަސްބަހައް ބޮޑުވެރިކަން ދަށި އަނބުރާލާފައެވެ. މިއީ ކަނޑައެޅުން
ދެންޑަށް ދެކޮ ދުސްތޫރުގެ ގޮތުން ހުއްޖަތުފުދޭނެ ގޮތުގެ މަތީ ބަލާގޮތް ގުޅޭ ދެކޮޅަށެވެ.

" الله تعالى ބަރާބަރުކުރައްވި ކަމެއް، އެއީ އެކަން الله ބަރާބަރުކުރައްވިކަން ދެނެހުރެ އެނގިހުރެ ބަރާބަރުކޮށްދިނަމަ؛ ފަހެ އޭނާއަކީ އެކުރިކަންތަކުގެ ސަބަބުން ކާފަރުކަމެވެ." (50)

އަދި އައްޝަހްރަސްތާނީ ގެ ބަސްފުޅުވެ:

"މިކަމުގައިވާ އަސްލު ބަޔާނަކީ: އައްޒަރީޢާ ކާފަރުން، އެކަމެއް الله ބަރާބަރު ކުރައްވިކަން އެނގިވޮޑިގަންނަވާކަމެއް އެމީހުން ބަރާބަރުކޮށްދިނަމަ، އަދި الله އެކަން ބަރާބަރު ކުރައްވިކަން އެމީހުންނަށް އެނގިވޮޑިގަތުމާ ކަމެއް ބަރާބަރުކޮށްދިނަމަ؛ ފަހެ އެހިނދުން އެމީހުންގެ ފުރަތަމަ ކުފުރާއެކު އެހެން އިތުރު އާ ކުފުރެއް އިތުރުވެގެންދެއެވެ. އެއީ الله تعالى ގެ މިބަސްފުޅުގައިވާ ފަދައިންނެވެ:

﴿إِنَّمَا ٱلنَّسِىٓءُ زِيَادَةٌ فِى ٱلْكُفْرِ ۖ يُضَلُّ بِهِ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ يُحِلُّونَهُۥ عَامًا وَيُحَرِّمُونَهُۥ عَامًا لِّيُوَاطِـُٔوا۟ عِدَّةَ مَا حَرَّمَ ٱللَّهُ فَيُحِلُّوا۟ مَا حَرَّمَ ٱللَّهُ ۚ زُيِّنَ لَهُمْ سُوٓءُ أَعْمَٰلِهِمْ ۗ وَٱللَّهُ لَا يَهْدِى ٱلْقَوْمَ ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿٣٧﴾﴾ [التوبة: 37]

---

(50) الفصل في الملل: 114/3

"ހަމަކަށަވަރުން، (ރުބޫބިއްޔަތުގެ ސިފަތަކާ ވަސްފުތަކުން ބަދަލު
އުނިއިތުރުކަން ޚަލްޤުކާރު) ފަޚްރުކުރުވުމާ، ކާފިރުކަން އިބްރު
ކުރުމުކަމެވެ. ކާފަރުވި މީހުން އެކަމުގެ ސަޚަބުން (އިބާދަތް)
މަގުފުރިގެންދިޔައެވެ. އެއުރެން އެއްމައްސަރާގެ ރުބޫބިއްޔަ
ކަނޑައި، އަންނަރަށް މި މަޚްލޫޤު ރުބޫބިއްޔަތު ކުރެއްވެ. އަދި
ﷲ ރުބޫބިއްޔަތު ކުރައްވާފައިވާ މަޚްލޫޤުތަކީ ބަދަލު
ހަމަކަށަވަރުން ބުނާކަމެވެ. ފަހު، އަދި ﷲ ރުބޫބިއްޔަތުގެފައިވާ
ކަންތަކާ އެވާނުގެ ރުބޫބިއްޔަތުގެ ބަދަލުކުރުވާއިރެވެ. އެއުރެންގެ ނުބައި
ބަދަލުތައް، އެއުރެންނަށް ޖިންސުތަކުގެން ވިއްޔެވެ. ﷲ
ކާފިރުންނަށް ތިރިކަމުގެ ނުރައްކަލަކަށެވެ."

ކަންފަހަރަކު، ﷲ ޝަރީޢަތުގެ ގޮތް ޒިކުރުވެގެންވާ
ޝަރީޢަތުގެ ﷲ ފުރަވައި އެއްސެ ފުރާތަކަން ޙަރަމްވެގެން
މިނާ؛ ފަހު ﷲ އާޔަތް ޝަރީޢަތް ކަމަށް
ޝަރުކަވެއްޖެއެވެ." (51)

(51) أضواء البيان: 56/7

އެބޭފުޅާ މިތަނުގައި ދުޢާކުރުއްވި ޝުކުރުއްކުރުމަކީ: ﷲ އެކަން ހާމަކުރުއްވިކަން އެނގިގެންވުމާކާ ހާމަކަންތަކަން ހާޒިރުކުރަނވާ ކަންތަކެވެ.

- ދުވަސް ހާޒިރަކީ: އެއިލުމުވެރިން، އެސްޝަރުއިކުރުން ﷲ އެން ނިޝާބަތީ ކުރަންޤުރްއާނަކަން ނަހެބުޤާނު ވިދާޅުވިއިވުމެވެ. މިއީ އިޤުމާރުން ކާފަރުވެންކުމަގައިވާ ތަބްދީލުކުރުމެވެ.

އައްޝަހީދު މާނަވީއެވެ:

"ހާޒިރުކަންތައް ހަރާމުކުރުމާއި ކަންކަން އެތަދު އެކަތަށްހަތަރު ތަބާއެވެރިކުރުވުއެވެ:

ފުރަތަމަ ޖަހަލީ: ހަމަތަކުގައިވެސް ހަރާމުކުރުމެވެ. އަދި ކާފަރުންގެ ޚުދުން ހިނގި ކަންތަކެވެ. އަދި މިސާލަކަށް ބަރީރާއާއި، ސާއިބާއާއި، ވަޞީލާއާއި، ހާމީއާއި، އަދި ހުސްއެކަނި ސާލު އަމިއްލަ ރައްދުން އެކަންކަން ހަރާމުކުރިކަމަށް ﷲ تعالى ހާމަކުރުއްވި ކަމަކުން ދިކުރުއްވި ހުރިހާ ކަންކަމެވެ.

އަދި ﷲ تعالى ގެ މިބަސްފުޅުގެ ސަބަބުން އާޔަތް ބާވައިލެއްވިއެވެ:

﴿وَلَا تَقُولُواْ لِمَا تَصِفُ أَلۡسِنَتُكُمُ ٱلۡكَذِبَ هَٰذَا حَلَٰلٌ وَهَٰذَا حَرَامٌ لِّتَفۡتَرُواْ عَلَى ٱللَّهِ ٱلۡكَذِبَۚ﴾ [النحل: 116]

" الله އާމެދު، ތިޔަބައިމީހުން ދޮގުހެދުމަށްޓަކައި، ތިޔަބައިމީހުންގެ ދޫތަކުން ދޮގުތަކެއްހަދައި، ސިފަކޮށް، އުޅޭކަންތަކަށް، މިއީ ޙަލާލު ކަމާ، އަދި މިއީ ޙަރާމް ކަމާ ތިޔަބައިމީހުން ނުބުނާށެވެ."

އެނޫންވެސް ޢިސްލާމްދީނުގައި ހުސްއެކަނި މުޤައްރަރު ޝަރުޢުކުރައްވާ ބަޔާންކުރުމެވެ." (52)

ކާފަރުންގެ ކިބައިން ހިނގީ ހުސްއެކަނި މުޤައްރަރު ޝަރުޢުކުރުމެއް ނުވެއެވެ. އެކަމަކު الله އަށް ނިސްބަތްކުރަންވާނީ ޝަރުޢުކުރުމެވެ.

ބައްޝާރީ އެބަސްތަކުގެ މަޤްބަދު ސާފުކޮށްދެއްވެއެވެ:

" الله تعالى ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿مَا جَعَلَ ٱللَّهُ مِنۢ بَحِيرَةٖ وَلَا سَآئِبَةٖ وَلَا وَصِيلَةٖ وَلَا حَامٖ﴾ [المائدة: 103]

(52) الاعتصام: 217/2

"الله تعالى އެއްވެސް ބަހީރާއެއް އަދި ސާއިބާއެއްވިޔަސް އަދި އެއްވެސް ވަޞީލާއެއްވެސް އަދި އެއްވެސް ޙާމީއެއްވިޔަސް ނުލައްވައެވެ."

އެމީހުން ޝަރުޢުއެއް ޝަރުޢުކުރުން، އިބާދާތްތަކުގެ މިއްލަތުން މިބިދުޢަ އުފެއްދިއެވެ. އެކަންކަމީ އިބާދާތުގެ ގޮތުގައި ބަހައްޓާ ކަންކަމުން الله އާ ކުއްތަންވާގަތުމަށް މިކަންކަމުން ވެސް الله އާ ކުއްތަންވާގަތުމަށް ޚިލާފުވެރިވުމެވެ. ދެން އެމީހުން ޚިލާފަށް ސާބިތުވެގެން ދިޔައެވެ. އަދި الله ގެ ދައްކަން ބުރުހާން ދޫކުރިއެވެ. އެއީ މިކަންކަން (އެބަހީ: އެމީހުން ދީނުގެ ތެރެއަށް الله އަށް ނިސްބަތްކުރެވުން ވެއްދި ކަންކަން) އެކަންކަމުގެ ތެރޭގައިން (އެބަހީ: އިބާދާތްތަކުގެ ގޮތުން ބަހައްޓާ ތެރޭގައިން) ވާހަކަ ދައުވާކުރަން، ޝަރުޢުވެގެންވާ ކަންތަކާ ވައްތަރުކުރުމުންނެވެ." (53)

އެހެންކަމުން ގައިޝާރިބީން އެކަން ތަޤުލީދުކުރިއިރު އެވަނީ ބަޝީރުވެ (ދީން ބަދަލުކުރުން) މަނާވެ. އަދި އެހެން އެކަންކަމަކީ

(53) الاعتصام: 238/1

الله ގެ ބަޝަރުޢަތުންވާ ކަންކަން ކަމަށާއި، އެއިން الله އާ ކުއްތާނީކުރުމަށް ހަދައިދީފައިވާ ކަންކަމެވެ.

• ތިންވަނަ ބާވަތަކީ: އެމީހުން އެއިލްމުވެރިންގެ ކިބައިން ޙުކުމް ގެނައި އިލްމުވެރިންގެ ވަކި މުޤައްލިދުން ބާޠިލުއަކަށްވުމެވެ. އެބާޠިލުވާގަ <u>ވަސްވާހީ ޝާނޫނުކަމުން</u> <u>ބާޠިލުކުރުން ހުއްދަކުރުމާއި،</u> ދުރުއާނާއި ސުންނަތުގެ ވަހަކަން

އެޝާނޫނުކަން އިސްލާމްދީން ކުރިއަށް ނެރުން ފާޅުވެގެންވާ ބާޠިލުއަކަށްވުމެވެ. މިކަމަކީ ކުފުރުއެއްކަމުގައި ޝައްކެއް ނެތެވެ. ފަހެ

އެއީ ހުސްއެކަނި އިސްލާމްދީނާއި ޝަރީޢަތް ކުރުމުގެ ނުނެރެވެ. ކާފިރުން، އެއާއެކު ހުއްދަކުރުމާއި ކުރިއަށް ނެރެ އިސްލާމްދީންގެ

އަހެވެ. އެހެންކަމުން އެވެސް ދީނުގައި ދޫކޮށްލުމެވެ.

އިބްނު ކަޘީރު ވިދާޅުވެއެވެ:

" الله تعالى ގެ މިބަސްފުޅުގައި:

﴿أَفَحُكْمَ ٱلْجَٰهِلِيَّةِ يَبْغُونَ ۚ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ ٱللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ٥٠﴾ [المائدة: 50]

"ތަރެ އެމީހުން އެއެދެނީ ޝަރީޢަތުއްތަކުގެ ބުނުއްވެއްވެ؟ އަދި

ތަޤްސީރުކުރާ ބަޔަކަށް الله އަށްވުރެ ބުނުއްވުރެއްވުން ހާލެވެގެންވާ

ކަމަށެއްވެ؟"

ކޮންމެ ހެވެއް ޝާމިލުވެގެންވާ، ކޮންމެ ނުބައެއް ނަހީވެގެންވާ الله

تعالى ގެ މުބާރަކު ބުނުއްވުމުގެ ދުޢާކުރުން، الله ގެ ޝަރީޢަތުން ބަރަވެވެ

އެއްވެސް ކަމެއްނެތި މީހުން އަމިއްލަޔަށް އުފެއްދެވިފައިވާ އެއްޗެއް

ތަރުތީބުކުރި އެއްޗެއްކަމުގައި އިސްތިޙާރުކުރަމުން ތާލީމާއަށް الله

އިންކާރުކުރައްވައެވެ. އެއީ ޝަރީޢަތުގެ އަހުލުވެރިން އެއިން

ބުނުއްވުރެއްވުމާ މަގުފުރުއްވުމެއްކާއި ޝަރީޢަތުގެއަށް ފުރަތަމަވެއްޖެއެވެ.

އެއީ އެމީހުންގެ އަމިއްލަ ހަދުމުކުރުމެއްކާއި އެއްވުމެއްކަން އެކުލަވާލައި

ހެދި ތެރެއްސެވެ.

އަދި އެއީ ތެދުބަސް، އެމީހުންގެ ރަސޫލުގެ ދީނުނުބައި ގާނޫނުގެ

ކިބައިން ނަގާފައިވާ ރަސޫލުކަމުގެ ސިފަސިފަތަކެއް ފުރަތަމައިންނެވެ.

އެނގޭ އެމީހުންނަށް "ބައިބަލް" އެކުލަވާލި މީހާއެވެ. އެއީ ތެދުފުޅު

އެކި ޝަރީޢަތެއްގެ ކަން، ބަޔާނީ ދީނާއި، ނަޞާރާ ދީނާއި،

އިސްލާމްދީނުގެ ޝަރީޢަތެއްގެ ކަން އެކާ ނަގައިދެއްވާ ބުނުއްވުމެއްކަން

އެއްކޮށްލައިވާ ފޮތެކެވެ. އަދި އޭގައި ހަމައެކަނި އޭނާގެ އަމިއްލަ ނަޒަރާއި އަމިއްލަ އެދުމަށް ނަގާފައިވާ ބުނުންތަކެއްވެސް ވެއެވެ.

ދެން އޭނާގެ ދަރިފަސްކޮޅުގައި، އެއީ ތަބަޢަވެވޭ ޝަރުޢެއްކަމުގައި ވެގެންދިޔައެވެ. ﷲ ގެ ފޮތާއި، އެކަލާނގެ ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ގެ ސުންނަތުން ޙުކުމްކުރުމުގެ މައްޗަށް އެމީހުން އެފޮތް ކުރިއަށްގެން އިސްކުރެއެވެ. އެމީހުންގެ ތެރެއިން އެފަދައިން ކަންތައްކޮށްފި މީހާއީ ކާފަރެކެވެ. އޭނާ ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމަކުރުން ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ..." (54)

ފަހެ އިބްނު ކަޘީރުގެ ބަސްފުޅުގައި މުޚްތަޞަރުކޮށް އެބަސްތަކަށް ދޫކޮށް ނުލައްވައެވެ. ނަމަވެސް ދެކަމެއް އެކުލެވިގެންވެއެވެ:

ފުރަތަމަ: އެމީހުން އެއީ ތަބަޢަވެވޭ ޝަރުޢެއްކަމުގައި ކިޔައެވެ.

ދެވަނަ: ޤުރުއާނާއި ސުންނަތުގެ މައްޗަށް އެޝަރުޢު އިސްކުރުން ކުރިއަށް ނެރުމެވެ.

---

(54) تفسير ابن كثير: 131/3

މިއިން ތަޤުލީދުކުރަނީ الله ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ހުކުމްކުރުން
އެމީހުން ހުއްދަކުރާކަމާއި، އަދި އެއީ (ދީނެއް ގޮތަށް) ތަބަޢަވޭ
ޝަރުޢެއް ކަމަށެވެ. މިކަން ރުބޫބިއްޔަތީ އިސްތިޙްލާލުކޮށް
ހުއްދަކުރުމުގެ މައްސަލައާއި، ތަބްދީލުކުރުމާއި، އަދި އެކަކަށްއިނގުވާ
ތަޝްރީޢު (الله ގެ ހުކުމަށްވުރެ އެހެން ހުކުމެއް ގޮތް އިތުރުކަން
ދެކުނުމުގެ) މައްސަލައެވެ.

އަދި ތަޤާރުން ބާރަތަކަން ބަލާ (އޮޅުމުގެ ވާގިއަތުން) ނަޖަހަ
ހިންގާ ބަލައިދީ މީހަކަށް އިބްނު ކަތިރުގެ ބަސްފުޅުގެ މަފްހޫމު
ޝަރުޢީކަން ދަނޑަވެ.

އިބްނު ތައިމިއްޔާ ވިދާޅުވިއެވެ:

"ޔަހޫދީންނާއި ނަޞާރާ ޢިލްމުވެރިން އިޖުތިހާދުކުރެއް ގޮތާ ޚިލާފަށް ގޮތެއް
ބަޔާންކުރެވެ. އެމީހުން އަޅުކަން އިޖުތިހާދުކުރާ ގޮތަށް އަންނާނީ
الله ގެ ޙަރާމްކުރެއްވެވެ! އެއީ ޙަލާލުކުރުމާއި ނަފްސާނީވުން
އިޖުތިހާދުކުރާ ކަންތައްގެ ބާވަތްތަކާ ކަމެކެވެ." (55)

(55) مجموع الفتاوى: 521/28

މިއީ އެމީހުން އިސްލާމްވުމުގެ ކުރިންނެވެ. ދެން އެމީހުން އިސްލާމްވިކަމަށް ދަޢުވާކުރުމުގެ ފަހުން ބަލާއިރު، އިބްނު ތައިމިއްޔާ ވިދާޅުވިއެވެ:

"މީނާއި އެމީހުންގެ ކުރީސަފުގައި ތިބި މިފަދަ މީހުން، އިސްލާމްކަމަށް ތަބާބެށް އެމީހުންގެ ޙަސަދުވެރިއަޔާ: މުޙައްމަދު صلى الله عليه وسلم ޢަލީ މިހިރަ ދަޢުވަތަށް ދިބިގެންވާ މީހާ -އެބަހީ: ޢަނބީޢުޒާރު- އާ އެއްމެގާތްވެއްގައި ހުރުމެވެ." (56)

އަދިވެސް ވިދާޅުވިއެވެ:

"އެފަދައިން އެމީހުންގެ ބޮޑުންކަމުގައިވާ ވަޒީރުންނާއި އުސްތާދުން މީހުންވެސް އިސްލާމްދީން ބަލަނީ ޔަހޫދީ ދީނާއި ނަޞާރާދީން ފަދައިންނެވެ. އެގޮތުން މިހިރާ ދީންތަކަކާޔާށް ހަމަ ﷲ ގެ ބަޝްރަތަން ވާޖިބުކުރެއްވީ، އަދި މުސްލިމުންގެ ގާތުގައި ހަމަޔަށް ވަފްރަބާ ގޮތަށްވާ ކަންކަންކަމަށެވެ.

ދެން އެމީހުންގެ ތެރެއިން ޙައްޤު ދީން ނުވަތަ ނަޞާރާދީން (ވަކި ކަންކަމުގައި) ތާބިޢުކަމުގައި ބުނާ ބަޔަކުވެއެވެ. އަދި

(56) مجموع الفتاوى: 522/28

އެމީހުންގެ ޢަޤީދާއި މުސްލިމުންގެ ދީން ރާޙިބުކުރާ ބަދަލުކުރެއެވެ.
މިބަސް (އެބަހީ: ހުރިހާ ދީންތަކެއް ހަމަހަމަވެ އެއްވަރުވެ ބައެއްފަހަރު
މިދީން އަށެއްބައިވަރަކު މިދީން ރާޙިބުކުރުން) ވަކީ އެމީހުންގެ
ގިނަ މީހުންގެ ޢަޤީދާއި ފެތުރި، އެހެންކޮށް އެމީހުންގެ
އިތުރުވެރިންނާއި އަގުވެރިންގެ ޢަޤީދާއިވެސް ފެތުރިފައެވެ."(57)

ދީން އެމީހުންގެ ރައީސް ކަނޑައަޅާ އެކުލަވާލި ޤާނޫނުތަކުން
އެމީހުން ޙުކުމްކުރުމުގެ މަސްއަލަތަކާއި އެމީހުން ކާފަރުކުރުމުގެ ވަސާޖު
ދިރުހުރުކަމާ އިބްނު ތައިމިއްޔާ ވިދާޅުވިއެވެ:

"ޔިއެއްމަ، ބުނާ މިހަރު ބުނެލިނަމަ: އެމީހުން (އެބަހީ: ނަޞާރުން)
ގެ ތެރެއިންވާ ގިނަ އަޙްބާރުންގެ ޚާއްޞަ އިތުރުވެރިންނާއި
އަގުވެރިންވެސް މިމަދްރަސާގެ ކަޑިގައިއާ ބުނިނަމަވެއްސެ އާދާ
އެބުނީ ދުރުބަހަށް ނޫނެވެ. ހުދު އަހަރެންވެސް މިތަނުގައި ބަޔާން
ކުރުވާނީ ގިނައިން އެކަހަލަ ކަންކަން ދިހަ އަޅު އެކިމެވެ.

މުސްލިމުންގެ ދީނުގައި ޝަރީޢަތުން އިންސާނީ ޙައްޤުތަކުގެ، އަދި
ހުރިހާ މުސްލިމުންގެ އިއްތިހާދުން އިންސާނިވެސް އިސްލާމްދީން

---

(57) مجموع الفتاوى: 523/28

ފިޔަވައި އެހެން ދީނަކަށް ތަބާވުން، ނުވަތަ މުޙައްމަދު صلى الله عليه وسلم ގެ ޝަރީޢަތް ފިޔަވައި އެހެން ޝަރީޢަތަކަށް ތަބާވުން ހުއްދަކުރުމީ މީހާ ފަހެ ކާފިރުވެއްޖެއެވެ." (58)

އެއްބަސްވުން އެކަށީގެންވެސް އެކަން ރަޢިއްޔަތުންނަށްފެހި އެވަނީ ހުއްދަކުރުމާއި އެކަކުރުވާނެވެ. އަދި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތް ހުއްދަކުރުމުގެ މާނައީ ތަރުޖަމާ ކަމެކެވެ.

އެއްބަސްވުން އިބްނު ކަޝީރު އެބަހުރިކަމުގެ ވާހަކަދައްކާވި ތިންސުރުތި މިއީވެ. އަދި އެމީހުންގެ ރުކުމުގައިވާ ބަޔަކުވެސް އެމީހުންނަށް ޓެކްސް ދެއްކުންއެވެ.

- ހަމަކުރުން ޝަރުޢީ: އިޖުތިމާޢީ ބަސްތަކުތަކަށް ދުވަހަކީ ސިޔާސީ ރުކުމުތަކުގެ ބަދަލުގައި ވަކިވެ ގާނޫނީ ކަސްޓަމް ފުރިހަމަކުރު ވާހަކަ ސަމާލުކަން ދެނެއުމެވެ. މިފަދަ ބޮޑު ކުރުމެވެ. އެހެނީ އެކަންމަތި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ނުވަތަ މުޅިކަން ފަތިކުރުމުގެ ރައްޔިތުންވެއެވެ.

(58) مجموع الفتاوى: 524/28

އައްޝަންޤީޠީ ވިދާޅުވިއެވެ:

"އޭ އަޚާއެވެ! ދަންނާށެވެ! الله އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ގެ ސުންނަތަށް ދެކޮޅަށް ފުރަގަސްދީ، އަދި މުސްލިމުން އާރާސްތުވެގެން އުޅޭ ބިމާ ސަރަޙައްދުތަކުގެ މައްޗަށް ބާއްދުވެގެންވާ މިހިރަ ތަޤްލީދު ކުރުވިފައިވާ ޤަވާނީނުތައް (އެބަހީ: ކިތް އެކުލަވާލާފައިވާ ވަޟުޢީ ޤާނޫނުތައް) މިއިން ފުދިގެންވާކަމަށް ދައުވާކުރުމަކީ؛ އެކަކު ޤަރުނުތަކެއް ވަންދެން މުސްލިމުންނަށް ޤިރިފާއިވާ އެންމެ ބޮޑު ބަލާއާއި މުޞީބާތްތަކުގެ ތެރެއިންވާ ކަމެކެވެ.

ޝައިޚާއި ނަސޭހަތްތެރި ދުރާލާއި ސުންނަތުން ދުން އަނބުރާ ފުރަގަސްދިނުމުގެ ސަބަބުން އެއިން އުފެދޭން އަންނަ ނުބައި ނަތީޖާތައް، އޭގެ ތެރޭގައި މުސްލިމުންގެ މިހާރުގެ ވާޤިޢާގައި އެމީރުން ތިބިގޮތަކުގައިވާ ވަކަރި ޤާނޫނުތައް ހުކުމްކުރާކުރުމަކީ އިސްލާމްދީނުގެ އަސްލު ނަފީކުރާ ކަމެކެވެ."(59)

(59) أضواء البيان: 617/7

ޝުރޫޢުކުރުން ތަޝްރީޢުކުރުމުގެ މަޤްޞަދަ އަހަރެން ނިންމާލާނީ ސަޙާބަތުން ޝެއިޚު އަބްދުލް ޢަޒީޒު ބިން ބާޒު ގެ ފަތުވާއަކުންނެވެ:

ޝެއިޚުއާ ސުވާލުކުރެވުނެވެ:

"ޝެއިޚު މުޙައްމަދު ބިން އިބްރާހީމް ދެކެނީ (ވަޟްޢީ ޤާނޫނުތަކުން ޙުކުމްކުރާ) ވެރިންނަށް މުޠުލަޤުކޮން ކާފަރުވާނީ ކަމަށްތޯއެވެ؟"

ޖަވާބުގައި ވިދާޅުވިއެވެ:

"އެކަލޭގެފާނު ދެކެނީ الله ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރުން އިސްތިޙްލާލުކުރުން ހުއްދަކުރާ ވިޔާ ކާފަރުވާނެކަމަށެވެ. އޭގެ ސަބަބަކީ އޭނާ ކާފަރެއްކަމުގައި ވާނެކަމަށެވެ.

މިއީ ހުރިހާ ޢިލްމުވެރިންގެވެސް ބަހެވެ. އެއީ الله ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރުން ހަލާލުކުރުން ހުއްދަކަމަށްދެކެ ވިޔާ ކާފަރުވާނެކަމަށެވެ. އެހެނީ ޝުބުހަތަކާ ނުލައި އެކަން

ސަބަބަކަށްޓަކައި އެކަން އިސްތިމްރާރު ނުކޮށް، ހުއްޓަނުކޮށް އެކަން ކޮށްފިނަމަ ވާނީ ކުފުރު ދޫނަ ކުފުރަކެވެ."(60)

އެހެންކަމުން އަހަރުމެންނަށް ބަޔާންވެގެންދިޔައީ: ހުސްއެކަނި މުޖައްރަދުކޮށް ޝަރުޢުކޮށް ތަޝްރީޢުކުރުމަކީ (ދީނުން ބޭރުވާ ބޮޑު) ކުފުރެއް ނޫންކަމެވެ. އެއީ އިސްވެދިޔަ ވާހަކަތަކަށްބަލައިއެވެ. އަދި އެއީ ބިދުޢަތްތެރިޔާއަށްވެސް ޝަރުޢުކުރާ މީހާއާއި، އެކަމަކު އިއްތިބާޢުވުން އޭނާ ކާފަރު ނުވާނެއެވެ.

އެހެންކަމުން ހުސްއެކަނި މުޖުތަމަޢުކޮށް ކަމެއް ޝަރުޢުކުރުން ކަނޑައެޅުމާއި، އެއާއެކު ކުފުރެވޭ ކަމެއްވާ ޤާއްޢަ ޝަރުޢުކުރުމާ ފަރަޤުވެއެވެ. ފުރަތަމަ ކަންތަކަކީ ބޮޑު ކުފުރެއް ނޫނެވެ. ދެވަނަ ކަންތަކަކީ: ބޮޑު ކުފުރެވެ.

(60) مجموع فتاوى ومقالات ابن باز: 272-271/28

ފަސްވަނަ އަސްލު:

އިސްލާމްކަމުގެ އިސްމު ރުޖޫޢަވުން އިޚްލާޞްތެރިކަމާއި
الله އަށް ބޯލަނބައިދިނުމެވެ.

މިއަސްލަކީ އިސްލާމްކަމުގެ އިސްމު އެއަށް ރުޖޫޢަވާ ޝާމިލު ކުއްލީ
މާނަ ބަހާނަކުރުމާ އަސްލެކެވެ.

އެޤުމުން އިސްލާމްކަމުގެ އިސްމު ރުޖޫޢަވުން ޤަވާނީނުތަކެވެ:

1- އިޚްލާޞްތެރިކަމެވެ.

2- الله އަށް ބޯލަނބާ އަމާނީތެރިވުމެވެ.

الله تعالى ވަޙީކުރައްވައެވެ:

﴿بَلَىٰ مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُۥ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُۥٓ أَجْرُهُۥ عِندَ رَبِّهِۦ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١١٢﴾﴾ [البقرة: 112]

"އެކަންތަކުން ނުކުންނެވެ! އިންސާނުންގެ އެއްކަމުގައި ވާނަމަ، އަހުރެންގެ
މުސްލިމް، الله އަށް އިސްލާމްވުމުގައި (އިޚްލާޞްތެރިކަމާއި) ޙަޤީޤަތް، ތަޤް،

އޭނާގެ ވެރި ރައްބުގެ ޙަޟްރަތުގައި އޭނާގެ ދަރަޖަ މަތިވުމެވެ. އަދި އެއުރުންގެ ވަރެއްގަދަކަން (އެއްވެސް) ބިރެއްނެތެވެ. އަދި އެއުރުންނަށް، ހިތާމަކުރާނޭ ބަޔަކު ކަމުގައިވެސް ނުވާނެއެވެ."

އެކަލާނގެ ބަސްފުޅުގައިވާ "އަވްލިޔާއުންގެ ދޫސް الله އަށް އިސްތިޤާމަތު ހިފަހައްޓައިފި މީހާ" އެބައި އިޚްލާޞްތެރިކަން ޝާމިލްވެގެންވެއެވެ. އެގޮތުން އިލާހީގެ ދީން الله އަށް ޚާލިޞްކޮށްދީފި މީހާ، އޭނާ ކޮށްފައިވާ ކަންތައްތަކާއި الله ގެ އަމުރުފުޅަށް ބޯލަނބާ ނިކަމެތިވެގެންނެވެ.

އަދި މީނާގެ ވާހަކަ ދެކެވިގެންދާ ހިތް އެކަމަށް ކުރިމަތިކުރުމާ ހިތް ބޯލަނބާ ކިޔަމަންތެރިކަމާއެކު ދަތުރުކުރެވެ.

ޝައިޚުލް އިސްލާމް އިބްނު ތައިމިއްޔާ ވިދާޅުވިއެވެ:

"އިސްތިޤާމަތަކީ ދާއިމީ ކަރާމާތެކެވެ:

ފިޔަވަޅު: ބާރުލާ އަޅުގަނޑުމެން. އެގޮތުން ހިތްބޯލާ ބަހާ މިއަދުގައި ވެސް ނުވާނެއެވެ.

ދެވަނައީ: އިޚްލާޞްތެރިކަމެވެ." (61)

އަދި އިސްލާމްކަމުގެ ދަފްޢަން އިދިކޮޅު ދެކަންތައްވެއެވެ:

ފުރަތަމައީ: ޝިރުކެވެ.

ދެވަނައީ: ބޮޑާވެ ކިބުރުވެރިވެގަތުމެވެ.

އެގޮތުން ކިބުރުވެރިވެގަންނަ މީހާނީ އެކަލާނގެއަށް އިސްލާމްވެ އަމާންދިނުމުން ބޮޑާވެފައެވެ. އަދި މުޝްރިކު މީހާނީ އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އެހެން ފަރާތަކަށް ބޯލަނބާ އަމާންދީފައެވެ.

ބޯލަނބާ އަމާންދިނުމުގެ އަޞްލަކީ: ހިތުގައިވާ ޢަމަލުކުރާ ކަމަކީ: ނިކަމެތިވެ الله عزوجل ގެ އަމުރުފުޅަށް ބޯލަނބުމެވެ. އެއީ އަމުރުފުޅުވިގެންވާ ވަކިވަކި ކަންކަން އަދާ ނުކުރުހުރަސްމެވެ. (62)

(61) مجموع الفتاوى: 174/28

(62) بيان تلبيس الجهمية: 223/4

އިބްނު ތައިމިއްޔާ ވިދާޅުވެއެވެ:

"އަމުރަކީ އެއަށް ބޯލަނބާ ކިޔަމަންތެރިވުން އަމާންތެރިވުން ވާޖިބުކުރާ ކަމެކެވެ. އަދި އެއީ ހިތުގައިވާ ޢަމަލެކެވެ. އެކަން ޤަބޫލުކުރުމަކީ: އަމުރަށް ބޯލަނބާ ނިކަމެތިވުމެވެ. އެއީ އެކަން އެއަމުރުކުރެވިގެންވާ ކަންތައް ނުކުރިހަސްދުމެވެ." (63)

އެހެންކަމުން ބޯލަނބާ އަމާންތެރިވުން ޙަޤީޤަތުގައި ހެދުމުގެ ޝަރުޢީ އިސްތިލާޙުގައި: ޢަމަލުތަކުގެ ވަކިވަކި (ހުރިހާ) ކަންތަކަށް ގެނައުން ޝަރުޢީވެގެން ނުވެއެވެ. އިސްތިސްލާމްވުމުގެ އިސްމު ޝާމިލުވަނީ އިސްތިސްލާމްވުމާއި ބޯލަނބާ އަމާންތެރިވުން ގެނައި ދިޔަކަމެވެ. އަދި ވަކިވަކި ބަރަރުޖެހުމުގެ އެކަން ނުގެނަސްމުއެވެ.

އެހެންވީ ބުޚާރީގެ އަމުރުވެރިންނަށްވެސް އިސްލާމްކަން ވަނީ ޝާހިދުވެގެންނެވެ. އެގޮތުން ބުނެވުނު ޤައުލު ބުނާ ދީނާ، އެއީ (الله އަށް ބޯލަނބާ ކިޔަމަންތެރިވުމެއް ނުވޭ) ޤުރުއާނުގައި އާޔަތުގައި އެއީ އިސްލާމްވުމުން ބާރުވެގެން ނުދެއެވެ. އެއީ މުއުމިނުން އެހާމެ ގަޑިއަކު ބައިވެރިވެގެންނެވެ. އެހެނީ އަންގަވާފައިވާ الله تعالى ގެ އަމުރުފުޅުން

---

(63) الصارم المسلول: 519/1

ހިތުން ނިކަމެތިވެ ބޯލަނބާލައެވެ. އެއީ އަމުރުފުޅިގެންވާ ވަކިވަކި ކަންތަކެއް ނުކުރިޔަސްމެއެވެ.

މުޙައްމަދު ބްނު ޖަރީރު އައްޠަބަރީ، ބޮޑު ފާފަތަކުގެ އަހުލުވެރިންނާ މެދުގައި ވިދާޅުވިއެވެ:

"އިސްލާމްކަމަކީ ނިކަމެތިވެ ބޯ [illegible] [illegible]. [illegible] ﷲ އެއްކައުވަންތަކަން، އެކަލާނގެ ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم އެކަލާނގެ ބަސްތަކުން ދެންނެވި ކަންކަން ބޮޑުކަމުން، އިސްލާމްދީނުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މުޝްކިލެކެވެ." (64)

ﷲ [illegible]

---

(64) التبصير في معالم الدين: 183/1

އެގޮތުން الله ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ހުކުމްކުރުން މުޖުތަމަޢުތަކަށް ހުސްއެކަނި އެކަމުން އިސްލާމްކަމުގެ އަސްލު އުފުލިގެން ނުދެއެވެ.

މިއަސްލުގައި ގެންގުޅުން ވާނީގޮތަކީ:

އިސްލާމްކަމުގެ އިސްމު އެދުވާނައަން ތަޤުދީމާ ދެކަސްތަކަށް އެމީހަކަށް ފާޅުވެގެންވާ މީހެއްގެ ކަބައިން އިސްލާމްކަމުގެ އަސްލު އުފުލިގެންވާކަމަށް (ބުނެ ހުކުމްކުރަމުން) ވެއްޖެނެތްކަމެއެވެ. މިއީ الله ގެ ރަސޫލާގެ ސުންނަތް، އަދި މުސްލިމުންގެ ރައުޔުގެ ސަލަފުންގެ އަޅައިގެން އަނިޔާވެރިވުމާ ކަމެކެވެ.

މިދާނައިގެ ތެރެއިން އެއްވާނަ އެމީހުންގެ ކަބައިން ނަފްސުވެގެން ގެސްލުއިވާ މީހަކާ ކަބައިން ފާޅުވި އިސްލާމްކަމުގެ އިސްމު ނިގުޅައިގަތުން ބަހައްޓަގެން ނުވެއެވެ.

ހަވަނަ އަސްލު:

މުޠުލަޤު އިމާންކަން (ފުރިހަމަ އިމާންކަން) ނަފީކުރުމަކީ އަދި އިމާންކަމުގެ މުޠުލަޤު (އިމާންކަމުގެ އަސްލު) ނަފީކުރުން ލާޒިމުވާ ކަމެއް ނޫނެވެ.

މުޠުލަޤު އީމާންކަމަކީ ފުރިހަމަ އީމާންކަމަށް މެނުވީ ޝާމިލު ނުވާ ލަފްޒެކެވެ. ދެން އީމާންކަމުގެ ބައިތަކުން ހުރިހާ ބައިތައް އާލައި ޝާމިލުކޮށް ބާއްމުމުގައެވެ.

ދެންފަހެ އީމާންކަމުގެ މުޠުލަޤުކަމަށް ބަހާއިރު، އޭގައި އިމާންކަން އަސްލުވިޔަސް ފުރިހަމަ ވިޔަސް ޝާމިލުވެއެވެ. އަދި އީމާންކަމުގެ ބައެއް ކަންކަން ވުމުން އެކަން ނެތު ވެގެންވެއެވެ. އެގޮތުން

އެނޫންކަމާ އިމާންކަމެއްވިޔަސް އަދަދުން ބުނަނީ: މިއީ އިމާންކަމުގެ މުޠުލަޤުކަމެވެ. އަދި ފުރިހަމަ އިމާންކަން ވެއްޖެނަމަވެސް އަހަރުމެން މިއީ އިމާންކަމުގެ މުޠުލަޤުކަމާ ބުނަމެވެ. އެއީ އޭރުން ދެކަންތައް (އެބަހީ: އިމާންކަން ފުރިހަމަ ވިޔާއި،

އީމާންކަން އުނިވިޔާވެސް) އޭގައި ޝާމިލުވޭ، އެތަނުން އެކަކަށް
(އެބަހީ: އީމާންކަން އުނިވިޔާއަކަށް) އެކަކަށް ބަދަލުވެގެން ދިޔުމަކުނުވޭ.

މިއަށްފަހު ބޮޑުވެގެންވާ ޙަދީޘްތަކެވެ. އެއީ އެކިފަހަރެއް ކިބައިން
މުއުމިނު އީމާންކަން (ފުރިހަމަ އީމާންކަން) ނަގުލުވުން ބަޔާންވާ
ވިރާއި ކިބައިން އޭގެ ސަބަބުން އީމާންކަމުގެ މުއުމިނު (އީމާންކަން
އެކުއެކު އަދި އޭގެ އަބުރު) ނަގުލުވުން ތަޢުލީމުކުރާކަން
ދެނެގަނެވުނެވެ. އެހެން މުއުމިނު އީމާންކަމަކީ، އީމާންކަމުގެ
މުއުމިނުކަމުގެ ދަރަޖައާއި މަޤާމު މަތީގައިވާ ކަމެކެވެ.

އަދި މުއުމިނު އީމާންކަން (ފުރިހަމަ އީމާންކަން) އުފުލިގެންދާ
ކަމުން އީމާންކަމުގެ މުއުމިނު (އީމާންކަމުގެ އަބުރު) އުފުލިގެން
ދިޔުން ވާޖިބު ނުކުރާއެވެ. އެގޮތުން މުއުމިނު އީމާންކަން
އުފުލިގެންދާ ކަންކަންވެއެވެ. އަދި އީމާންކަމުގެ މުއުމިނުވެސް
އުފުލިގެންދާ ކަންކަންވެއެވެ. އަދި މުއުމިނު އީމާންކަން (ފުރިހަމަ
އީމާންކަން) ނިގުޅައިގަނެ ކަންތައްކުރި އަދި އީމާންކަމުގެ މުއުމިނު
(އަބުރު) ނިގުޅައިގަނެ ކަންކަމެއް ނުނެވެ. އަށްއައްޓާފުން
އީމާންކަމުގެ މުއުމިނު (އީމާންކަމުގެ އަބުރު) ނިގުޅައިގަނެ

ކަމެއްވާހިނދު މުޖުތަމަޢު އިސްލާމްކަންވެސް އުފުލި ނިގުޅައިގަންނަ ކަމަކަށްވެ.

އެގޮތުން އަހަރުމެންގެ މިމައްސަލާގައި މުޖުތަމަޢު އިސްލާމްކަމާއި، އިސްލާމްކަމުގެ މުޖުތަމަޢު އުފުލައިގަންނަ ކަންކަން ދެނެގަނެވުމުން ބޮޑު އަހައްމިއްޔަތެއްވެއެވެ. އަދި ޚާއްޞަ، ސީދާ އަހަރުމެންގެ މިމައްސަލައިވެސް އެއީއެވެ.

އެގޮތުން ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރުމަކީ މުޖުތަމަޢު އިސްލާމްކަން (ފުރިހަމަ އިސްލާމްކަން) ނަގާލާނޭ ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން ވެގެންދާ ކަމެކެވެ. އިސްލާމްކަމުގެ މުޖުތަމަޢު (އިސްލާމްކަމުގެ އަޙްކާމު އަދި އަޚްލާޤު) ނަގާލާނޭ ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައިވަނީ ހުރެއެވެ. އަދި މުޖުތަމަޢު އިސްލާމްކަން އުފުލިގެން ދިރުމުކަން، އިސްލާމްކަން އަޚްލާޤީ އަޚްލާޤަކުން ފިޔަވައިދިނުން ފާޅުވެއެ ނުކުމެއެވެ.

ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރާ މީހާގެ ހިތައިން އިސްލާމްކަމުގެ މުޖުތަމަޢު (އަޚްލާޤު އަޚްލާޤީ) އުފުލިގެން ނުދެއެވެ. އެހެނީ އެކަމުގެ ހިތައިން ބާރުލުމުގެ އުފުލިގެން ނަގާލާ ނުވާތީއެވެ. އެއީ އެކަން ޤަވާޢިދާ ކަންތައްތަކުގައި ﷲ އަން

ނިކަމެތިވުންވާ ކަންތަކެވެ. އެހެންކަމުން ބޮޑު ކުފުރުން ކާފަރުވެފައިވާ މީހެއްކަމުގައި އޭނާ ނުވާނެއެވެ. އެއީ ކުފުރަށްވާ ކުއްލީ ޝާމިލު މާނަ ޙަޤީޤަތަށް ވެގެން ނުވާތީއެވެ. އެހެނީ އޭނާވަނީ ހިތާއި ދުލުގެ ބަހާއި، ގުނަވަންތަކުން ޢަމަލު ކުރުމެއްވެސް ގެނެސްފައިއެވެ. ނަމަވެސް ބައެއް އަމުރުތަކަށް ކިޔަމަންވެ އަދާކުރުމުގައި އޭނާގެ މައްސަލަތަކެއް އަހީއެވެ. މިއީ އީމާންކަމުގެ އަޞްލު ނަފީކޮށްދޭ ކަމެއް ނޫނެވެ. މިހެންވެ އޭނާގެ ކިބައިން އީމާންކަން އެކުއެކީ ނަފީ ނުކުރެވެއެވެ.

ނަމަވެސް އީމާންކަމުގެ ވާޖިބުވެގެންވާ ފުރިހަމަކަން ނަފީވެގެންދެއެވެ. އެއީ އެކަން ނަފީކުރާ ކަންތައްކަމުގައިވާ ބޮޑެތި ފާފަތަކަށް އަރައިގަތީމައެވެ.

މީގެ މައްޗަށް ބިނާވެގެންދަނީ: އިންސާނާގެ ގައިގައި އީމާންކަމާއި (ކުޑަ) ކުފުރުވެސް، އަދި އީމާންކަމާއި މުނާފިޤުކަންވެސް ޖަމަޢަ ވެދާނެކަމެވެ. އެގޮތުން ކުފުރުގެ ކަޅިތަކާއި ނިފާޤުގެ ކަޅިތައް އީމާންކަން އުނިކުރަމުންގޮސް ޛައްރެއްގެ މިންވަރު [illegible] ބާކީވާ ނެތިއްޖައުމުން ދާންދެން އީމާންކަން އުނިކޮށްލައެވެ. މިދައްރާކުގައިވެސް އީމާންކަމުގެ އަޞްލު ބާކީވެގެންވެއެވެ. އަދި

އެއީ ނަރަކައަށް އޭނާ ވަތްކަމުގައިވިޔަސް އެނަރަކާގައި ތާއަބަދަށް ދެމިއޮތުން އޭނާ ނަޞީބުނުކުރައްވާށި ސަލާމަތްވޭ.

ދަލީލުބައް ދަލީލުކޮށްދެއްވިޔަސް އިންސާނާގެ ގައިގައި އީމާންކަމާއި ކުޑުރު ޤަމައްވެދާނެކަމަށްވެއެވެ.

ﷲ تعالى ވަޙީކުރައްވިއެވެ:

﴿هُمْ لِلْكُفْرِ يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمَانِ﴾ [آل عمران: 167]

"އެދުވަހު އެމީހުން އީމާންކަމަށްވުރެ ކާފަރުކަމާ މާ ގާތްކަން ބޮޑުވެގެންވިއެވެ."

އިބްނު ކަޘީރު ވިދާޅުވިއެވެ:

"ﷲ تعالى ވަޙީކުރައްވިއެވެ: ﴿هُمْ لِلْكُفْرِ يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمَانِ﴾ [آل عمران: 167] އެއިން އެޙާލަތުން ދަލީލުދެއްކެނީ މީހާގެ ޙާލަތުބައް

އުފެދެމުންދަނީ ޤިޔާސްކަމާ ކަމެވެ. އެގޮތުން އޭގެ ޙާލަތުގައި ކުޑަ

އޭނާ ގާތްވެގެންވެދާނެއެވެ. އަނެއް ހާލަތެއްގައި އޭނާ އީމާންކަމާ ގާތްވެގެންވެދާނެއެވެ." (65)

އަދި އަބްދު الله ބްނު އަމްރު رضي الله عنهما ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ:

"އެމީހެއްގެ ގައިގައި ހަތަރު ޚިޞާލަތް ހުރެއްޖެ މީހާވަނީ ޚާލިޞް މުނާފިޤެއްކަމުގައެވެ. އެއިން އެއް ޚަސްލަތެއް އެމީހެއްގެ ގައިގައި ހުރެއްޖެ މީހާ؛ ފަހެ އޭނާ އެކަން ދޫކޮށްލައިފުމަށް ދާންދެން އޭނާގެ ގައިގައި ނިފާޤުގެ ޚިޞާލަތެއް އެބަހުއްޓެވެ. (އެއީ) އޭނާއާ އަމާނާތެއް ހަވާލުކުރެވިއްޖެނަމަ ޚިޔާނާތްތެރިވެއެވެ. އަދި ވާހަކަދައްކައިފިނަމަ ދޮގުހަދައެވެ. އަދި ޢަހްދެއްވެއްޖެނަމަ ޚިލާފުވެއެވެ. އަދި އަރައިރުންވެއްޖެނަމަ ހުތުރު ނުބައި އެއްޗެހި ކިޔައެވެ." (66)

---

(65) تفسير ابن كثير: 160/2

(66) صحيح البخاري: 34، وصحيح مسلم: 56

އަހުރުއް ސުންނާ ފަރުޟުވާޖިބުގެ އަހުރުފިލުންގެ ގޮތުގައި މިފަދައިން
އިމާންކަމާއި ކާފަރުކަން އެއްބަސްވީ ޢަމަލުތަކެއްވެސްވުމަށް އޭގެ
ކަރާހިޔާކަމުގައިވެއެވެ. (ތަންޒީހީ) އަސްލުގައިވާ ބުނެވެ. އެގޮތުން
އިމާންކަމުގެ އަސްލުތަކާއި ކުރުގެ އަސްލު ޢަމަލުތަކަށްވެއެވެ.
ނަމަވެސް ކުރުގެ ކަރާހިޔާއް އިމާންކަމުގެ އަސްލުތަކު
ޢަމަލުވެދާނެއެވެ. އެގޮތުން އެކަންތައްވާހެނީ އިމާންކަމުގެ
ވާޖިބުވެގެންވާ ދުރުހެލިކަން އިސްކުރަންޖެ ކަންތަކެއް ކަމުގައެވެ.

ހަތްވަނަ އަޞްލު:

އަމުރުވެވިގެންވާ ކަމެއް މުޠުލަޤުކޮށް ދޫކޮށްލައިގެން ނުވަތަ ނަހީވެގެންވާ ކަމެއްކޮށްގެން ކާފަރުކުރުމަކީ މަގުފުރެދުމެކެވެ.

ހުސްއެކަނި މުޠުލަޤުކޮށް އުރެދުންތެރި ފާފައެއްގެ ސަބަބުން ކާފަރުކުރުމަކީ މަގުފުރެދުމެކެވެ. އެހެނީ އަމުރުވެވިގެންވާ ކަމެއް ދޫކޮށްލާ، ނުވަތަ ނަހީވެގެންވާ ކަމެއް ކޮށްފި ކޮންމެ މީހަކު ކާފަރަކަށް ނުވާނެއެވެ. ކުފުރަށްވުރެ ދަށުގައިވާ ފާފައަކަށް އަރައިގެންފި މީހަކާމެދު ބަހަށްޖެހުނީ އެކަމަކުން އެނގޭ ގެންދިޔަ ކަމަކަށެވެ.

މިއަޞްލަށް ދަލީލުކުރާ ކަންތަކުގެ ތެރެއިން އަންނަނިވި ކަންކަންވެއެވެ:

ޢުމަރު ބުން ޚައްޠާބު رضي الله عنه ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ.

"ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم ގެ ޒަމާނުގައި ޢަބްދު الله އާ ކިޔާ މީހަކު އުޅުނެވެ. އޭނާއަށް ލަގަބެއްގެ ގޮތުގައި ހިމާރު ކިޔައެވެ. އަދި އޭނާ الله ގެ ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ހެއްވާ އުޅެއެވެ. އަދި ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم ވަނީ، އޭނާ ބަނގުރާ ބޮއިމުގެ ސަބަބުން އޭނާގެ ގައިގައި ޙައްދު ޤާއިމްކުރައްވައެވެ. ދެން އެއްދުވަހަކު އަނެއްކާ އޭނާ (ބަނގުރާ ބޮއިގެން) ގެންނަވައިފިއެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނު އަމުރުކުރައްވުމާ، އޭނާގެ ގައިގައި ޙައްދުޤާއިމްކުރެވުނެވެ. ދެން ޤައުމުގެ މީހަކު ބުނެފިއެވެ: "އޭ الله އެވެ! އޭނާއަށް ލަޢުނަތް ލައްވާށިއެވެ! އޭނާ ގެންނަވާތީއެވެ ގިނަކަމާއެވެ!"

އެހިނދު ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم ވަޙީފުޅުކުރެއްވިއެވެ:

"މިކަހަލަބުނުން އޭނާއަށް ލަޢުނަތް ނުދޭށެވެ! ވަރަށް الله ގަސަމު ބުނަމެވެ! އޭނާ الله އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާދެކެ ލޯބިވާކަން ތިމަން ކަލޭގެފާނު ދެނެވޮޑިގެން ނުވަމެވެ." (67)

(67) صحيح البخاري: 6780

ފަހު ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم އެވަނީ އޭނާ ފާފަވަން އަރައިގަތުމާއެކުވެސް އޭނާ ﷲ އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާދެކެ ލޯބިވާކަން ފާޅުކުރައްވާފައިވެއެވެ. އަދި އޭނާ އިސްލާމްވުމުގެ ދުއިރާއިން ބޭރުއެއް ނުކުރައްވައެވެ. އެހެންކަމުން އެއިން ދަލީލުކުރަނީ ހުސްއެކަނި ފާފައަކަށް އަރައިގަނެގެން މުސްލިމުމީހާ ކާފަރު ނުކުރެވޭނެކަމެވެ.

އަދި އިބްނު ޢައްބާސް رضي الله عنهما ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ: "މިހާރު ﷲ ގެ ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم އަށް ބަސްދުރާ އަޅުވެތި ހުރި ކަނބަލަކު ގެނެސްދިނުމެވެ. ދެން ﷲ ގެ ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم އޭނާއަށް ޚިޠާބުކުރެއްވިއެވެ: "ﷲ ތިޔަ އެއީ ބަރާބަރު ކުރައްވިކަން ތިބާއަށް އެނގިގަދިވަރުއްވޭތޯ؟" އޭނާ ބުނެފިއެވެ: "ނޫނެކެވެ."

ދެން އޭނާ މިހާރުގެ ގާތުގައި ސިއްރުން ވާހަކައެއް ބުނެފިއެވެ. ދެން ﷲ ގެ ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم އޭނާއަށް ޚިޠާބުކުރެއްވިއެވެ: "ތިބާ ސިއްރުން ބުނީ ކޮން ވާހަކައެއްތޯ؟" އޭނާ ބުނެފިއެވެ: "އަހަރެން އެކަނިވާރު

ވިއްސާރަން އަމުރުކުރީއެވެ." އެހިނދު އެކަލޭގެފާނު
ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ: "އެބައިން ބަރަކާތްތެރިވި އިސްރާފުވެސް
ފާޅުކުރަނިވެސް ބަރަކާތްތެރިކަމުގައިވެއެވެ." ދެން އާޔާ އާދޭ ހުރި
އެއްކަލަ ހުސްވަންދެން ވަޙީދާ ހުދުވާލާއެވެ."(68)

ދިރިއުޅުއްވި ވިދާޅު ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم އަށް
ބަސްދީގެން ހަދިޔާކުރައްވަތެވެ. ބަސްދެއްވަނީ ﷲ ބަރަކާތްތެރިވި
އެއްކަލަވެ. ދެން ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم އާޔާއާ
ސަފާރުކުރައްވި ﷲ ބަސްދީގާ ބަރަކާތްތެރިވި އާޔަތަށް އެހެނީ
ނުވަތަ ނޫންތޯއެވެ؟ ދެން އާޔާ ނޫނެކާ ބުނު ޖަވާބު ދިނުމުން،
ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم އަށް އާޔާ އެކަން އިސްތިޝްހާދުކުރެއް
ހުރަ ނުކުރާކަން އެނގިވަޑައިގަންނަވައެވެ. މިހެން އެކަލޭގެފާނު
އާޔާ ކާފަރުކުރައްވައެވެ. މިއީ ފާފަކުރާ ދިޔާ އެކަން
އިސްތިޝްހާދުކުރި ހުއްދަކުރައްވަން ދޫކުރަން އާދޭ ސަލަބަން ކާފަރު
ނުކުރައްވަނީ ކަމަށް ދަލީލުކުރެވެ.

---

(68) صحيح مسلم: 1579

الله ފިޔަވައި އެހެން ފަރާތަކަށް ޙުކުމް އުފުލާ މީހާވަނީ އަމުރުކުރައްވާ ކަމެއް ދޫކޮށްލާފައި، އަދި މަނާކުރައްވާ ކަމެއް ކޮށްފައެވެ. އެގޮތުން އޭނާ އެވަނީ الله ބާވައިލެއްވިގޮތަށް ޙުކުމްކުރުން ދޫކޮށްލައި، الله ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމް ކޮށްފައެވެ.

الله ބާވައިލެއްވި ގޮތް ފިޔަވައި އެހެން އެއްޗަކަށް ޙުކުމް އުފުލާ މި މީހާ ބާޠަލްކަކަން ބެހެއެވެ:

- ފުރަތަމައީ: އޭނާ އެކަންކަރުނަން ގެންދިޔަ ކަމަކީ ޝަރީޢަތުން ދުރުން އަނބުރާ ފުރަގަސްދިނުންކަމުގައި ވުމެވެ. ފަހެ މިއީ ބޮޑު ކުފުރެކެވެ. އަދި އެއީ މުނާފިޤުންގެ ޙާލަތެވެ. الله تعالى ވަޙީކުރެއްވި ފަދައިންނެވެ:

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْاْ إِلَىٰ مَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ وَإِلَى ٱلرَّسُولِ رَأَيْتَ ٱلْمُنَٰفِقِينَ يَصُدُّونَ عَنكَ صُدُودًا ۝٦١﴾ [النساء: 61]

"އަދި، الله ބާވައިލައްވާފައިވާ ގޮތަށާއި، ރަސޫލާގެ ގާތަށް (ޙުކުމްހުރާ ތަބަޢަވުމަށް) އެމީހުންނަށް ބުނެވިއްޖެނަމަ، ކަލޭގެފާނަށް

ފެނިވަޑައިގަންނަވާނީ އެމުނާފިޤުން، ކަލޭގެފާނުގެ ކިބައިން ދުރުވެ މަނާވެގަތުމަކުން މަނާވެގަނެ ދުރުވާތަނެވެ."

އަދިވެސް އެކަލާނގެ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿وَيَقُولُونَ ءَامَنَّا بِٱللَّهِ وَبِٱلرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّىٰ فَرِيقٌ مِّنْهُم مِّنۢ بَعْدِ ذَٰلِكَ ۚ وَمَآ أُو۟لَـٰٓئِكَ بِٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾﴾ [النور: 47]

"އެއުރެން ބުނެއެވެ: الله އާއި ރަސޫލާއަށް ތިމަންމެން އީމާންވެއްޖައީމުއެވެ. އަދި ތިމަންމެން ކިޔަމަންވެއްޖައީމުއެވެ. ދެން އެއަށްފަހު، އޭގެތެރެއިން ބަޔަކުމީހުން ފުރަގަސްދީ، ހިނގައިދެއެވެ. އަދި އެއުރެން މުއުމިނުން ކަމުގައެއް ނުވެތެވެ."

އޭގެ ވަޢްޒަކީ: އެކަމުގައި އީމާންކަމުގެ އަޞްލު ނަފީވުންވަނީ ޙައްޤުވެފައެވެ. އެއީ އެއާ އިދިކޮޅުވެގެންވާ ކަންތަކެއް ވުމުންނެވެ. އެއީ މަނާވެގަތުމެވެ. އިސްވެދިޔަ ގޮތަށެވެ.

• **ދެވަނަކަމީ:** އޭނާ އެކަލަމަށް ގެންދިޔަކަލަމީ ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ބުނުއްވުމުން ހުއްދަވެގެން ނުވާނެކަން އޭނާއަށް އެނގުމަށް ފަހުވެސް އެކަން އިސްތިޣްފާރުކުރުން ހުއްދަކުރުން ކަމުގައި، ނުވަތަ ހިތުގެ ބަދަލެއްކަމުގައިވާ ތައުބާވެގެން ނުވެވުން ކަމުގައިވެއެވެ. މީހާވެސްވާނީ ބޭރު ކުރުމުން ކާފަރުވުމުގެންނާ މިހަކަށެވެ.

އިބްނު ތައިމިއްޔާ ވިދާޅުވިއެވެ:

"ކިއެއްތަ، އިސްލާމްދީނަށް ނިސްބަތްވެގެން ތިބި ގިނަބަޔަކު، ﷲ ބާވައިލައްވާފައި ނުވާ އެމީހުންގެ ބަދަލާދަތަކުން -މިސާލަކަށް ކަސްރުނިސާބު ބަދަލުވާނެ ބާޠިލާދަރަޖަތަކާއި، އެމީހުންގެ ތަޢާރަފާ ހިޔާލާފައި މީހުންގެ އިސްލާމަކުން- ބޭރުވެއެވެ. އަދި ހެކިވާންޏާ ކޮންނަމަ ޖާހިލީ އެއީން ބުރަވެރިކަން ވެރިވެ އަށްކިޔި މިއީއަމަން އެމީހުން ހިނގާއެވެ.

ކުރަމުގައި މިއޮއެވެ. ފަހު ތިޔަބަސްގެ ތަޢާލީން ދިނަބަދަލު އިސްލާމްވީއެވެ. ނަމަވެސް އެއާއި ކަރަމްވެސް މީހުން ކަމުގައި، ހިނގަމަށް ބާޠިލްކަން އެއް އެމީހުން ބުނުމު

ނުކުރެއެވެ. ފަހެ މީހުންނަށް، الله ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ވެސްވީ ބުނުއްވުމުން ހުއްދަވެގެން ނުވާކަން އެނގި ދެންވެސް އެމީހުން އެއަށް ބޫނުގަސްބާ ގާއިމް ނުވެއްޖެނަމަ، ކިޔައްވާ، އަދި الله ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ބުނުއްވުމުން އެމީހުން ހުއްދަކޮށް އިސްތިޙްލާލުކޮށްފިނަމަ އެމީހުންވާނީ ކާފަރުން ކަމުގައެވެ. އެހެންނޫނީ އިސްވެދިޔަ އެމީހުންވާނީ ގޮތަށް ޖާހިލުންކަމުގައެވެ."(69)

އޭގެ މަޢުނަކީ: އެއީ އެކަމުގައިވެސް އިމާންކަމުގެ އަޞްލު ނަފީވެގެންދިޔުންވެސް ބަދްލުވެފައެވެ. އެއީ އެއާ އިދިކޮޅުވެގެންވާ ކަންތަކެއް ވުޖޫދުވެގެން ވުމުންނެވެ. އެއީ ދޮގުކުރުމާއި މަނާވެގެނެވެ.

- ތިންވަނައީ: ދޮގުކުރުމުގައިވެސް ނުވަތަ މަނާވެގެންވުމުގައިވެސް ނެތި އެކަން ކުރުމެވެ. މިކަން ބޮޑު ކުފުރަކަށް ނުވާނެއެވެ. އެއީ އިމާންކަމުގެ އަޞްލާ އިދިކޮޅު ކަންތައް ވުޖޫދުވެގެން ނެތީމައެވެ.

(69) منهاج السنة: 130/5

الله ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރުމަކީ ކުދިކުފުރެއް (ކުފުރެއްކަމުގައި ބަލައިގަނެވޭނީ) ކާފަރުކުރުވަނީ ޚަވާރިޖުން ހިފި މަގެވެ. އަދި އެއީ ޚަވާރިޖުންގެ ބިދުޢަތުގެ ތެރެއިން ބިދުޢައެކެވެ.

އިބްނު ޢަބްދުލް ބައްރު ވިދާޅުވެއެވެ:

"ޢިލްމުގެ އަހުލުވެރިންގެ ޖަމާޢަތެއްކަމުގައިވާ ޚިލާފުންނާއި މުއްތަފިޤުން ޙުކުމުގައި ޖަވުރުވެރިވުން ކަބީރާއެވެ. އެގޮތުން މިއާއި ވިޔަނަ އަޑަހަމަކުރުން، އެވެރިން ފާފަވެރިން ކާފަރުކުރަން ބުއްދަލު ދެއްކިއެވެ. އަދި الله ގެ ފޮތުގައި، ބާރުކުރުން ފާޑުވާ މަސްއަލައިގެ ވަޢީދުން ނުވާ ގޮތަށްވާ އާޔަތްތަކުން އެމީހުން ބުއްދަލު ދެއްކިއެވެ.

ވިސްނާލަން الله عزوجل ގެ ބަސްފުޅުގައިވާ: ﴿وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَـٰفِرُونَ ﴿٤٤﴾﴾ [المائدة: 44] އެވެ."[70]

އަދިވެސް އެމީހުން ބުއްދަލު ދެއްކި ކަންތައްތަކުގެ ބާރުގައި: الله تعالى ގެ މިބަސްފުޅުވެއެވެ:

(70) التمهيد: 390/10

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤۡمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيۡنَهُمۡ ثُمَّ لَا يَجِدُواْ فِيٓ أَنفُسِهِمۡ حَرَجٗا مِّمَّا قَضَيۡتَ وَيُسَلِّمُواْ تَسۡلِيمٗا ٦٥﴾ [النساء: 65]

"އެހެންނަކުން ނޫނެވެ! ތަރެ، ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ގަސްދެއްވައި ވަޙީކުރައްވަމެވެ. އެއުރެންގެ މެދުގައި އުފެދޭ ދެބަސްވުންތަކުގައި ކަލޭގެފާނު ޙުކުމްވެރި ކޮށްލުމަށް ދާންދެން، އެއުރެން އީމާނެއް ނުވާނެތެވެ. އަދިނުދު، ކަލޭގެފާނު ނިޔާކުރެއްވި ގޮތާމެދު އެއުރެންގެ ހިތްތަކުގައި، ދަތިކަމެއް ވާކަމުގައި އެއުރެން ނުދެކެނެވެ. އަދި އެއުރެން (އެ ނިޔާއަށް) ފުރިހަމަވެގެންވާ ކިޔަމަންވުމުން ކިޔަމަންވާނެތެވެ."

އެމީރުންނަށްވާ ޢަރަބްދަރީ: މިއާޔަތުގައި އީމާންކަން ނަފީވެގެންވުން ނެގޭނީ: އީމާންކަމުގެ އަޞްލު ނަފީވުމަކީ ނުވަތަ އީމާންކަމުގެ ވާޖިބުވެގެންވާ ފުރިހަމަކަން ނަފީވުމެވެ.

އެގޮތުން އީމާންކަމުގެ އަޞްލު ނަފީވުމުގެ މިއާޔަތް ނެގޭނީ: އަލާގެ ހިތުން ބޮޑުނބާލުމާއި ޤަބޫލުކުރުން ނަފީވެގެން ގޮސްފިނަމައެވެ.

އަދި އީމާންކަމުގެ ވާޖިބުވެގެންވާ ފުރިހަމަކަން ނަފީވުމަށް ނެގޫނީ:
ތާޢަތުން ވެރިކަމި ނަހަމަވަސް އެއްޗެ އަމިއްލަ އެދުމަށް ތަބަޢަވެގެން
الله ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ހުކުމްކުރުން ދޫކޮށްލުމުންނެވެ.

އިބްނު ތައިމިއްޔާ ވިދާޅުވިއެވެ:

" الله تعالى ވަޙީކުރެއްވިއެވެ: ﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴿٦٥﴾﴾ [النساء: 65]

"އެހެންނަކުން ނޫނެވެ! ފަހެ، ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ޙައްޤުގައި ހުވާކުރައްވަމެވެ. އެއުރެންގެ ދެމެދުގައި އުފެދޭ ދެބަސްވުންތަކުގައި ކަލޭގެފާނު ހުކުމްކުރި ކަންތައްތަކުގައި ތަންދޭން، އެއުރެން އީމާންވެ ނުވާނެތެވެ. އަދިވެސް، ކަލޭގެފާނު ނިޔާކުރައްވާ ގޮތަކުން އެއުރެންގެ ހިތްތަކުގައި، ދަތިކަމެއް ވާކަމުގައި އެއުރެން ނުދެކޭނެތެވެ. އަދި އެއުރެން (އެ ނިޔާއަށް) ފުރިހަމަވެގެންވާ ކިޔަމަންވުމަކުން ކިޔަމަންވާނެތެވެ."

އުމޫރުގެ ދުނިޔަވީ ދެބަސްވުން އުޅުނު ކަންކަމުގައި الله އާއި ރަސޫލާގެ ޙަދީޘާ ޙުކުމްކުރެއްވުމުގައި ތާޢީމުވުންތަކަށް ޝަރުޠާ؛ ފަހެ

الله تعالى އެކަލާނގެ ނަފްސުފުޅު ގަންދެއްވާ ހުވާކުރައްވާ
އަންގަވާފައި އެވަނީ އޭނާ އީމާން ނުވާކަމަށެވެ. ދެންފަހެ الله
އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާގެ ޙުކުމްފުޅަށް އެތެރެފުށުންނާއި
ބޭރުފުށުންވެސް **ޚާރިޖްވެގެންނުވެ،** އެކަމަކު އޭނާ އެހުރީ
ނުރިޔާކަމްނެތިވެ އަދި އަމިއްލަ އެދުމަށް ތަބާވެއްޖެނަމަ؛ ފަހެ
މިސާލަކަށް މިސާލަކަށް ފާރަވެރި އުޅުއްވުނުތެރެއިން ގަޑިޔާލުމެވެ.

މިއާޔަތަކީ الله ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ޙުކުމްނުކުރާ ވެރިން
ކާފަރުކުރުމަށްވެގެން ޚަވާރިޖުން ނަގައިގެން ހުއްޖަތް ދެއްކާ
އާޔަތެކެވެ.

ދެން އަހަރެމެން އެކުރި އިއްޔާދު (އެބަހީ: الله
ބާވައިލެއްވިގޮތަށް ޙުކުމްނުކުރާ މީހާ ހިނގުން ބޭރުވާ
ކާފަރުވެގެންވާކަމަށް ކިޔާ އިއްޔާދު) އޭ (އެކުރަ މިހުންނާމުދު)
الله ގެ ޙުކުމްފުޅާމެދު އެމީހުން ދެކޮޅުހަދާތީއެވެ!" (71)

ދެން އަހަރެމެން މިއާޔަތް އާއްމުކޮށް ބާވައިލެއްވުން
ސަބަބެއްވެއެވެ. އެއީ: އަންޞާރުންގެ ތެރެއިން މީހަކު

(71) منهاج السنة: 131/5

ޒުބައިރުގެފާނާ ދެބަސްވެ އަރައިރުންވިހިނދު ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ: "އޭ ޒުބައިރުއެވެ! ތިބާ ފެންދޭށެވެ. ދެން އެއަށްފަހު ފެންއާރު ދޫކޮށްލާށެވެ." ދެން އަންޞާރީ މީހާ ބުނެފިއެވެ: "އެއީ އޭނާއަކީ ކަލޭގެފާނުގެ ބޮޑުދައިތަގެ ދަރިކަލުން ވީމާތޯއެވެ؟"

އެހިނދު ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم (ކޯފާއިސްކުރައްވާ) ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ: "އޭ ޒުބައިރުއެވެ! ފެންދޭށެވެ! ދެން ފެންގަނޑު (ދަނޑުގެ) ފާރުތަކާ ހަމައަށް ދާންދެން ދޫކޮށްލާފައި ދެން ދިޔަނުދީ ހިފަހައްޓާށެވެ!"

ޒުބައިރު ވިދާޅުވިއެވެ: އަހަރެންނަށް ހީވާގޮތުގައި މިއާޔަތް ބާވައިލެއްވީ އެކަމުގައެވެ: ﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُواْ فِيٓ أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُواْ تَسْلِيمًا ٦٥﴾ [النساء: 65] (72)

---

(72) صحيح البخاري: 2361، وصحيح مسلم: 2357

މިދެބަސްވެ އަރަބިރުންވި މީހާއާމެދު ޝަތަމްކުރި އިރްތިދާދުވުން
ދިމާވާކަމުގައިވެއެވެ.

އެގޮތުން އަބޫޔޫސުފްގެ ބަޔާނުން: އުސާމާ އަބްސަލު
މުނާފިޤުންގެ މީހުންނާމެދު ބުނީ ބޮޑުވަރުގައިވެއެވެ.

އަދި އަންނަބައަތު ބުނެވެ: އެނާ މުނާފިޤުންނާމެދު ނުވެއެވެ.
އެނާހުރި އެނާގެ ނަފްސުން އަދި ކަމަކަށް، އަދި ޝަރީޢަތުގެ
ކަމުގެ ފާހަގަކުރުމަށް އެބަސް އެނާގެ ކިބައިން ފާޅުވެއެވެ.

އިބްނު ތައިމިއްޔާ ވިދާޅުވެއެވެ:

"އެއަންބަރީ މީހާގެ ބުރުނުކުރުމަށް: "އެއީ ކަލާގެފާނުގެ
ބޭކަލުމެއްގެ ދަރި މީހަކަށްތޯ!؟" މިއީ ސާފު ކުފުރެވެ. އެއީ
ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم ޖެހިއްޖާ އެއްކަލަތަން ބަލުކުރުމުގެ
އެއީ އެކަކަށްވާނަމަ ބޭކަލުމެއްގެ ދަރިކަލުންކުރުމަށް ވެސްނުކުރެވޭ
އެނާ ދަރިވަރާކުރުމެވެ..." (73)

---

(73) الصارم المسلول: 528/1

އަދިވެސް އެމީހުން ޙުއްޖަތްދެއްކި ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި: (އެބަހީ: الله ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރުވުމަށް މުޤައްދަސްކަން ބޭނު ކުރުވުމަށް ބޭނޭ މީހުން ދައްކާ ޙުއްޖަތްތަކުގެ ތެރޭގައި) الله تعالى ގެ މިބަސްފުޅުން ޙުއްޖަތްދައްކައެވެ:

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ ءَامَنُوا۟ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَآ أُنزِلَ مِن قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَن يَتَحَاكَمُوٓا۟ إِلَى ٱلطَّٰغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوٓا۟ أَن يَكْفُرُوا۟ بِهِۦ وَيُرِيدُ ٱلشَّيْطَٰنُ أَن يُضِلَّهُمْ ضَلَٰلًۢا بَعِيدًا ﴿٦٠﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا۟ إِلَىٰ مَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ وَإِلَى ٱلرَّسُولِ رَأَيْتَ ٱلْمُنَٰفِقِينَ يَصُدُّونَ عَنكَ صُدُودًا ﴿٦١﴾﴾ [النساء: 60-61]

"ކަލޭގެފާނަށް ބާވައިލެއްވިފައިވާ ތަކެއްޗާއި، ކަލޭގެފާނުގެ ކުރިން ބާވައިލެއްވިފައިވާ ތަކެއްޗަށް އީމާންވެގެން ތިބިކަމަށް ބުނާ މީހުން ކަލޭގެފާނު ދެކެވޮޑިނުގަންނަވަނީތޯ؟ އެއުރެން ބޭނުންވަނީ ގާތުން ޙުކުމް ހޯދުމަށް ދިއުމަށް ބޭނުންވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، އެއުރެންނަށްވަނީ އެއަށް ކާފަރުވުމަށް އަމުރުކުރެވިފައެވެ. އަދި، ޝައިޠާނާ އެދެނީ، ދުރުވެގެންވާ މަގުފުރެދުމަކަށް، އެއުރެން މަގުފުރައްދާލުމަށެވެ. އަދި، الله ބާވައިލެއްވިފައިވާ ފޮތަށާއި، ރަސޫލާގެ ގާތަށް (ޙުކުމްހޯދާ ތިޔަބައިމީހުން) އެމީހުންނަށް

ބުނުއްވިއްޖެނަމަ، ކަލާގެފާނަށް ފުރިހަމަވެއިގެންނުވާނި އުޅުއްވާފުޅުން،
ކަލާގެފާނުގެ ރިބައިން ދުރުވެ މަނާވެގެންވާކަން މަނާވެގަން
ދުރުވާނޭނެވެ."

އޮމުރުނުނަތާ ތަރުޖަމާ: އާދަމުގެއިވާ އުރުނަން އުދި
ބޭނުންވިކަމަކާ ބޭނުންވުމަށް: ﷲ ގެ ހިކުމަތްތެރިން ފުރިހަމަސިފައި
މުޅި އަލުބަރާބަރުން އޮގޮއި އޮތްތެރިވުމާ ބޭނުންވުމެކެވެ.

މިކަމުން އިނާކަންކަން ހިލޭއެވެ:

- ފުރަތަމަ: މިއާދަ ބާރީތައްމަނިފަށް ﷲ ގެ ހިކުމަތްތެރިކަން ދުރުވާ، އަދި އެއަށް ފުރަގަސްދީ މުޅާލިހާނާ ވެދިގެއްޖެވެ.

އަޖާބަކި ވިދާޅުވުމެވެ:

"ދިކުރުކުރިއްވާ ގަބުލާ މިއާދަ ބާރީތައްމަކީ މުޅާލިހާގެ
މިހާ ވެދިގެއްޖެވެ. އަހާއަ ތަރުދީނުގެ މިހާ ދުރުދުރުގައިވެ
ދަބަސްމުގުގައި، ކާރިނުގެ މިއަށްގެ ގާތަށް، އޮމުރުންގެ ވެދިގެ

ޙުކުމްކުރުމަށް ދިޔުމަށް ގޮވާލިއެވެ. އެއީ އެމީހުންގެ ތެރޭގައި ﷲ ގެ ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ހުންނަވަނިކޮށެވެ."(74)

• ދެވަނައީ: ﷲ تعالى ޚަބަރުދެއްވާފައިވަނީ އެމީހުންނަށް ﷲ ގެ ޙުކުމަށް އައުމަށް ގޮވާލެވިއްޖެނަމަ [illegible] އެމީހުން [illegible] [illegible]. މިއީ ﷲ ގެ ޙުކުމްކުރުން ފުރަގަސްދީ މޫނު އަނބުރާލައިގެން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ގޮތެވެ.

[illegible] ވިދާޅުވިއެވެ:

"[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ﷲ ގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."(75)

• ތިންވަނައީ: މިއާޔަތް [illegible] [illegible] [illegible].

އެއީ ﷲ تعالى ގެ މިބަސްފުޅެވެ:

---

(74) تفسير الطبري: 189/7

(75) تفسير الطبري: 189/7

﴿وَيَقُولُونَ ءَامَنَّا بِٱللَّهِ وَبِٱلرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّىٰ فَرِيقٌ مِّنْهُم مِّنۢ بَعْدِ ذَٰلِكَ ۚ وَمَآ أُو۟لَـٰٓئِكَ بِٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِذَا دُعُوٓا۟ إِلَى ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُم مُّعْرِضُونَ ﴿٤٨﴾﴾ [النور: 47-48]

"އެއުރެން ބުނެއެވެ: الله އާއި ރަސޫލާއަށް ތިމަންމެން އީމާންވެއްޖައީމުއެވެ. އަދި ތިމަންމެން ކިޔަމަންވެއްޖައީމުއެވެ. ދެން އެއަށްފަހު، އޭގެތެރެއިން ބަޔަކުމީހުން ފުރަގަސްދީ، ހިނގައިދެތެވެ. އަދި އެއުރެން މުއުމިނުން ކަމުގައެއް ނުވެތެވެ. އަދި އެއުރެންގެ މެދުގައި ޙުކުމް ކުރުއްވުމަށް، الله އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާގެ އަރިހަށް އައުމަށް، އެއުރެންނަށް ގޮވާލެވިއްޖެނަމަ އާރާރުން އެއުރެންގެ ތެރެއިން ބަޔަކު، އެނބުރި ފުރަގަސްދޭބަޔަކު ކަމުގައިވެއެވެ."

އިބްނު ކަޘީރު ވިދާޅުވެއެވެ:

"الله تعالى ބަޔާންކުރައްވާފައި އެވަނީ ރަސޫލާއަށް ކިޔަމަންވުމުން ފުރަގަސްދީ، އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ ޙުކުމުގެން މޫނު އަނބުރާލާ

މީހާވާނީ މުނާފިޤުންގެ ތެރެއިންކަމަށްވެއެވެ. އަދި މުއުމިނުންކަމުގައި
އޭނާ ނުވެއެވެ."(76)

<u>ތަކްފީރުކުރުމުގައި ޞަޙާބާއަށް ބަދުބަސްބުނުމާއި މިނުން ތެރޭ ގޮތުގައި:</u>

ހުސްއެކަނި ޞަޙާބުކޯން ޙަޤީޤަތުގައި ޙަޤީޤަތުގައި ކާފަރުވުން ވާޖިބުވާ
ޝަރުޢީ ކުރުމުގެ ސަބަބެއްކަމުގައިވެއެވެ. އަދި ޙަޤީޤަތުގައި މިހާ ނުވަތަ ޙަޤީޤަތުގައި
މިހާ الله ގެ ޙަދުތުގެ ދުވަހުގެ ސަބަބުން ގޯސްކަމުގައިވެއެވެ. އެގޮތުން
الله ޙަޤީޤަތުގައި ކަލާމް ޙަދީޘުން، ނުވަތަ الله
ޙަދީޘުގައިވާކަލާމް ޙަޤީޤަތުގެ މިހާރު (ޝަރުޢީން ނިޔަތަކީ
ނުކުން ހުސްއެކަނި އަމަލުތަކުގެ ސަބަބުން) ބޯ ކުރުމުން ކާފަރުވުމަށް
މިހާކަމުގައިވެއެވެ.

ސަލަފުން ދީނުގެ ބޭނުމަކީ ނުވަތަ:

"އައިމްމަތުން ޝަރުޢީން ނަޞްޞުތަކުގައި الله ޙަޤީޤަތުގައި ކަލާމް
ހައްދުކުރި މިންގެ ގައިލަން ކުރާއިރު ފަރުވާއީކަމުގެ ބީލަ

ފެށިގެންދާނެއެވެ. އެއީ އަލިފުންގެ ދޫތަކުން އެއްހާސްވަރަކު لا إله إلا الله، محمد رسول الله ކިޔަސްދެއެވެ."(77)

ކަންތައްވަނީ އޭނާ އެދަރުބާކުރި ގޮތަކަށް ނޫނެވެ. އެހެނީ ހުސްއެކަނި ބަޔާނުކޮށް ބަޔާންކުރުން، الله ގެ ބުނުވާގެދު ޤާޢިދުތަކުންނާއި، ނުވަތަ ޝުބުހަތަކަށްނަމަ އީމާންކަމުގެ އަސްލު ނަތީ ނުކުރެއެވެ. މިއީ ބުނުއްވުމާ ބާރުވުގެ ނިސްބަތަކުންނެވެ.

ދެންފަހެ ބުނުން ހަދަންދާ މީހާއަށް ބަލާލިރު: الله ބަޔާންކުރެއްވި ކަންތައް ބަޔާންކުރި މީހާއަށް ކިޔަމަންވީ މީނާ އެކަން ބަޔާންވެގެންވާނަމަ އިޢުތިޤާދުކުރާ ޤަބޫލުކުރެވިގެންދާނަމަ ފަހަ މީނާ ކާފަރަށް ކަމުގައި ނުވާނެއެވެ. އަދި އޭނާގެ އީމާންކަމުގެ އަސްލު ނަތީޖާއެއްގެ ނުވާނެއެވެ. އަދި އޭނާގެ އީމާންކަމުގެ އަސްލުގައި ހިމެނޭ ބުނުމާއި އަދި ހިމެނޭ އަމަލުކުރުން ޤަރާރުވާނެއެވެ.

އަދި ހިމެނޭ އަމަލުތައް ތެރެއިން ވަންނަނީ: ބޮޑުނުވެސްމާއި އަމާންދިނުމެވެ. އެއީ ވަރުވަރު ޢަމަލުތަކެއް އޭނާ ނުހަދަނަހަސް

(77) في ظلال القرآن: 328/1

އާގެއި ހިތްވަރަން ނުވިޔަސްވެއެވެ. އެހެނީ ބޭރުނބުގެ ޝަރުޢީގެ ޙުކުމަކީ: ވަކިވަކި ބަޔާންކުރެއް ގެނައުން ނުވެއެވެ.(78)

އީމާންކަމުގެ އަޞްލު ގެއްލުވާލާކަމީ އިސްވެދިޔަ ގޮތަށް:

ޤުރުއާނާއި މަލާއިކަތުން ބޭރުނބުގެ އަހުލުން އިޙްތިޔާރު ވަނާވެގެ ތަކުރާރުގެ ގޮތުގައި ވަޙީކުރެއްވި ޙަދީޘް ޤުރުއާނާއި

ނުކުތެވެ.

އެކަމުގެ މައްޗަށް ބަލާއިރު: الله ބާވައިލައްވާ ގޮތް ޒިކުރާ ބުރުހާނާ ޤުރުއާނާ ޙަދީޘްތަކުގެ ގޮތުގައި އެކަން ޤުރުއާނާއި

އަހުލު ގެއްލުވާ ކަމުގެ ކުއްރަތު ސާބިތުވާ ގޮތަށް ނުވާނެއެވެ. އެހެނީވެސް

ޙަދީޘްތަކުގެ ގޮތުގައި ބޭރުގެ އަހުލުން ބަލާބޮޑުކުރާ ހުރިހާ ކަމެއް،

ޤުރުއާނާ ނުވަތަ ވަޙީކުރެއްވުން ނުވާނަމަ ނުވާނެއެވެ. އަދި

މިސާލަކަށް ޢާލިމުވެގެން، ނުވަތަ ޝުބުހާއެއް ވެއްޖެ.

މިކަމަށް ދަލީލުކުރެވޭ:

އިބްނު ޙައްބާސްގެ ޙަދީޘް ރިވާވެގެންވާ ބަސްފުޅުގެ:

"ބަރަހަދިނުގައި ގެދޮރާ ބުން މަޝްޣޫލުން ބަހައްޓާ ބުނުން. ދެން އޭނާގެ މައްޗަށް ހަޔާތުވެ، ދެން ސުވާލުކުރުމުން، ބަހައްޓާ ބުއިކަމުން އިޒުހާރުވިއެވެ. ދެން އުމަރު ބޮނޑު ޞަޙާބު ވިދާޅުވިއެވެ: "މިބާ އަކަންކުރަން ގެންދިޔައި ކަންކަމުގައިއްޔާ؟" ގެދޮރާ ދެންނެވިއެވެ: "އަހަރެން الله تعالى ވަޙީކުރެއްވީ:

﴿لَيْسَ عَلَى ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوٓاْ إِذَا مَا ٱتَّقَواْ وَّءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ ثُمَّ ٱتَّقَواْ وَّءَامَنُواْ ثُمَّ ٱتَّقَواْ وَّأَحْسَنُواْۚ وَٱللَّهُ يُحِبُّ ٱلْمُحْسِنِينَ ٩٣﴾ [المائدة: 93]

"އީމާންވެ، ސާލިޙު ޢަމަލުތަކުރާ ކަސްދުއްބުން ދީނުން ކަލިޔަޅާ އުޅުން އެއްކަލާތަކު، އޭރުޙަރާމް ގައްކަލާކަން ކަނޑައެ ނޫނެވެ. (އެބަހީ: ބަހައްޓާރުގާއި އެގޮތަ ތަކެތި ޙަރާމް ކުރުއްވުމުގެ ކުރިން އެތަކެތި ބޭނުންކުރި ދީނުގެ ގައްކަލާކަން ކަނޑައެ ނޫނެވެ. އެއީ) އެއުރުން ތަޤްވާވެރިވެ، އީމާންވެ، ސާލިޙު ޢަމަލު ކުރަނަމައެވެ. ދެންވެސް ތަޤްވާވެރިވެ، އީމާންވީނަމައެވެ. ދެންވެސް ތަޤްވާވެރިވެ، އިޙްސާންތެރިވީނަމައެވެ. އަދި އިޙްސާންތެރިންދެކެ الله ލޯބިވެވޮޑިގެންވެއެވެ."

އަދި އަހަރެންނަކީ އެމީހުންގެ ތެރެއިންވާ މީހުނެވެ. އެބަހީ: އެންމެ ފުރަތަމަ ހިޖުރަކުރި މުހާޖިރުންގެ ތެރެއިންވާ މީހުނެވެ. އަދި ބަދުރުގެ އަހުލުވެރިންގެ ތެރެއިން، އަދި އުޙުދު ހަނގުރާމައިގެ އަހުލުވެރިންގެ ތެރެއިންވާ މީހުނެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނު ޤައުމުގެ މީސްތަކުންނަށް ވިދާޅުވިއެވެ: "ތިޔަބައިމީހުން ނިކަން މީހާއަށް ޖަވާބުދީބާކަށެވެ!" ދެން އެބޭކަލުން ހަނުދިއްބެވިއެވެ. ދެން އިބްނު ޢައްބާސްއަށް ވިދާޅުވިއެވެ: "ތިބާ އޭނާއަށް ޖަވާބުދޭށެވެ." އިބްނު ޢައްބާސް ވިދާޅުވިއެވެ: "އެއާޔަތް ބާވައިލެއްވުނީ ބަޔަކާ ބަޔާންކުރުމުގެ ކުރިން ބަޔަކާ ކުރީގެ މީހުންނަށާ ޢުޛުރެއްގެ ގޮތުގައިއެވެ.

އަދި ދެން: ﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِنَّمَا ٱلْخَمْرُ وَٱلْمَيْسِرُ وَٱلْأَنصَابُ وَٱلْأَزْلَـٰمُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ ٱلشَّيْطَـٰنِ﴾ [المائدة: 90]

"އޭ އީމާންވި މީސްތަކުންނޭވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ރާއާއި، ޖުވާކުޅުމާއި، އަޅުކަންކުރުމަށް ހަދާފައި ހުންނަ ބުދުތަކާއި ނަސީބު ހޯދުމަށް ބަލަން ގެންގުޅޭ ދުނިދުނިޔަކާ، ޝައިޠާނާގެ ޢަމަލުތަކުގެ ތެރެއިންވާ ނުދާރު ތަކެއްޗެވެ."

ދިޔާނަތް ބާވައިލެއްވުނީ ބާކީވި މީހުންގެ މައްޗަށްވާ ޙުއްޖަތެއްގެ ގޮތުގައެވެ.

ދެން ޢުމަރުގެފާނު އެކަލޭގެފާނުގެ ކުރުސީގެ ބަޔަކާ ވާހަކަދެއްކެވުމަށް އެކަށުގައިވާ ޙައްޤުގެ ސުވާލުކުރެއްވިއެވެ. ދެން ޢަލީ ބުން އަބީ ޠާލިބު ވިދާޅުވިއެވެ: "އޭސާ ބޮއެވިދާގެ ކޮށްދޮވެއެވެ. އަދި ކޮށްދެވިދާގެ ބުރުމާން ހަދައެވެ. ދޮގު އޭގާ ގަރިގައި އަނބުރާ އޮތުރެވީ ބައިދު ޖަހާނެވެ."(79)

އަދި އަލްބައިހަޤީގެ އައްސުނަނުގައި ވެއެވެ:

ޢުމަރު رضي الله عنه ވިދާޅުވިއެވެ:

"ރިބާ މާނަކުރުމަކީ ގޯސްހަރަކާތެކެވެ. ރިބާ ﷲ އަށް ތަޤްވާތެރިވާނަމަ؛ ރިބާގެ މައްޗަށް ﷲ ބަރާމްކުރެއްވި ކަންކަމުން ރިބާ ދުރުވެ އެއްލަވާލާށެވެ."(80)

(79) السنن الكبرى للنسائي: 5270

(80) السنن الكبرى للبيهقي: 17516، مصنف عبد الرزاق: 17076

އެހެންކަމުން ހުސްއެކަނި މުޖުތަހިދުން ބަރާބަރުވާނެ ބަރާބަރުކުރަން ބޮޑު ކުރުއްވަމުންދާއިރު ނުރައްކަލުވެއެވެ. އަދި ޝުބުހަތްތަކެއް މީހު އެބަހުރިން އަރިހުން އިޖުމާޢުކުރެވެ.

އިބްނު ތައިމިއްޔާ ވިދާޅުވިއެވެ:

"މިންވަރު ބަޔާނުކުރުމުގައި މާބޮޑީންގެ ޝަރީޢަތެއް، ޚަބަރާ ބޮޑު ދަލީލުތަކާ އަހުލުބައިތުން ބަޔަކާ ބޮޑީން ބަރާބަރުކުރުން ހުއްދަކުރެވިދާނެ، އަދި އަންނާއިދާ ސާރަޔަށް އާޚިރަތުން އެމީހުންނަށް ދަރުމަވެރިކަން، ބާރުތަކު ހުރި އަމުރުކުރުމުގައި މީހުންނަށް ބަހައްޓާ ހިލޭދަރުވަރުމިއްޔާ، އަޅުކަމާއި އިންސާފުގެ ބަޔާނުގެ އިސްލާމީދީނާއި އެމީހުންނަކީ ކުރުޙިއްސާ ފަހިރީނަމަށް. ދީން އައިސްދަށަށް ބަރާބަރުކުރުމުގެ ދައްޚަޅު އެމީހުން ދުނިޔަވީނަމަ އެމީހުން

ނަފުރަތުވެރިކަމާ، އެމީހުން (ބަރާބަރަކަމަށް) އިޙްތިރާމުއަޙްކާމަ ބަރޫ ޚިޔާނާތަކަށް. އެމީހުން އިސްލާމް ބަރާބަރުކުރުން އަހުރުކުރުމުގެ ސަލާމަތް އެބަހުރިން ހިތްހަމަ އަހަރެމެން އެމީހުން ކާފިރުއެވެ

ނުކުރައްވާތީއެވެ. އަދި އެމީހުންނަކީ ހަމަހަމަކުރުން ޝަރުޢީ ވަކަލާތްކަމާއި ކަސްމުކުރުމެވެ. އަދި އެމީހުންނަކީ ބައިޒު ބަލަނީ ޢަދުއްވަމަކަށް

ދާންދެންނެވެ. ދެންވެސް އެމީހުން ދެކޮޅުވެރިޔާ އިންކާރުކުރުމުގައި ދެމިތިބެނަމަ އެމީހުން ކާފަރުވާނެކަމަށެވެ."(81)

ރައްބުބިއްޔަތުގެ ޝިރުކުގައި (އިލްމުވެރިންނާއި އަވްލިޔާން) ޝެރި މީހުންނާމެދު އިބްނު ތައިމިއްޔާ ވިދާޅުވިއެވެ:

"އެމީހުންގެ އިލްމުވެރިންނާއި އަވްލިޔާން ރައްބުބިއްޔަތުގައި ހަދާ، الله ބަރަކާތްތެރިވެ ވަޑައިގެންނެވި ކަންކަން ހެއްދެވުމުގައި، އަދި ބަޔާކުރުމުގައި ކަންކަން ބަރަކާތްތެރިކުރުމުގައި އެމީހުންނަށް ޝަރީކުކަމެއްވާ މުޙުސިނުންގެ ދީނެކަމެވެ.

ޝަރަހަކީ: އަވްލިޔާން (އެބަހީ: އިލްމުވެރިންނާއި އަވްލިޔާން) الله ގެ ދީން ބަދަލުކުރިކަން އެމީހުންނަށް އެނގެއެވެ. ދެން ހަމަ އެބަދަލުކުރުމުގެ މައްސަލަ (އެއްބަސްވެ) އަވްލިޔާންނަށް ތަބާވެވުނެވެ. ޙަލާލުން الله ބަރަކާތްތެރިވެ ވަޑައިގެންނެވި ކަންކަން ހަރާމްކޮށް، އަދި ހަރާމްކުރެއްވި ކަންކަން ބަރަކާތްކޮށް އެމީހުންވެސް އިއްތިބާޢުކުރެއް ޙަލާލުކުރިއެވެ. އެއީ އެމީހުންގެ ބޮޑުންނަށް ތަބާވެގެންނެވެ.

(81) الاستغاثة في الرد عى البكري: 253/1

އެކަން އެމީހުން ކުރަނީ ރަސޫލުން ގެންނެވި ދީނާ އެވެރިން ޚިލާފުވެކަން މީހުން ދެނެގަތުމެވެ.

މިއީ ކުފުރުކުރެވެ. އަދި الله އާއި އޭނާގެ ރަސޫލާވަނީ އެކަން ޝިރުކުއެއް ގޮތުގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައެވެ. އެއީ އެމީހުން އެވެރިންނަން ނަމާދުކުރާ ސަވާބު ނުލިބިއަސްވެއެވެ. އެގޮތުން ދީނާއި ޚިލާފުވެގެންވާކަން އަނގަގޮތުން ބާރު، ދީނާއި ޚިލާފުވުމުގައި މީހަކަށް ތަބާވެވެ، އަދި الله އާއި އޭނާގެ ރަސޫލާ އެންގެވި ގޮތް ފިޔަވައި އެމީހަކު ބަލާ ގޮތް ތަބާވުމަކީ އިޢުތިޤާދުކުރުން މީހާވެސް މީހުންނަކީ މުޝްރިކުކަމެވެ.

ދަލީލަކީ: އެމީހުން (އެބަހީ: ޢިލްމުވެރިންނާއި އަޅުވެރިންނަށް ކިޔަމަންވެ ރަބުބެއް މީހުން)، ޚާލިޤުކަންދެއް (ހަމައެކަނި ޚާއްޞަވެގެންވާކަމާއި، ޚާއްޞަވެގެންވާކަންކަން ޚާއްޞަވެގެންވާކަމުން އެންމެ ގަދަފަދަކަމާއި އިޝްތިހާރު ފެހިވެމުންދެވެ.

ނަމަވެސް އެމީހުން އެވެރިންނަން ކިޔަމަންވީ (ޢަމަލުން ބަރުދުނުން) ހަމައެކަނި الله އަށް އަޅުކަންކުރުމެވެ. އެއީ ހަމަ މުޝްރިކުވުމާ

ފާފައާއި އުރެދުންތަކާއި ޤަބުރުޢަޛާބުން ހުރި ކާރިތަ އަސްލަކުން

ފާފަތައް ފަދައިންނެވެ.

ފަހެ މިފަދަ މިހުންނަންވަނީ ފާފައިގެ އަހުލުވެރިންގެ

ޙުކުމެވެ." (82)

މިއީ ޝައިޚުލް އިސްލާމްގެ އަރިހުންވާ ނާޞިޙު ދަލީލު ސީދާ

މަޢުލޫމާތުތަކެވެ. އެހެނީ ބަޔާންކުރެވިފައިވާ އެނގިހުރި އެއްވަސް

މުއުމިނުން ޝުކުރުވެރިވުމާއި، الله ބަރަކާތްލެއްވުމާއި ބަޔާންކުރެއްވި

މިނޫ، އަދި އެފަދައިން އެކަން ދަންނަވާ އަދި الله ބަރަކާތްލެއްވުމާއި

އެކަންތައް ބަޔާންކުރެވިފައިވާ އިޖްތިހާދުކުރެއްވި އާދަމަށް

ތަޢާލާއެޤް މިފަހެ، ފަހެ އާދަމުގެ ކިބައިންފަހި ނިކަމެތިވެގެން

އާދަމު ޖަމާއަތް ކަންތައްތަކުގައި ބޭނުންކުރާ ބިފާ ނަފްސުގެ

ގޮސްފައިވެ. އެ ސަބަބުން އާދަމު ކިބައިން އިޙްސާނުގެ އަސްލު

ނަފްސުދައްވެ. އަދި އާދަމުގެ ބާރު ކާފަރުވެގެންވާ

މިހައްކަމްގައެވެ.

* * *

(82) مجموع الفتاوى: 70/7

އަށްވަނަ އަބްސްތު:

ކަމަކުން ތާރީޚުގާ ކަމެއް (އެއީ އާދާ ކުރި)

ކަމެއްކަމުގައި ނުވެއްޖެ.

ކަމެއްކުރި މީހާ، އެކަމަކުން ނުނިކުމެއޭ ތާރީޚުކުރާ ކަންތައްކެއް
އެކަމަކަށްވާނަމަ؛ ފަހު ތާރީޚުގާ އެކަންކަން (ފުރަތަމަ) ކަންބޮޑު ކުރި
މީހާއަށް ހިސާބަކީ ނުކުރެވޭނެއޭ. އެއީ އާދާ އެކަންކަން
ތާރީޚުގެ ގައިގަ (އެއްބަސްވާ ބަޔަކުގެ ސަނަދުގައި) ވެނިލާނެއޭ. އެހެން
ތާރީޚުގެ ކަމަކީ އަސްނަދާ ކަންކަމުގައި ކަމެއްގައި ނުވެއްޖެ
ކަމެއް:

1- އެކަންކަން ތާރީޚުވާކަން އާދާއަށް އެނގޭ ދުނޭ އެތާރީޚުގެ ކަމެއް
އެއްބަސްވާ ބަޔަކުގެ ދުވަސްވޭ. މިހާރުގައި އެކަންކަން ވަސް
އާދާއަކީ ހިސާބަށް ކަމުވީނެއޭ.

2- އެކަންކަން (އެބުރި ބައުން ނުވަތަ ކުރި ހަމަޖެހުން)
ތާރީޚުވާކަން އާދާއަށް ނޭނގޭނެ. މިހާރުގައި އާދާއަށް

އެކަންކަން ނިސްބަތް ނުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި އާދައަށް
އެކަންކަން ނިސްބަތްކުރުމަކީ އާދާގެ ވައްކަން ހުދު ދުލެވެ.

3- އެކަންކަން އެއީން ޙާލުމާ ކަން އާދައަށް ބަޔާންކުރެވޭނެއެވެ
އާދާ އެކަންކަމުން އިންކާރުކުރެ އަދި ނަފީކުރެވޭ
ވެސްގައިފަސް އާދައަށް އެކަންކަން ނިސްބަތް
ނުކުރެވޭނެއެވެ.

4- އެކަންކަން ޙާލުމާ ކަން އާދައަށް ބަޔާންކުރެވޭނެއެވެ ދެން
އާދާ އޭޙާލުމުކަން އެއްބަސްވެ ބަޔާންގެ ހުރިވެ. މިގޮތުގައި
އެކަންކަން ނިސްބަތްކުރެވޭނެއެވެ.

ނަމަވެސް މިއަށްޓަ ޙާލުމުކަން (އާދައަށް ނިސްބަތް
ނުކުރިޔަސް އާދާ) އެކުރި ކަށްޔޭ ބަސްއެއްގެ ތަރުޖަމާގައިވާނެ
ނުވަތަ އެކަން ވަހީ ފަސްވެރިކަމެއް މިކަމަށް ފައިދާ ނުވެއެވެ.

އިބްނު ތައިމިއްޔާ ވިދާޅުވިއެވެ:

"ދެންފަހު ސުވާލުކުރާ މީހާގެ ބުނުމުގައިވާ: މަޚްލޫޤުގެ
ޙާލުމަކީވެސް މަޚްލޫޤެއް ކަމުގައި ވާނެހެ ނުވަތަ ނުވާނެހެއްތޯ؟
(އެބަހީ: ޤަބޫލުކުރެ ނުވި ޚަލްޤުކުރުން ޙާލުމާ އެހެން ކަމެއް

އެވެސް ހަމަ އޭނާ ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ބެލެނީ ނުވަތަ ނޫންނީ)
ފަހެ ޢަސަރުގެ ގޮތަކީ: އިންސާނާ ދެކޭ މަޤްޞަދަކުން ޚާއްޞަކުރާ
ކަންތައް އެއީ އޭނާ އެކަންކަން ބަލައިގަން ޚާއްޞުކުރާ ހިނދުކަމު
އޭނާ ދެކޭ މަޤްޞަދުއެކުގައި ނުވާނެއެވެ. އެގޮތުން އޭނާ އެކަމަކުން
އިންސާނާކުރުން ނަގާފާނުވަތަ އެހިނދުން އެކަން އޭނާއަށް
ނިސްބަތްކުރެވިފައި އޭނާގެ މަސްލަހަތު ހަމަ ދޭތެރޭގައެވެ.
ކިއެއްމެ، އެއީން ދަޑިޑިކުރަނީ (އެބަހީ: އޭނާ ނަފްސު ތަޢައްލުހުން
ޚާއްޞުކުރި ނުނުއެބޫން ކަންތައްކަން އިންސާނާކުރުމުން ދަޑިޑިކުރަނީ)
އޭނާ ނަފްސު ބަހަށް ފާސިދުކުރާއި ބަސްބުނުމުގައި އޭނާގެ ހިތު
ފުރުއްޔަތުވެއެވެ. އެއީ (މިދާ ބުނާ ފާޅުކުރާ ތަޢައްޔަކުރުން) ކުރުވަ ނުވަތަ
ނުވާނާ މުސްތަޙިއްޤު ކަންތައްކަމެއް ގޮތަށް ފާޅުވާ ޚާއްޞުވާ ކަންތައްކަން
(އޭނާ އެއްބަސްނުވޭ) ޚާއްޞުވާ ނަގަތުންވަނީ އެއަށްވުރެ
މާގިނަވެގެންނެވެ.

އެގޮތުން އަހަރެން ބަސްތަކަށް އެއީން ޚާއްޞުކުރާ ގޮތަށް ބަސްތަކަށް
ބުނި މީހުން، އެބަސްތަކުން ނިކުންނަ އަހަރެން ބަސްތައް އެމީހުން
ބަލައިނުގަން އަދި ޚާއްޞުކުރާނުކުން އެމީހުންނަށް އެނގެއެވެ.
ނަމަވެސް އެމީހުންނަށް ނޭނގޭނީ (އެބުނި ބަސްތަކުން ހަމަ

އަނެއް ބަސްތަކުން ތިޔަ ނުދަނެވޭނެގޮތަށް) ހަމަ ތާޢީދުވާން
ކަމެވެ. ދެކޭ މަޒްހަބަކުން ތާޢީދުކުރާ ގޮތެއްވެސް އެއީ (އޭނާއަށް
ނިސްބަތްކުރެވޭން) މަޒްހަބްއާކުރުގައި ވާނަމަ؛ އިސްތިވާއު
(އަރުޝުގެ މައްޗަށް الله އަރާވަޑައިގެން) ނުވަތަ އެހެން
ސިފަފުޅުތަކާމެދު އެއީ ތަޢުޠީލްކުރުން ނުނުން އެކަމަކު މަޢާނީ ބަޔާނާ ބުނާ
ކޮށްދެ މީހަކު ކާފަރުކުރުން ތާޢީދުވިއެވެ. އެހެނީ މިބަހުން
ތާޢީދުކުރަނީ އެކަލާނގެ އިސްމުފުޅުތަކުން އެއްވެސް އިސްމެއް،
ނުވަތަ ސިފަފުޅުތަކުން އެއްވެސް ސިފައެއް ތަޢުޠީލްކުރުން ނުވާކަމަށް
(އޭނާ ޤަބޫލުކުރާ ކަމެވެ.)

ދެއިސްމުފުޅުގެ މެދުގައި ހިއްސާވާ ވަކި މިންވަރެއް ފާޅުވޭ ނުކުރާ
ކޮންމެ މިސާލު؛ الله އަށް އީމާންވުމާއި އެކަލާނގެ މަޢުރިފަތް
ދެނެގަނެ އެކަލާނގެއަށް އިޤުރާރުވުމުގެ ތެރެއިންވާ ކަމެއް އެއީ
އީމާންކަމެއް ކަމުގައި ނުވުން (އެބަހީ: އެއިން ކަމަކަށް
އީމާންނުވުން) ތާޢީދު ކުރެއެވެ. އެހެނީ ހިތުން އެއްވެސް އެއްޗެއް
ފާޅުވޭ ކޮށްފިނަމަ، އެއާ އެއްގޮތަކަށް ހަމަހަމަވެގެންވާ އެހެން
އެއްޗަކާއި ބުނެވޭ ގޮތަށް ހަމަ މިއާދުވެސް ބުނެވިދާނެއެވެ. އަދި
މިތަނުގެ ބަހުން ނިކުންނަ ތާޢީދު، އެއިން ތާޢީދުކުރަނީ

ޟަރޫރީންނާއި ނަޞޭޙަތްތެރިންނަށް ކާފަރުކަން ބޭނުމެއްނުވާ
ތައުލީމުކުރާ ބައްދަލުކުރަނީއެވެ މުޖުތަމަޢުގެ ބަސްކިތަބު
ކަމަށްވެ."(83)

އަދިވެސް ވިދާޅުވެއްވެ:

"މަދްރަސާތަކުން ތަޢުލީމުދޭ ކަމެއް އެދިވެސް މަދްރަސާތަކުގައިވެސް ވާޖިބެއް ނުވެއެވެ. ކިއްހެއްޔެ، ހިނަ މިސްކިތަކުން ބަސްކިތަކެއް ބުނެ، ދީން އަބަސްކިތަކުން ތަޢުލީމު ކަންކަމުގައި ތަޢުލީމުދިނުމެވެ. އެމީހުން ބައްޕަލުކުރުން ތަޢުލީމުކުރާފަދަ ބައެއް މިފަ ބުނެލެއްވީމަ؛ އެކަމަ ހަމަ (ހަދީޘްބަސްގެ) ބައްޕަލުކުރާ (ބިމުގެބައި ގެއްލުވާލާ އަދި اللہ ސުބްޙާނަހޫ) އިބްރާހީމުގެ ބާކީކުރުމަށް ތަޢުލީމު ނުކުރެއެވެ. ކިއްހެއްޔެ، އެކަމާ ހަމަ ފާޅުކުރުމަށް އިބްރާހީމުގެ މިހާރު ވާޖިބެވެ. އެކަމަކު (އެކަމާ އެއްޗެހި ބަހުން ނިކުންނަ ކަންކަން) އެއީން ތަޢުލީމުދިނުމަށް ނުހިނގާނެއެވެ."(84)

(83) مجموع الفتاوى: 217/20

(84) مجموع الفتاوى: 461/16

އެމީހަކަން އިސްލާމްކަމުގެ އަޑުގު ބާޠިލުވޭ، ދަރަން ބޮޑުޖާހިލުކަމުގެ
ޖިންސުގައިވާ ކަމެއް ކޮށްފި މީހާ -މިސާލަކަށް الله ބާވައިލެއްވި
ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރުން ނުވަތަ އިސްތިޙްލާލުކުރުން
(ޝަރީޢަތުގައިވާ ޙުކުމުގެ ބަދަލުގައި އެހެން ޙުކުމެއް ދީނަށް
ނިސްބަތްކުރުމުގެ ނިޔަތުގައި ޙުކުމްކުރުން)، ނުވަތަ ޝަރީޢަތުގެ ޙުކުމްތަކަށް ކަމެއް
ކޮށްފި މީހާ- ފަދަ އާއްމު އެކަކީ ކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުން ބަލައިގަތުމުގެ
ގޮތުން އިސްތިޙްލާލުކުރުން ހުއްދަ ކަރާހިޔަތްކުރުން، އަދި الله ބާވައިލެއްވި
ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރާ މީހާ އެކަން އިސްތިޙްލާލުކުރުން
ހުއްދަކުރާކަމަށް ޤަބޫލުކުރާކަމަށް ބުނުން، އޭރުން އެކަމުގެ ސަބަބުން
އާދަވެސް އެކަން އިސްތިޙްލާލުކުރާ މީހާކަމަށް ބުނެ މީހުން
ދަރަޖަ ދެއްކުން ޙުކުމްތަކެއްކަން ނުވާނެ. އެއީ ޖާހިލުކަމާ މީހަކާ، އަދި
ޖާހިލުކަން ދަމާވާނީ، އަދި ފާސިޤު އެކަކުހާކަމާ މީހާގެ އެކަމުން
އޮތް ބަލައިގަތު ގޮތުން ޙުކުމްކުރުން ޤަބޫލުކުރާކަމަށް ދަރަޖަ
ނުދެއްކޭ ގޮތެވެ.

މިކަމަށް ދަލީލުކުރާނީ: އުސާމާ ބިން ޒައިދު رضي الله عنه ގެ
އަރިހުން އައިސްފައިވާ ޙަދީޘެވެ. ވިދާޅުވިއެވެ:

"اللّٰه ގެ ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم އަހަރުމެން ޖުހައިނާ ވަސްހައިގެ ބުރަގާ ގަބީލާއަށް ފުށުއްވިއްޔެވެ. ދެން ގަދިސްތަކިއާ އަހަރުމެން އެމީހުންނަން ހަމަގާދި އެމީހުން ބަލިކާރުވީއެވެ. ދެން އަހަރެންނާއި އަންބާވަރުންގެ މެދުއިން މީހާކު، އެމީހުންގެ މެދުއިން މިހާ އަޑާ ހަމަކާރިވީއެވެ. ދެން އޭނާ ވަރަށްދާ، ކޮށް ބައްޕާފުރިހުން އޭނާ ބުނެލިއެވެ: "لا إله إلا الله އެވެ!"

އެހިނދު އަންބާވަރި މީހާ އޭނާއާ ދުރަށް ޖެހި ހުއްޓުނެވެ. އެކަމަކު އަހަރެންގެ ފޮނުވި އޭނާގެ ގައިން ހަރައިލާ އޭނާ ގެޅުވާލުނީއެވެ. ދެން އަހަރުމެން އުސްތާޛު އައިހިނދު، ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم އަށް އިނގިރޭސި ފޮރުވިއެވެ. ދެން އުސްތާޛާގެ ފުރާން އަހަރެންނަށް ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ:

"އޭ އުސްތާޛާއެވެ! އޭނާ لا إله إلا الله ކިޔުމަށްފަހުވެސް ދިމާ އޭނާ ގަޑުކުރެވުނީކީއްވެ!؟"

އަހަރެން ދަންނަވަމެވެ: "އޭ اللّٰه ގެ ރަސޫލާއެވެ! އޭނާ އަރުން ހީ ސަލާމަތް ރައްކާވުމަށް ހަދަނީއެވެ."

ދެންވެސް އެކަލޭގެފާނު ހަމަ އެހެން ބަޔާންފުޅުކުރައްވަމުންގެންދެވި ތަކުރާރުކުރެއްވުން
ހުންނަވިއެވެ. އެހެންކޮށް އެދުވަހަކުގެ ކުރިން އަހަރެން
އިސްލާމްވެފައި ނުވިނަމަ ހިތަށް އަރައިފިމުން ދާންދެންނެވެ."(85)

ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم ވަނީ ހަމައެކަނި މިޒާޖުފަހަރަކަށް
ބަރާބަރުވެގެން (އާދަމް ޢަލައިހިއްސަލާމް ޤަބީލާއިން މުނިސްތަ) އުސާމާ
رضي الله عنه އަށް އިންކާރުކުރައްވާފައެވެ. އަދި އެހެން
މާނައެއްވެސް ނުދޭ އިހުތިމާލެއް ޤަބޫލުނުކުރައްވައި ވުޖޫދުވެއެވެ. އަދި
ކަލިމާ (ލާއިލާހަ އިއްލަﷲ) އިހުތިމާލު އަމަލީ ތަޤްރީރުވެގެންދާ
ކަންތައް އުމުރުގެންދިޔަ ކަމުގައިވެއެވެ. އަދި (ދީނުގައި އެއާ
ޝަރީޢަތް ހިމާޔަތް) އިސްލާމްކަން ދިފާޢުކުރުމެވެ.

ސަލަފުން އަމަލުކުރައްވާ ގޮތްވެސް އެފަދައިންނެވެ. އެގޮތުން
ހިބްރު އައްބާސް رضي الله عنهما ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ:

"ބަރަޙައިންގައި ދޭބަރާ ބުރު މަޤްބަރު ބަހަގެރާ ބާރުވެ. ދެން
އާދާގެ މައްޗަށް ހަވާލުވީ، ދެން ސަލާމްވެވުނު، ބަހަގެރާ

---

(85) صحيح البخاري: 6872، صحيح مسلم: 96

ބުއިކަމަށް އިޤުރާރުވިއެވެ. ދެން އުމަރު ބުނެފި ޝަރާބު ވިދާޅުވިއެވެ: "މިހާ އަކަސްކުރަން ގެންދިޔައީ ކޮންކަމެއްހެއްޔެވެ؟" ޞަޙާބާ ދަންނަވިއެވެ: "އޭރުނީ الله تعالى ވަޙީކުރައްވަނީ:

﴿لَيۡسَ عَلَى ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ جُنَاحٞ فِيمَا طَعِمُوٓاْ إِذَا مَا ٱتَّقَواْ وَّءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ ثُمَّ ٱتَّقَواْ وَّءَامَنُواْ ثُمَّ ٱتَّقَواْ وَّأَحۡسَنُواْۚ وَٱللَّهُ يُحِبُّ ٱلۡمُحۡسِنِينَ ٩٣﴾ [المائدة: 93]

"އީމާންވެ، ބާޖިބު ހަމަޖެހިއް ކަންތައްތަކުން މިހެން ކަށަވަރު އުފުލި އެއްކަލާމެއް، އެއުޅުނުގެ މައްސަލަތަ ކުރާ ނުވެވޭ. (އެބަހީ: ބަޑުޖަހާފައި ދެކޮޅަ ވަކި ހަރާމް ކުރައްވާފައިވާކަމެއްނެތް އަވަހަށް ބޯނަކަށް މިހެން މައްސަލަތަ ކުރާ ނުވެވޭ. އެއީ) އެއުޅުން ތަޤްވާވެރިވެ، އީމާންވެ، ބާޖިބު ހަމަޖެ ކުރަނަމަވެ. ދެންވެސް ތަޤްވާވެރިވެ އީމާންވީނަމަވެ. ދެންވެސް ތަޤްވާވެރިވެ، އިޙްސާންތެރިވީނަމަވެ. އަދި އިޙްސާންތެރިންދެކޭ الله ލޯބިވެވޮޑިގެންވެ."

އަދި ހަމަޖެހިނީ އެމީހުން ތެރެއިންވާ މީހާވެ. އެބަހީ: އެންމެ ފުރަތަމަ ހިތްހާރަ މުއާމަލާތުގެ ތެރެއިންވާ މީހާވެ. އަދި ބަދަލުގެ

އަހުލުވެރިންގެ ތެރެއިން، އަދި އުޙުދު ހަނގުރާމައިގެ އަހުލުވެރިންގެ ތެރެއިންވާ މީހަކެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނު ޝައުދުގެ މީސްތަކުންނަން ވިދާޅުވިއެވެ: "ތިޔަބައިމީހުން ނިކަން މީހާއަށް ޖަވާބުދީބަލާށެވެ!" ދެން އެބޭކަލުން ހަންދިއްބަވިއެވެ. ދެން އިބުނު ޢައްބާސްއަން ވިދާޅުވިއެވެ: "ތިބާ އަނާއަށް ޖަވާބުދޭށެވެ." އިބުނު ޢައްބާސް ވިދާޅުވިއެވެ: "އާޔަތް ބާވައިލެއްވީ ބަނގުރާ ހަރާމުކުރެއްވުމުގެ ކުރިން ބަނގުރާ ބޮއި ކުރީގެ މުސްލިމުންނާ ބުނެވުނު ގޮތުގައެވެ. އަދި ދެން: ﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِنَّمَا ٱلْخَمْرُ وَٱلْمَيْسِرُ وَٱلْأَنصَابُ وَٱلْأَزْلَـٰمُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ ٱلشَّيْطَـٰنِ﴾ [المائدة: 90]

"އޭ އީމާންވީ މީސްތަކުންނޭވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ބަނގުރާއި، ޖުވާކުޅުމާއި، އަޅުކަންކުރަން ހަދާފައި ހުންނަ ބުދުތަކާއި ނަސީބު ހޯދުމަށް ބަލަން ގެންގުޅޭ ދުނިދަނޑިތަކަކީ، ޝައިޠާނާގެ ޢަމަލުތަކުގެ ތެރެއިންވާ ހުތުރު ކަންތައްތަކެވެ."

މިއާޔަތް ބާވައިލެއްވީ ބަނގުރާ މުޅިން ހަރާމްކުރެއްވުމުގެ ގޮތުގައެވެ.

ދެން ޢުމަރުގެފާނު އެކަލޭގެފާނުގެ ގާތުގައިވާ މީހުންގެ ކިބައިން އެކަކުގައިވާ ބައްޔާމެދު ސުވާލުކުރުއްވިއެވެ. ދެން ޢަލީ ބުން އަބީ ޖާރިބު ވިދާޅުވިއެވެ: "އަނާ ބިއައްޔިނަހަ ކަލްސަލްމައްބި. އަދި ކަލްސަމްބައިޔިނަހަ ބުރުޖެން ހަދިއެވެ. ފަހަ އަނާ ގަޔަގަޔި އަކްޓަރަ އެމީރަހަ ބައްދު ޖަހާނަވެ." (86)

އައްޔިނަކަމުން ޑޫދާ (ހަމަލާއީދު މުޙައްޒުދަކަތް) ބަޔާމުކަމުއް ބަޔާނުކުރިކުރުމުން އަނާ ދީގެ ކުރާކަމުން ނުވަތަ ވަނަވަގެނަނަކަމަން ބަވާރާހީން ދަރިދު ނުދައްކަވައިވެ. މިއީ އަބޫކުރުން އަރިހުން އިޖުމާޢުކަވެ.

އިމާމު އަޙްމަދު އާ ސުވާލުކުރުވުނުވެ:

"ބިޖެހި ފާރާމައް ކުރުދުގެ ވިދުރުކުން ގަދަރާޒާ މަސަލައްކައިކަން ދުވުހުންނަ މިހެއެވެ. ނަމަވެސް އަނާ ނަމާދާއި، ޖަކާއިރާއި، ރުދަރާއި، ބަހްޤާއި، ހުކުރު ދުރުންކުރުއެވެ. މިފަދައިން ބާރުޢުމުރު މިހެކު (ބިޖު ފާފައިގެ މަޢިގައި) ދުވުހުންނަ މިހެކުދުގައި ވާނީޢެވެ؟"

---

(86) السنن الكبرى للنسائي: 5270

ވިދާޅުވިއެވެ:

"އޭނާއަކީ ދެހިރުންސަ މީހެކެވެ. އެއީ ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم ގެ ބަސްފުޅުގައިވާ ގޮތަށެވެ: "ޖިނާކުރާ މީހާ ޖިނާކުރާހިނދު މުއުމިނެއްގެ ގޮތުގައި ހުރެ ޖިނާ ނުކުރެއެވެ." އޭނާ އީމާންކަމުން ބޭރުވެ، އިސްލާމްކަމުގެ ތެރޭގައި ވާނެއެވެ."(87)

އެހެންކަމުން ބޮޑެތި ފާފަތަކުގައި ދެމިހުރެ، އެކަށްކަމުގައި މީހެއްގެ ވައްކަރަން ދިރުން އެއީ ކާފަރުވުމުގެ ސަބަބަކަށް ތެރޭގައި އަކަހަރާން ނަހަމަވިއެވެ.

(87) تعظيم قدر الصلاة للمروزي: 580، أحكام النساء للخلال: 57/1، مجموع الفتاوى: 254/7

